

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

should promote the creative district community of Kanchana
Mueang Subdistrict Phrae Phrae.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม

นางวลัยพรรณ อินเต็ม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800765055

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

should promote the creative district community of Kanchana
Mueang Subdistrict Phrae Phrae.

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม

นางวลัยพรรณ อินเต็ม

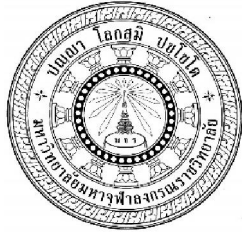
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 800765055

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

should promote the creative district community of Kanchana
Mueang Subdistrict Phrae Phrae.

BY

Assistant Professor Dr. Nawatrot Intem

Walaiphan Intem

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

B.E. 2565

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 800765055

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย : การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนาอำเภอเมือง
แพร่ จังหวัดแพร่.

Promoting Creative Community Learning Center of Kanchana
Subdistrict Mueang Phrae District, Phrae Province.

ผู้วิจัย : ผศ. นวัชโรจน์ อินเต็ม,

หน่วยงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ปีงบประมาณ : 2565

ทุนอุดหนุนการวิจัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 2. เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้นำคณะสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชนจังหวัดแพร่ ในจังหวัดแพร่ จำนวน 1 ตำบล 9 หมู่บ้าน จำนวน 18 รูป/คน โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sample selection) เพื่อศึกษาประวัติศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และส่งเสริมยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งได้ทำการสนทนาเฉพาะกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งเป็นตัวแทนใน 9 หมู่บ้าน เพื่อวิเคราะห์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และส่งเสริมยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาผู้มีส่วนร่วมในการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่พบว่า

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนมากเป็นบรรพชิต คิดเป็นร้อยละคิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาเป็นประชาชนชาวบ้าน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ตามลำดับ ส่วน อายุ พบว่า ส่วนมาก อายุ 46-60 คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา อายุ 40-45 และอายุ 61-80 ระดับการศึกษา พบว่า ส่วนมากมีระดับปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงไปเป็นระดับ

ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 11.5 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย ระดับอนุปริญญา และสูงกว่า ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนมากเป็น เป็นนักบวช คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงไปเป็นอาชีพรับราชการ ค้าขาย รับจ้าง กสิกรรม ด้านบทบาทหรือสถานภาพในชุมชน พบว่า ส่วนมากเป็นปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 12.50 รองลงไปเป็นมัคทายก กรรมการวัด และผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามลำดับ ผลการศึกษาเกี่ยวกับส่งเสริมยกระดับ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า

1.ชุมชนมีความร่วมมือในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบล กาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2.ชุมชนมีการจัดบทบาทของกลุ่มชุมชนที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

3.ชุมชนมีการได้รับประโยชน์ที่เกิดจากการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของ ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

4.ชุมชนมีการสร้างความร่วมมือของชุมชนในพื้นที่ที่มีต่อการในการเสริมสร้างศูนย์การ เรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่า

1.ชุมชนมีกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วน ร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2.ชุมชนมีกระบวนการจัดทรัพยากรขององค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อยกระดับศูนย์การ เรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

3.ชุมชนมีแนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วม ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

อย่างไรก็ตาม ผลจากการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของ ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ นี้ประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง ถ้าจะให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้มากยิ่งขึ้น ควรมีกระบวนการสร้างและการใช้องค์ความรู้จากศูนย์การ เรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นโดยเน้นการมีส่วนร่วมแบบภาคีเครือข่ายทั้งภาค ผู้นำคณะสงฆ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด และ ภาคเอกชนได้เข้ามาส่งเสริม สนับสนุนให้มากขึ้น เพื่อความเจริญงอกงามและยั่งยืนของศูนย์การ เรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนต่อไป

Name of research report : Promoting Creative Community Learning Center of Kanchana Subdistrict Mueang Phrae District, Phrae Province.

Researcher: Asst.Prof.Dr. Nawatrose Intem

Organization : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

Fiscal Year : 2022

Research Grant : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

Abstract

research subject Promotion of Creative Community Learning Center in Kanchana Sub-district Muang Phrae District, Phrae Province has two objectives: 1. To study the Community Participatory Learning Center of Kanchana Sub-district. Muang Phrae District, Phrae Province 2. To upgrade the Community Participatory Learning Center of Kanchana Sub-district Muang Phrae District, Phrae Province was documentary research and qualitative research by in-depth interviews from the contributors. Important information includes Sangha Leaders, Leaders of Local Administrative Organizations. village sage and community leaders in Phrae In Phrae province, 1 sub-district, 9 villages, 18 photos/person were selected by purposive sample selection to study the history of the community-based learning center of Kanchana Sub-district. Muang Phrae District, Phrae Province and promoting and upgrading the Community Learning Center with Participation in Kanchanaburi Sub-District Mueang Phrae District Phrae province, which had a small group discussion (Focus Group Discussion) with leaders of local government organizations village sage and community leaders, 10 photos/person, representing 9 villages, to analyze the

community-based learning center of Kanchana Sub-district. Muang Phrae District, Phrae Province and promoting and upgrading the Community Learning Center with Participation in Kanchanaburi Sub-District Mueang Phrae District The results showed that

The results of the study of the participants in the establishment of the Community Participatory Learning Center in Kanchana Sub-district Mueang Phrae District Phrae province found that

General information of the interviewee Most of them are monks. accounted for a percentage, representing 25.00 percent, followed by a local philosopher Leaders of local government organizations, academics, community leaders, respectively. As for age, it was found that most were aged 46-60, representing 40.00 percent, followed by aged 40-45 and aged 61-80. Education level found that most had a bachelor's degree or higher. accounted for 25.00 percent, followed by a bachelor's degree accounted for 11.5% and lower secondary, primary, secondary At the end of the diploma level and higher, occupation, it was found that most of them were priests, accounting for 50.00 percent, followed by occupations in government service, trading, employed, farming. In terms of roles or status in the community, it was found that most were village scholars and academics, representing a hundred. 12.50 each, followed by a deacon, a temple committee and a leader of a local government

organization respectively. The results of a study on the promotion and upgrading of the Community Participatory Learning Center in Kanchana Sub-district Mueang Phrae District according to objective number 1 It was found that it could be divided into 4 issues:

1. There is cooperation in enhancing community learning centers with participation in Kanchana Sub-district. Mueang Phrae District, Phrae Province

2. There is a role of community group that takes part in building a participatory community learning center in Kanchana Sub-District. Mueang Phrae District, Phrae Province

3. There are benefits arising from the promotion of community learning centers with participation in Kanchana Sub-district. Mueang Phrae District, Phrae Province

4. There is building cooperation of the local communities towards the strengthening of the Community Participatory Learning Center in Kanchanaburi Sub-district. Mueang Phrae District, Phrae Province The results of the study according to the research objective number 2 found that 3 issues can be separated as follows:

1. There is a network building process to upgrade the community learning center with participation in Kanchana Sub-District. Mueang Phrae District, Phrae Province

2. There is a process to allocate resources of local administrative organizations to upgrade the community learning center in Kanchana Sub-District. Mueang Phrae District, Phrae Province

3. There is a way to enhance sustainability to upgrade the community learning center in Kanchanaburi. Mueang Phrae District, Phrae Pro

Kanchana Subdistrict, Mueang Phrae District Phrae Province has been successful to some extent. If to achieve more efficiency and effectiveness There should be a more extensive process of creating and using knowledge from creative community learning centers, emphasizing the participation of network partners, both the Sangha Leaders. local government organization provincial culture Office of Buddhism provinces and the private sector have come to promote support more for the growth and sustainability of community learning centers with participation of the people in the future onward.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัย เรื่อง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของ ตำบลกาญจนา อำเภอแพะ จังหวัดแพะ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพะ โดยมี ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือได้แก่ พระราชเขมากร,รศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตแพะ และพระครูสุนทรธรรมนิทัศน์ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพะ และ พระครูโสภณกิตติบัณฑิต ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการทำการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี ตั้งแต่ต้นจนเสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบคุณ องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา พระสงฆ์ ปราชญ์ท้องถิ่น นักวิชาการ และนักการเมือง ผู้นำชุมชนจำนวน 18 รูป/คน ตลอดถึงผู้ร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 10 รูป/คน และผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลรวมทั้งขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพะ ที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัยครั้งนี้

ผศ.ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม

วันที่ 5 กันยายน 2565

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	5
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.5 คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.6 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	7
บทที่ 2 ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	9
2.2 แนวคิดทุนทางสังคมและศักยภาพชุมชนท้องถิ่น.....	15
2.3 แนวคิดศูนย์การเรียนรู้.....	18
2.4 แนวคิดชุมชนสร้างสรรค์.....	37
2.5 การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.....	64
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	70
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	77
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	77
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	79
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	83
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	84
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	85

บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
4.1	ผลการศึกษาศูนย์เรียนรู้ชุมชนกาญจนา.....	91
4.1.1	ความร่วมมือในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	93
4.1.2	บทบาทของกลุ่มชุมชนที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	95
4.1.3	การได้รับประโยชน์ที่เกิดจากการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	99
4.1.4	ความร่วมมือของชุมชนในพื้นที่ในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	99
4.2	ผลการศึกษาการยกระดับส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกาญจนา.....	102
4.2.1	กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	103
4.2.2	การจัดทรัพยากรองค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	110
4.2.3	แนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	110
บทที่ 5	สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	122
5.1	สรุปผลการวิจัย.....	125
5.2	อภิปรายผลการวิจัย.....	128
5.3	ข้อเสนอแนะผลการวิจัย.....	130
5.3.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	130
5.3.2	ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ.....	130
5.3.3	ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	131
บรรณานุกรม.....	132	
ภาคผนวก.....	134	
ก	เครื่องมือในการวิจัย.....	135
ข	หนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูล.....	137
ค	ภาพกิจกรรมในการลงพื้นที่.....	138
ง	หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์.....	140
จ	ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบจากการวิจัย.....	141
ฉ	ประวัตินักวิจัย.....	142

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พลวัตการเปลี่ยนแปลงและการสร้างสรรค์ของมนุษย์เกิดขึ้นตลอดเวลา ก่อนเข้าสู่ สหัสวรรษใหม่ โลกเกิดการเปลี่ยนผ่านระลอกใหญ่จาก “สังคมอุตสาหกรรม” ที่มุ่งสู่การทำกำไร สูงสุดภายใต้กลไกการตลาด เพื่อสะสมทุน ความมั่งคั่งและการเจริญเติบโตทางวัตถุ ทำให้การ ดำเนินชีวิตของผู้คนเริ่มซับซ้อนและถอยห่างจากธรรมชาติ ลดทอนความสำคัญของสิ่งที่ผูกพันจิตใจ และจิตวิญญาณ ผลที่ตามมาคือโลกแห่งการแข่งขัน มุ่งเอาชนะ ในขณะที่เดียวกันก็สร้างปัญหาสังคม ที่ซับซ้อนรุนแรง ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียมกันในสังคม เกิดการทำลายทรัพยากร ธรรมชาติอย่างมหาศาล เป็นผลให้เกิดภาวะโลกร้อน เกิดความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และม หันตภัยต่าง ๆ สถานการณ์ดังกล่าวทำให้สังคมอุตสาหกรรมเริ่มเผชิญกับวิกฤติ การมองโลกแบบ แยกส่วนซึ่งเป็นกรอบความคิด และความเชื่อในสังคมอุตสาหกรรมเริ่มเปลี่ยนไปสู่แนวความคิดในการ สร้างสังคมที่เน้นคุณค่าและอุดมคติของความเป็นมนุษย์ ประกอบกับวิวัฒนาการอย่างก้าวกระโดด ของเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิด “สังคมฐานความรู้” ที่มีการเชื่อมโยงและการมีปฏิสัมพันธ์กัน เป็นเครือข่าย เป็นสังคมที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงศักยภาพของตนเอง มีอิสระทางความคิด และมีเสรีภาพในการ แสดงออก ให้มีความสำคัญต่อการตอบสนองการสร้างความรู้ การสั่งสมประสบการณ์ และการสร้างสรรค์ ตลอดจนเกิดกระแสความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม

กระบวนทัศน์การผลิตของโลกในศตวรรษที่ 21 จึงเปลี่ยนจากการผลิตและขายมาเป็น การรับรู้และการตอบสนอง ทำให้ผลผลิตที่ออกมาแตกต่างไปจากเดิม ในขณะที่ผลผลิตในสังคมอุตสาหกรรมเป็นสินค้าและบริการที่มีการผลิตซ้ำจำนวนมาก แต่ผลผลิตในสังคมฐานความรู้เป็น เรื่องของนวัตกรรม องค์ความรู้และความคิด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้คน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสร้างความโดดเด่นให้กลุ่มคนทำงานที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีความหลากหลายและท้าทาย มีอิสระในการทำงาน มีความเป็นมืออาชีพ และมีความชำนาญเฉพาะทาง เช่น นักวิจัย วิศวกร นักกฎหมาย นักประพันธ์ และศิลปินแขนงต่าง ๆ เนื่องจากคนกลุ่มนี้สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่เป็น นวัตกรรมและตอบสนองความต้องการของผู้คนได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าสิ่งสำคัญสำหรับสังคม ฐานความรู้ในยุคปัจจุบันไม่ใช่ทุนทางการเงินอีกต่อไป แต่เป็นแรงงานที่มีทักษะ องค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ

เมื่อโลกเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมฐานความรู้ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการ สื่อสาร ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและมีลักษณะแบบก้าวกระโดด การแข่งขันเพื่อมุ่งเป็นผู้นำทาง เศรษฐกิจโลก ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี องค์ความรู้ นวัตกรรมและการ

แข่งขัน ในช่วงปี พ.ศ.2551-2552 เกิดวิกฤติเศรษฐกิจโลก โดยเริ่มต้นจากประเทศ สหรัฐอเมริกาและ
 ลูกลามไปสู่ทวีปยุโรป ซึ่งเป็นสิ่งเหนื่อความคาดหมาย เพราะต่างก็เป็นประเทศที่ เป็นผู้นำทาง
 เศรษฐกิจ ทำให้หลายประเทศมีแนวคิดเศรษฐกิจฐานความรู้ในแบบใหม่ หันมาให้ ความสำคัญกับ
 ชุมชนและคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสร้างสรรค์ของท้องถิ่นหรือของ ภูมิภาค เห็น
 ความสำคัญของเอกลักษณ์ชุมชนและตื่นตัวต่อสิ่งที่มีในแต่ละชุมชนอย่างไม่เคยปรากฏ มาก่อน และมี
 แนวคิดที่ว่าชุมชนที่จะประสบความสำเร็จจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการใหม่ๆ ในการพัฒนา ชุมชนของตน
 โดยใช้ความหลากหลาย ความสร้างสรรค์ และพลังของคนในชุมชน (เลอรอยด์ ฮาร์วีย์ และจอห์น
 วิคทอรี, 2๐๐4: v) อันเป็นที่มาของแนวคิดชุมชนสร้างสรรค์และเมืองสร้างสรรค์ ในประเทศต่างๆ
 เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในแถบยุโรป ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ ขยายไปยังประเทศต่าง ๆ
 ทั่วโลก รวมทั้งในทวีปเอเชีย เช่น ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีใต้ และสาธารณรัฐประชาชนจีน

จากวิสัยทัศน์และทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2550
 - 2554) ที่เน้นการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทย จากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่
 ประเทศที่มีรายได้สูง มี การกระจายรายได้และการพัฒนาอย่างเท่าเทียม มีระบบนิเวศที่ดี สังคมอยู่
 ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่ วิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ทั้งนี้ ในด้านของการ
 เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพคน เน้นให้คนไทยทุก ช่วงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งการมีสุขภาวะที่ดี มี
 ความรู้ และมีมาตรฐานการครองชีพที่ดี มีการศึกษาและการเรียนรู้ที่ ได้มาตรฐานสากล สามารถ
 พัฒนาค้นไทย และให้มีทักษะการเรียนรู้ในเชิงคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ ต่อยอดไปสู่การ สร้าง
 นวัตกรรมความรู้ ตลอดจนมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
 เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2559) การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมในทุก
 รูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดการศึกษาใน
 รูปแบบต่าง ๆ จึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการ พัฒนาประเทศประการหนึ่ง เนื่องจากการศึกษาเป็น
 รากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ มีบทบาทต่อวิถีชีวิตของ คนในสังคม เป็นการพัฒนาคุณภาพ
 ชีวิตและเพิ่มศักยภาพของคนไทยให้อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข การจัดการศึกษา และการส่งเสริมการ
 เรียนรู้จึงต้องพัฒนาให้สอดคล้องกับชีวิตของคนในสังคม (สุณี บุญพิทักษ์, 2554)

จากระยะเวลาที่ผ่านมา แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตถือเป็นภาพรวมของการศึกษาทุก
 ประเภทที่ เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนตาย และเป็นการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลให้
 ปรับตัวเข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงในทุกช่วงชีวิต และพัฒนาต่อเนื่องให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล
 ซึ่งการศึกษามีได้สิ้นสุดลงเมื่อบุคคล เรียนจบหรือสำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่
 การศึกษาตลอดชีวิตเป็นรูปแบบของการศึกษาที่บุคคล แสวงหาความรู้ได้ตลอดเวลา แม้ว่าจะพ้นจาก
 ช่วงวัยเรียนมาแล้ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) การเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเน้น
 ไปที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ มีอิสระที่จะเลือกเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายโดยไม่

เน้นรูปแบบของการศึกษา ซึ่งกระบวนการสำคัญของการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์และผสมผสาน กลมกลืนกับการดำเนินชีวิตของบุคคลมากที่สุด คือ การศึกษาตามอัธยาศัย นั่นเอง (ทองอยู่ แก้วไทร, 2545) และเมื่อ พิจารณาช่วงเวลาในการดำเนินชีวิตของคนเรานั้นร่วมด้วย พบว่า มนุษย์เราต่างใช้เวลาในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน สังคม และการทำงานมากกว่าการใช้เวลาอยู่ในระบบโรงเรียนหลายเท่า การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย จึงมีความสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเพราะ การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ทุก เวลาเมื่อต้องการ ทั้งนี้ การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันของบุคคล โดยบุคคล สามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ตามความต้องการ ตามโอกาส ตามความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่มีความหลากหลาย จนส่งผลให้ประชาชนสามารถเรียนรู้หรือสืบค้นข้อมูล ความรู้ได้ตามความต้องการได้อย่างมากมายในหลายช่องทาง โดยเฉพาะช่องทางที่เป็นสื่อเทคโนโลยี แต่จะสังเกตได้ว่าข้อมูล เนื้อหาความรู้ หรือองค์ความรู้ที่ประชาชนได้เรียนรู้ผ่านช่องทาง ดังกล่าว นั้น ส่วนใหญ่มิได้เป็นข้อมูล ความรู้ หรือองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของแต่ละบุคคล ทั้ง ๆ ที่ในชุมชน ท้องถิ่นของแต่ละบุคคลอาจมีข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่คุณอยากรู้ซึ่งอยู่ใกล้ตัว และเป็นเรื่องราวที่สามารถแสดง ให้เห็นถึงทุนทางสังคมและศักยภาพที่แต่ละชุมชนท้องถิ่นมีอยู่ได้

จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีประชาคมในพื้นที่อำเภอ พนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อปี พ.ศ. 2557 ของศูนย์วิจัยและพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏราช นครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า จากการพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีและความล้ำสมัย ตลอดจนการรับมาซึ่ง กระแสของวัฒนธรรมตะวันตกกับความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ส่งผลให้การ สืบสานวิถีวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนขาดความสมดุลระหว่าง เอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมกับสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ตามยุคตามสมัย การถ่ายทอดประสบการณ์ องค์ความรู้จากคนรุ่น เก่าสู่คนรุ่นใหม่ เริ่มลดน้อยลง ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนของการศึกษาในระบบโรงเรียนนั้น ยังขาดการนำ ข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น เข้ามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ประชาชนโดยส่วนใหญ่ยังมองว่า เด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ เรื่องราวของชุมชนท้องถิ่น เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น ความเชื่อวิถีการประกอบอาชีพ อาชีพ การทำสวนมะม่วง การทำนา การเพาะเห็ด เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลทำให้คนรุ่นหลังลืมรากเหง้าของชุมชนท้องถิ่นของตนเองในที่สุด และ แม้ว่าในปัจจุบัน มนุษย์จะสามารถค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างไรพรมแดนตามสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ แต่ข้อมูลบางส่วนที่ มีนั้น มิได้สะท้อนความ

เป็นเอกลักษณ์ที่แท้จริงและห่างไกลจากวิถีชีวิตจริงของคนในชุมชน จากสถานการณ์ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่า หากในระดับพื้นที่ไม่มีการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ท้องถิ่น ก็อาจจะส่งผล ให้วัฒนธรรม ประเพณี องค์กรความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นต้องจางหายไป และส่งผลต่อความมั่นคงทางวัฒนธรรม ของชุมชนท้องถิ่นที่จะลดน้อยลงตามไปด้วย การพัฒนาการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีการนำข้อมูลทุนทางสังคม องค์กรความรู้ และภูมิปัญญา ท้องถิ่น มาใช้เป็นต้นทุนและปัจจัยในการส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยให้เกิดขึ้นในชุมชน ท้องถิ่น มาพัฒนาให้เกิดเป็น “แหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยของชุมชน” จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสทำความเข้าใจ และเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตนเองแบบมีส่วนร่วม ผ่านรูปแบบการ เรียนรู้ตามอัธยาศัยที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบ พัฒนา และเลือกในสิ่งที่ต้องการรู้ โดยเฉพาะเรื่อง ที่เริ่มห่างหายไปจากสังคมไทย เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น อาชีพชุมชน และภูมิปัญญา ท้องถิ่น

ดังนั้น จากสถานการณ์และความสำคัญกล่าวไว้ในข้างต้น จึงเป็นโอกาสที่สำคัญที่หน่วยงานการศึกษาและภาคีเครือข่าย จะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยให้เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งต้องพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชน และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง โดยเน้นให้มีการนำทุนทางสังคม องค์กรความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาเป็นต้นทุน และปัจจัยในการพัฒนาแหล่ง เรียนรู้ตามอัธยาศัยให้เกิดขึ้นในชุมชน อันจะเป็นการสนับสนุนให้ชุมชนดังกล่าวเกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ต่อไป จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ซึ่งประกอบด้วย 9 หมู่บ้านดังนี้ 1.บ้านดอนดี หมู่ 1 ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ 2.บ้านดอนแก้ว หมู่ 2 ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ 3.บ้านหัวฝาย หมู่ 3 ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัด 4.บ้านหนองบ่อ หมู่ 4 ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ 5.บ้านกวาว หมู่ 5 ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัด 6.บ้านทุ่งอ่อน หมู่ 6 ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ 7.บ้านดอนดี หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ 8.บ้านหัวฝาย หมู่ 8 ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ 9.บ้านกาญจนา หมู่ 9 ตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เกิดขึ้นจากการยกระดับฐานะจากสภาตำบลกาญจนา ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2539 ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับทั่วไปเล่ม 113 ตอนพิเศษ 52 ง ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2539 จึงทำให้สภาตำบลกาญจนา ได้รับการประกาศยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 อาชีพ ในตำบลอาชีพของประชากรตำบลกาญจนาในเขต อบต. ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม และค้าขายบางส่วนประกอบ

อาชีพอุตสาหกรรมในครัวเรือน และรับจ้างแรงงาน ผลผลิตที่สำคัญของตำบลได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตรมีการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง ผลไม้ เช่นลำไย มะม่วง ส่วนทางด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือนมีผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทอผ้า มีสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์คือ ชุดเครื่องนอน ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมือง และสินค้าที่ควรได้รับการสนับสนุน ได้แก่ ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ข้าวแคบแอปถั่วเน่า เสื้อหม้อฮ่อม เป็นต้น

๑.๒ คำถามวิจัย

1.2.1 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ การยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ พื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑) เพื่อศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๒) เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัย การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อ.เมือง จ.แพร่ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

กลุ่มชุมชน ในตำบลกาญจนา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่กลุ่มองค์กรชุมชนและบุคคลในชุมชนที่เกี่ยวข้องในตำบลกาญจนา

1.4..1.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

การดำเนินงานโครงการวิจัยนี้ มีการกำหนดขอบเขตเชิงเนื้อหา ประกอบด้วย ข้อมูลทุนทางสังคมและศักยภาพของตำบล และข้อมูลทเรียน องค์ความรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนำมาใช้เป็นเนื้อหาในการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

1.4.1..2 ขอบเขตเชิงพื้นที่ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

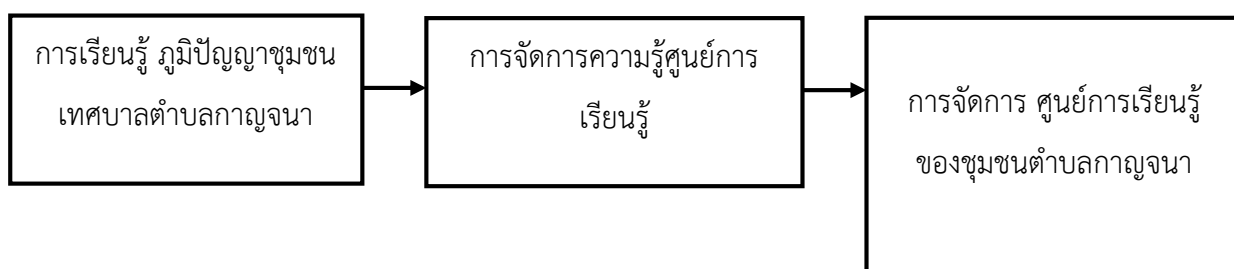
การดำเนินงานการวิจัยนี้ มีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง ในพื้นที่ที่มีความพร้อม มีความต้องการในการเข้าร่วมโครงการวิจัย และเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ในเชิงวิชาการ มีภาคี เครือข่ายเพื่อการจัดการเรียนรู้ และมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัย เพื่อให้การดำเนินงานโครงการวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบด้วย ตำบลกาญจนนา อำเภอมือง จังหวัดแพร่

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ชุมชนที่เห็นความสำคัญของการเชื่อมโยง ศิลปะ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน และมีการนำมาใช้อย่างชาญฉลาดในการ พัฒนาทุนมนุษย์และทรัพยากรด้านอื่นๆ เพื่อเตรียมประชาชนของตนให้พร้อมรับความท้าทายที่เกิดขึ้นในตำบลกาญจนนา

การจัดการเรียนรู้^๑ หมายถึง สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่ มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้น ระหว่างผู้สอนกับ ผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับ สิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ที่มีการพัฒนา ยกระดับ ในตำบลกาญจนนา กระจายสู่หมู่บ้านต่าง ๆ

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

^๑ สุน อมรวิวัฒน์ “การจัดการเรียนรู้” ออนไลน์ <https://www.kansuksa.com/๒๕๖๓:๔๖๐>.

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.7.1 ด้านนโยบาย

สามารถนำข้อมูลที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ นี้ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบ ในการกำหนดทิศทาง หรือแนวทางในการพัฒนางานศูนย์การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา หรือกลุ่มงานที่เกี่ยวข้อง

1.7.2 ด้านวิชาการ

1. รายงานผลการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ นี้ สามารถนำไปเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ และผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการวิจัย ศูนย์การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา แก่ผู้ที่สนใจ โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชนให้นำไปใช้เป็นแนวทางหรือออกแบบกิจกรรม

1.7.3 ด้านสังคมและชุมชน

1. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ กลุ่มองค์กรชุมชน และผู้แทนภาคประชาชนกับคณะผู้วิจัยเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา
2. พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ มีโอกาสในการศึกษา และทบทวนข้อมูลทุน ทางสังคมและศักยภาพของตำบลร่วมกัน
3. พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ ได้รับการพัฒนาในด้านการจัดการศึกษา โดยการใช้ทุนทางสังคมและศักยภาพของตำบลเป็นฐานหรือปัจจัยสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้
4. แหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นที่เข้าร่วมในการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ ได้รับการพัฒนา ศูนย์การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอมือง จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ๒. เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

1. ทฤษฎีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. แนวคิดทุนทางสังคมและศักยภาพชุมชนท้องถิ่น
3. แนวคิดศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
4. แนวคิดชุมชนสร้างสรรค์
5. การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. ทฤษฎีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นการวิจัยที่มี พื้นฐานของการผสมผสานความรู้ ปรัชญา แนวคิดและวิธีการวิจัย 2 สาขา คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยอย่างมีส่วนร่วม (Participatory) มาใช้ในกระบวนการดำเนินการวิจัยในแนวทางดั้งเดิมของการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้ใช้ใน 5 สาขา คือ 1) องค์กร 2) การพัฒนาชุมชน 3) โรงเรียน 4) การมีส่วนร่วม ของเกษตรกรและการสร้างเทคโนโลยี 5) การประเมินผลการมีส่วนร่วม

ซึ่งระยะต่อมาได้นำมาใช้ในการวิจัยทางการศึกษาเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ ผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีแนวโน้มที่จะนำมาใช้ในการวิจัยทางการศึกษามากขึ้น เพราะ ตอบสนองต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและแก้ปัญหาได้ตรงตามความต้องการของมีส่วนร่วม (อังคณา ตุงคะสมิต, 2550)

1.1 แนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ชิราวุธ โถขาริ^๑ ได้กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยประยุกต์ที่มีการเรียนรู้และแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลที่เกิดขึ้น ตลอดจนร่วมหาวิธีแก้ปัญหาและพัฒนาจากผู้มีส่วนร่วมในการ วิจัย โดยเป็นการวิจัยที่ผสมผสานระหว่างแนวคิดการปฏิบัติการและแนวคิดการมีส่วนร่วมเข้าไว้ด้วยกัน

นงนภัส คู่ขวัญ เทียงกมล^๒ ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม หมายถึง การเรียนรู้และแสวงหาความรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย คือ ผู้มีส่วนได้เสีย นักปกครองและผู้วิจัย โดยอาจจะเริ่มต้นตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วม ประเมินผล และร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินงาน รวมทั้งมีการสรุปบทเรียนร่วมกัน ตลอดจนร่วมหาวิธีการ แก้ปัญหาและร่วมพัฒนาต่อไป

สุภางค์ จันทวานิช^๓ กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่นำแนวคิด 2 ประการมาผสมผสานกัน คือ การปฏิบัติการ (Action) ซึ่งหมายถึง กิจกรรมที่โครงการวิจัยจะต้องดำเนินการ และคำว่า การมีส่วนร่วม (Participation) อันเป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัยในการวิเคราะห์ สภาพปัญหาหรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่ง แล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการ จนกระทั่งสิ้นสุดการ วิจัย โดยมีความหมายถึงวิธีการที่ให้ผู้ถูกวิจัยหรือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาของการดำเนินการ การช่วยให้ข้อมูลและการช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งในการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและหาแนวทาง ในการแก้ไขปัญหา กระบวนการวิจัยจึงดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้น ๆ ส่วนกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในเชิงการวิภาษ (Dialectic) ซึ่งชาวบ้านจะค่อย ๆ เรียนรู้ด้วยตัวเองและด้วยวิธีการวิจัยเช่นนี้ ข้อมูลที่ได้จึงมีความชัดเจนสะท้อนความคิดอ่านตลอดจนนิสัยใจคอของ ชาวบ้าน สะท้อนความต้องการและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของเขา การวิจัยแบบนี้จึงเป็น

^๑ ชิราวุธ โถขาริ “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ๒๕๕๓

^๒ นงนภัส คู่ขวัญ เทียงกมล “การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม” ; กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

^๓ สุภางค์ จันทวานิช ”การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบ”. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย:กรุงเทพฯ.

วิธีการที่สนับสนุนให้ ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้หาข้อมูลการศึกษา วิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผนและกำหนดการดำเนินงานตาม แผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตาม แผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องตรงตามความ ต้องการ ประกอบกับการใช้ภูมิ ปัญญา และทุนที่มีอยู่ในชุมชนการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ นอกจากจะส่งผลดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาของ ผลงานวิจัยและกระบวนการวิจัยในตัวของมันเองอีกด้วย และอีกทางหนึ่งการวิจัยยังเป็นส่วนสำคัญใน การสร้าง องค์ความรู้ให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย ซึ่งสามารถเป็นตัวนำของการพัฒนา ลงสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างได้ผล และมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ทวีศักดิ์ นพเกษร^๔ ได้กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยประยุกต์ที่ ใช้ ข้อมูลเชิงคุณภาพมาก แต่มีปรัชญาการวิจัยเฉพาะของตนเองภายใต้กระบวนทัศน์ การวิพากษ์ (Critical Paradigm) โดย ใช้การวิภาษวิธี (Dialectic Method) ซึ่งหมายถึง การอภิปรายถกเถียง (Debate) เพื่อแก้ปัญหาข้อยุติจากความเห็น 2 ฝ่ายที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่าการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีความมุ่งหมายให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าไป ศึกษา มีสภาพที่ดีขึ้นกว่าเดิม โดย กลุ่มตัวอย่างที่นักวิจัยเข้าไปศึกษามีส่วนร่วมกับนักวิจัยทุกขั้นตอนอย่างเท่าเทียม มี การเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านกระบวนการปฏิบัติในสนามการวิจัยที่ไม่ยึดกับทฤษฎี (Praxis) ด้วยความเชื่อในความสามารถ ของ มนุษย์ที่จะทำงานร่วมกัน เพื่อตัดสินใจและกระทำอย่างเท่าเทียม ทั้งที่มีความแตกต่างกัน นักวิจัยจึงมิใช่มีบทบาทเป็น เพียงผู้วิจัยเท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ (Research as Learner) ไปกับกลุ่มตัวอย่างในการ ปรับปรุงสถานะที่เห็นพ้องต้องกันให้ดีขึ้น รวมทั้ง บทบาทการเป็น ผู้กระตุ้น (Facilitator) ให้เกิดการสะท้อน (Reflection) การปฏิบัติไปสู่การเรียนรู้ และปรับปรุงการปฏิบัติจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน

จากข้อมูลเบื้องต้นสามารถกล่าวสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหมายถึง การดำเนินงานวิจัยร่วมกันของนักวิจัยและผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เช่น ชาวบ้าน หรือตัวแทนในชุมชน ท้องถิ่นที่มีความรู้และ ประสบการณ์ มาร่วมให้ข้อมูล ร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมดำเนินการและร่วม ประเมินผล รวมถึงร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการศึกษาและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ สอดคล้องกับความต้องการ หรือปัญหา

^๔ทวีศักดิ์ นพเกษร “วิจัยเชิงปฏิบัติการ” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : กลุ่มงานระบบองค์การ แห่งการเรียนรู้ สำนักพัฒนาองค์การและระบบ ธนาकारเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, ๒๕๕๙.

1.2 หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ชอบ เข้มกลัด และโกวิท พวงงาม^๕ เสนอหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยอ้างถึงข้อเขียนของพันธุทิพย์ รามสูตร (254๐) ไว้ดังนี้

1) ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน โดยยอมรับว่าความรู้พื้นบ้านตลอดจนระบบ การสร้างความรู้และกำเนิดความรู้ในวิธีอื่นที่แตกต่างไปจากนักวิชาการยังเป็นสิ่งที่ปฏิบัติและยอมรับกันแพร่หลายใน หมู่ชาวบ้านคนยากจน เพื่อเป็นหนทางแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของเขา

2) ปรับปรุงความสามารถและศักยภาพของชาวบ้านด้วยการส่งเสริมยกระดับและพัฒนา ความเชื่อมั่นในตัวของเขาให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเอง ซึ่งเป็น การนำเอาศักยภาพ เหล่านี้มาใช้ประโยชน์แทนที่จะเป็นเฉยเฉยหรือเหยียดหยามว่าเป็นสิ่งไร้ค่า เช่นเคยปฏิบัติกันมา

3) ให้ความรู้ที่เหมาะสมกับชาวบ้านและคนยากจน โดยให้สามารถรับความรู้ที่เกิดขึ้นใน ระบบ สังคมของเขาและสามารถที่จะทำความเข้าใจแปลความหมายตลอดจนนำไปใช้ได้ อย่างเหมาะสม

4) สนใจปริทัศน์ของชาวบ้านโดยการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผย ให้เห็น คำถามที่ตรงกับปัญหาของชาวบ้าน เช่น การถูกกีดกันหรือแปลกแยก (alienated) จากผืนดินและ ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ การต้องดิ้นรนต่อสู้กับแรงบีบคั้นจากผู้มีอิทธิพล ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคำถาม ที่นักวิจัยรูปแบบ เก่าไมใคร่นึกถึงและไม่เคยเป็นจุดเน้นในการค้นหาความรู้มาก่อน

5) ปลดปล่อยความคิดการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยให้ชาวบ้านและคนยากจน สามารถ ใช้ความคิดความเห็นของตนอย่างเสรีในการมองสภาพการณ์และปัญหาของตนเองสามารถใช้ วิจารณ์ญาณในการวิเคราะห์ วิจัย ตรวจสอบสภาพเท็จจริงต่าง ๆ สามารถยืนหยัดต่อต้านพลัง อิทธิพลจากภายนอกหรือจากอำนาจกดขี่ของผู้มี อำนาจ

1.3 กระบวนการวิจัยและการมีส่วนร่วมของประชาชน

อลิศรา ชูชาติ^๖ กล่าวถึง กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลักสรุปได้ดังนี้

1) ชั้นเตรียมการ “ประสานพื้นที่” ในขั้นตอนนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน คือ

^๕ ชอบ เข้มกลัด และโกวิท พวงงาม “การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์.” กรุงเทพฯ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๕๗

^๖ อลิศรา ชูชาติ “กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ในอมรวิรัช นาครทรรพ และดวงแก้ว จันทร์สระแก้ว, ๒๕๕๑

(1) การคัดเลือกชุมชน โดยผู้วิจัยดำเนินการสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนทุกด้าน นับตั้งแต่ลักษณะทางกายภาพแหล่งทรัพยากรชุมชนลักษณะทางด้านชีวภาพข้อมูล ด้านประชากรสังคมเศรษฐกิจการสื่อสาร ในการศึกษาดังกล่าว ควรรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยอาจอาศัยข้อมูลจากหน่วยราชการที่มีอยู่ใน องค์การพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสำรวจเบื้องต้นในชุมชน ต่อจากนั้นจึงตัดสินใจเลือกชุมชนที่มีความเหมาะสมและ ปัญหาที่สามารถวิจัยได้

(2) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เพื่อปูทางไปสู่ความร่วมมือ ร่วมใจระหว่งนักวิจัยกับสมาชิกของชุมชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยต้องทำให้คนในชุมชนยอมรับและไว้วางใจซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ผู้วิจัยมีความสัมพันธ์ ที่ดีกับชุมชนเสียก่อนในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยควรดำเนินการ ดังนี้

(2.1) เข้าพื้นที่ด้วยความเชื่อมั่นว่าบุคคลในชุมชนมีความคิด ความสามารถ ในการวิเคราะห์ แยกแยะปัญหาตลอดจนแก้ไขปัญหาได้

(2.2) ในทุกโอกาสต้อง “เปิด” ให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกปัญหานั้นนักวิจัย ต้องรู้จักการรับฟังคนในชุมชนให้มาก

(2.3) บอกตนเองเสมอว่าเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดแนวคิด ในการพัฒนาเป็นผู้คอยประคับประคองเกื้อหนุน ร่วมดำเนินกิจกรรมกับชุมชนและทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เตรียมความพร้อมทักษะในการปฏิบัติงานให้กับชุมชนรู้จัก “บูรณาการ” ตนเองให้เข้ากับวิถีชีวิตในชุมชนนั้น

(2.4) ทำการติดต่อกับบุคคลสำคัญ ๆ ในชุมชน ถ้าเป็นหมู่บ้านก็ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสวัด ผู้อาวุโสที่คนในชุมชนให้การยอมรับครุพ่อค้า เป็นต้น ถ้าเป็นองค์กรหรือหน่วยงานก็ต้องติดต่อกับ ผู้บริหาร ผู้เป็นเจ้าของสถานที่ เช่น ผู้อำนวยการ ครูใหญ่ ครูหัวหน้าสายฝ่ายปกครอง ฝ่ายวิชาการ เป็นต้น โดย แนะนำตนเองต่อชุมชนว่าท่านเป็นใครมาทำอะไร รวมทั้งแนะนำโครงการซึ่งเป็นการเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย

(2.5) เปิดโอกาสให้มีการซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดทุกขั้นตอน สำหรับขั้นการประสานพื้นที่นี้เป็นขั้นที่สำคัญมาก ถ้าผู้วิจัยไม่สามารถบูรณาการตนเองเข้ากับชุมชนได้ ไม่สามารถสร้างความ เข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดโครงการได้ก็จะเป็นการยากที่จะก้าวไปสู่ขั้นต่อไป ซึ่งอาจต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความ ร่วมมือของชุมชนเป็นสำคัญ

2) ชั้นลงมือวิจัย “ใส่ใจกระบวนการชุมชน” ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักวิจัยพึงกระทำ ได้แก่

(1) การศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนตลอดจนการประเมินทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนนั้นโดยดำเนินการศึกษาร่วมกับชุมชนซึ่งจำเป็นต้องกระทำควบคู่ไปกับการให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่อง ของกระบวนการและขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ชุมชน

นี่เป็นการใช้รูปแบบและ แนวคิดการศึกษาผู้ใหญ่ครอบคลุมการพัฒนาทักษะต่าง ๆ นับตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลความสามารถในการวิเคราะห์ ปัญหาสถานการณ์ของชุมชนการประเมินความต้องการของชุมชนการพัฒนาเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ การ วิเคราะห์ข้อมูลการตีความข้อมูลการสรุปและให้ข้อเสนอแนะบนพื้นฐานของข้อมูล

(2) การกำหนดปัญหาซึ่งในเบื้องต้น อาจพบว่า ชุมชนมีปัญหาและความต้องการ ที่หลากหลายแต่เมื่อถึงขั้นการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาอาจจะพบว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเลือกและกำหนดปัญหามี การกำหนดระดับความสำคัญของปัญหาโดยพิจารณาจากปัจจัยและองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ความรุนแรงของปัญหา ความยากง่ายในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความเร่งด่วนของปัญหา และจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนการนำ ทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขั้นตอนนี้ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการเลือกและกำหนดปัญหา

(3) การร่วมออกแบบการวิจัย โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยกำหนดวิธีการ เก็บข้อมูลว่าจะเก็บข้อมูลอะไร อย่างไร ส่วนใดจะใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์สังเกตหรืออาจจะใช้การอภิปรายกลุ่มจะ ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลนานเท่าไร ใครจะรับผิดชอบเก็บข้อมูลในเรื่องอะไร เป็นต้น

(4) การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ อาจพบข้อจำกัดสำหรับคนในชุมชนที่จะเข้ามา มีส่วนร่วม เนื่องจากประสบการณ์และความรู้ในเรื่องการวิจัยมีจำกัด ดังนั้น ผู้วิจัยจะต้องให้ความสำคัญ ในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนคัดเลือกสมาชิกของชุมชนก็จะได้ทราบถึงสถานการณ์ของปัญหาที่ได้มีการหยิบยกมาว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด อะไรคือสาเหตุของปัญหามีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ ใครหรือกลุ่มใดที่มีผลกระทบหรือได้รับความเดือดร้อนจากปัญหานั้นบ้าง

(5) การนำเสนอข้อมูลต่อที่ประชุมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้ทราบและเป็นการร่วมกันยืนยัน และ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลพร้อมกับเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ใน การจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อแก้ปัญหาต่อไป

3) ขั้นพัฒนา “มุ่งแก้ปัญหาชุมชน” ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักวิจัยจึงดำเนินการ ดังนี้

(1) กำหนดโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหานั้น ๆ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการระบุกิจกรรม ต่าง ๆ ขั้นตอนการดำเนินงานให้ชัดเจนกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในการดำเนินกิจกรรมจัดทำตารางและกำหนดเวลาที่จะดำเนินตามโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้ยังเป็น กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกในชุมชนผู้วิจัยนอกจากจะเป็นผู้ที่คอยกระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมใน กระบวนการต่าง ๆ แล้วผู้วิจัยอาจจะต้องทำหน้าที่ในการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น แนะนำช่องทางในการหาแหล่ง ทรัพยากรหรือแหล่งที่ให้การสนับสนุนจากภายนอกชุมชนนอกเหนือจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการ ดำเนินงาน

(2) การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ โดยมีแกนนำหรือกลุ่มในชุมชนเป็นกลุ่มทำงานแต่กลุ่มนี้จะต้อง เป็นกลุ่มบุคคลที่สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับ โดยกลุ่มทำงานหรือกลุ่มแกนนำนี้อาจจำแนกกลุ่มหรือองค์กรที่มีอยู่ใน ชุมชน ซึ่งมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือลักษณะของงาน แต่ในกรณีที่ชุมชนยังไม่มีกลุ่มหรือองค์กรที่ เหมาะสมก็มีความจำเป็นต้องจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมที่ได้ตั้งไว้สิ่งสำคัญในตอนนี้ คือ การกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกของชุมชนระหว่างสมาชิกในกลุ่มทำงาน ระหว่างสมาชิก ชุมชนกับผู้วิจัยและการมอบหมายงานให้ตรงกับศักยภาพและความสามารถของบุคคลกระจายทรัพยากรและการให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ

ทั้งนี้ ในการกำหนดกิจกรรมการดำเนินงานจำเป็นต้องอาศัยความรู้และทักษะบางประการ ซึ่ง รวมทั้งเทคนิคการบริหารงานการทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาเพิ่มพูนทักษะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน จึงเป็นหน้าที่ ความรับผิดชอบของผู้วิจัยในการจัดอบรมหรือจัดหาวิทยากรภายนอกหรือแม้แต่ในชุมชนเองที่จะเสริมความรู้ทักษะ ให้กับสมาชิกทั้งก่อนและขณะปฏิบัติการ

(3) การติดตามและประเมินผล ซึ่งถือเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อดูปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานว่ามีอะไรบ้างที่จะต้องแก้ไขโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปตามแผนงานที่กำหนดไว้หรือไม่ ในขั้นตอนนี้สมาชิกของชุมชนยังมีส่วนร่วมและเป็นผู้ดำเนินการติดตามและประเมินผล โครงการ ดังนั้น จำเป็นเช่นกันที่กลุ่มติดตามและประเมินผลจะได้รับการฝึกอบรมความรู้และเทคนิคในการติดตาม และประเมินผลอย่างง่าย ๆ จากผู้วิจัยก่อนที่จะปฏิบัติงานเพื่อความเหมาะสมอาจมีการจัดตั้งกลุ่มติดตามและ ประเมินผลกลุ่มใหม่ขึ้นอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้เพื่อทำหน้าที่นี้ โดยเฉพาะเพื่อป้องกันอคติที่จะเกิดขึ้นจากการติดตามและ ประเมินผล

จากข้อมูลเบื้องต้นสามารถกล่าวสรุปได้ว่า ขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นลงมือวิจัย และขั้นพัฒนา ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดในการดำเนินการที่ นักวิจัยต้องคำนึงถึง ตั้งแต่ขั้นเตรียมการ คือ ประสานงานในพื้นที่เพื่อคัดเลือกชุมชนที่มีความเหมาะสม พร้อมทั้งสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือของนักวิจัยและสมาชิกในชุมชน โดยผู้วิจัยต้องลงพื้นที่ด้วยความ เชื่อมมั่น ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละกระบวนการ โดยมีผู้วิจัยคอยกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดแนวคิดใน การพัฒนา ร่วมดำเนินกิจกรรม และทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้ชุมชน โดยเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 ขั้น ลงมือวิจัยสิ่งที่นักวิจัยซึ่งกระทำ ได้แก่ ศึกษาสภาพปัญหา หรือความต้องการของชุมชน เพื่อนำไปดำเนินการหรือ พัฒนา ขั้นตอนที่ 3 ขั้นพัฒนา เป็นการมุ่งแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาชุมชน นักวิจัยดำเนินการกำหนดโครงการ หรือ กิจกรรม โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินงานให้ชัดเจน และดำเนินการตามแผนโดยการมีส่วนร่วม ร่วมจนบรรลุตามวัตถุประสงค์

2. แนวคิดทุนทางสังคมและศักยภาพชุมชนท้องถิ่น

กว่าทศวรรษมาแล้วที่แนวคิดทุนทางสังคมได้ถูกนำมาเผยแพร่และเป็นที่รู้จัก ในวงวิชาการไทย ประมาณช่วงปี พ.ศ. 254๐ ภายหลังจากการจัดตั้งสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม โครงการกองทุนดังกล่าว ได้พยายามและทำให้สังคมไทยหันกลับไปมองคุณค่าที่เคยมีอยู่เป็นทุนเดิมแต่อาจมองข้ามไป รวมทั้งสิ่งที่มีอยู่ในตัวบุคคล เช่น ความมีน้ำใจ ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือเกื้อกูล รวมไปถึงสิ่งที่ได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพชน เช่น ภูมิปัญญา ประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งสิ่งที่เป็นศักยภาพในการพัฒนาของชุมชน เช่น ผู้นำ กลุ่มองค์กร ประชาชน เครือข่าย เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้เกิดการฟื้นฟูทุนทางสังคมที่มีอยู่และเริ่มสูญหายไปให้มีการ นำกลับมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน และหลังจากนั้น คำว่าทุนทางสังคมในประเทศไทย จึงได้ถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง (อาทิตย์ บุคตาตวง, 2554) ซึ่งจากระยะเวลาที่ผ่านมามีนักวิชาการหลายท่านได้พยายามให้ความหมายไว้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและครอบคลุมในแง่มุมต่าง ๆ เช่น

วิลานี จินตลิตติ และคณะ^๗ (2557) ได้กล่าวว่า ข้อมูลทุนทางสังคม คือ ทุนทรัพยากรธรรมชาติที่ สมบูรณ์ ชาวบ้านสามารถใช้ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต สำหรับทุนทางวัฒนธรรม คือ ประเพณีดั้งเดิมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุนบุคคลมีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนที่มีบทบาทในการรวมกลุ่มการสร้างเสริมความเข้มแข็งและการ พัฒนาชุมชน

ชลดา บุญอยู่^๘ (2556) กล่าวว่า ทุนทางสังคม หมายถึง เป็นสิ่งดั้งเดิมที่มีอยู่แล้วในแต่ละชุมชน ทุนทางสังคม เป็นเรื่องของความคิด ความเชื่อ ความไว้วางใจ ค่านิยมที่ดีร่วมกันของชุมชน รวมไปถึงเรื่องของวัฒนธรรม จารีตประเพณี ของชุมชนนั้น ๆ ที่มีอยู่ ทุนทางสังคมยังเป็นวิธีการในการจัดการชุมชน โดยที่ชุมชนร่วมมือกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่มี ร่วมกัน เป็นพลังขับเคลื่อนให้ชุมชนนั้น มีพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ชนิษฐา นนทบุตร และคณะ^๙ (2556) กล่าวว่า ทุนทางสังคมและศักยภาพชุมชน เป็นองค์ประกอบของ ข้อมูลที่สำคัญที่ได้จากกระบวนการวิจัยชุมชนด้วยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบเร่งด่วน ซึ่งข้อมูลที่จะนำมาใช้ใน การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จะประกอบด้วย ข้อมูลจำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 ประกอบด้วยข้อมูล 2 กลุ่ม คือ ทุนทาง สังคมและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น และชุดที่ 2

^๗ วิลานี จินตลิตติ และคณะ “ข้อมูลทุนทางสังคม” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถ. อุทงนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ

^๘ ชลดา บุญอยู่ “ทุนทางสังคม” พิมพ์ลักษณ์, นครปฐม : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖.

^๙ ชนิษฐา นนทบุตร และคณะ “ทุนทางสังคมและศักยภาพชุมชน” ผอ.ศูนย์วิจัยและพัฒนา ระบบสุขภาพชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ประกอบด้วย ข้อมูลการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่ การวิเคราะห์ปัญหา ประชากรที่ได้รับผลกระทบ และการแก้ปัญหาของชุมชน การวิเคราะห์ศักยภาพและความพร้อม ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการจัดการกับพฤติกรรมคน โครงสร้างด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต และการแก้ปัญหาด้วยการพัฒนา การสร้างนวัตกรรม รวมทั้งการตอบสนองภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนานโยบายสาธารณะ ตลอดจนผลกระทบอันเกิดจากการจัดการของทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน ท้องถิ่น

สถาบันพระปกเกล้า^๑ (2554) กล่าวว่า ทุนทางสังคม คือ สิ่งดีที่มีอยู่ในชุมชน ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ หรือปราชญ์ชาวบ้าน เครือข่ายของการรวมตัวในรูปแบบต่าง ๆ ภายในประชาคม บรรทัดฐาน และความไว้วางใจ ซึ่งส่งผลให้ผู้มีส่วนร่วม สามารถกระทำการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพในการบรรลุจุดมุ่งหมาย ร่วมกันโดยความร่วมมือจะสำเร็จก็ต่อเมื่อได้มีการเชื่อมต่อถึงกัน และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทุนทางสังคมมีลักษณะ เป็นสินค้าสาธารณะ เป็นผลพลอยได้ที่เกิดจากกิจกรรมทางสังคม

ดาเรศ ชูยก^๒ (2548) ได้ให้ความหมายของทุนทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ภาพที่ดี เอื้ออาทรช่วยเหลือ ความร่วมมือร่วมใจ บนพื้นฐานจิตสาธารณะอันเป็นกระบวนการทางสังคมในทิศทางบวก คือช่วยเหลือบูรณาการ ผสมผสานกัน

ประเวศ ะสี^๓ (อ้างถึงใน^๔กวิพัฒน์ สุขแจ่ม, 2547) ได้ให้ความหมายทุนทางสังคมไว้ว่าทุนทางสังคม หมายถึง การที่คนมารวมกัน เอาความดีมารวมกัน และเอาความรู้มารวมกัน ซึ่งทุนทางสังคมนี้จะเป็น พลังทางสังคมในการแก้ปัญหาของสังคมได้

ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ^๕ (2547) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีทุนทางสังคมจากต่างประเทศว่า มีผู้นำแนวคิดที่สำคัญ คือ บุร์ดิเยอร์ เป็นบุคคลแรกที่วิเคราะห์ทุนทางสังคมอย่างเป็นระบบ บุร์ดิเยอร์ได้พัฒนาแนวคิดทุนเป็นการเชื่อมโยงแนวคิดเรื่องชนชั้น โดยแบ่งทุนออกเป็น 3 ประเภท คือ ทุนเศรษฐกิจ ได้แก่ เงิน ทรัพย์สิน (Marx หมายถึง ทุนที่ สร้างผลผลิต) ทุนวัฒนธรรม เช่น สินค้าทาง

^๑ สถาบันพระปกเกล้า “ทุนทางสังคม” สถาบันวิชาการชั้นนำด้านการพัฒนาประชาธิปไตย ธรรมาภิบาล และสันติวิธี มุ่งนำความรู้สู่สังคม เพื่อประโยชน์ส่วนรวม.๒๕๕๔

^๒ ดาเรศ ชูยก “ทุนทางสังคม” วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. Keywords: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

^๓ ประเวศ ะสี “ทุนทางสังคม” . กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐.

^๔ ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ “ทฤษฎีทุนทางสังคม”อาจารย์ สาขาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

วัฒนธรรมรวมถึงความรู้ทางศิลปะ ประกาศนียบัตรการศึกษา และทุนทาง สังคม ได้รับพัฒนาการ แนวคิดมาจากมาร์กซิสต์ ปีที่เริ่มแนวคิดทุนทางสังคม คือ ช่วงปี ค.ศ. 197๐ - 198๐ โดยให้คำ จำกัด ความ ทุนทางสังคมว่าเป็น “ทรัพยากรที่มีอยู่จริงและมีศักยภาพซึ่งเชื่อมโยงกับการมีเครือข่ายที่ถาวร ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่มีมากน้อยต่างกันขึ้นอยู่กับความคุ้นเคย กันหรือการยอมรับ กัน หรือกล่าวอีกในหนึ่ง ทุนทางสังคมเป็นพลังทางสังคมที่เชื่อมกับการเป็น สมาชิกของกลุ่ม ซึ่งทำให้สมาชิกแต่ละคน มีการสะสมทุนที่มาจากลักษณะร่วมของการเป็นหมู่คณะ หรือถ้าจะให้ เป็นคำพูดที่ฟังง่าย ๆ คือ เป็นเสมือน “หนังสือ ครอบงำ” ซึ่งสร้างเครดิตกับสมาชิกนั้น ๆ

เอนก นาคะบุตร^๑ (2545) ได้กล่าวว่า ทุนทางสังคมเป็นคุณค่าเดิมที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย และสามารถ ก่อให้เกิดพลังที่จะขับเคลื่อนชุมชนได้ โดยที่ทุนทางสังคมนั้นจะช่วยให้ชุมชนมีความเท่า เทียมกันต่อปัญหา และสามารถจัดการกับปัญหาของชุมชนได้เอง ซึ่งพลังที่ทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ได้ก็คือ พลังแห่งปัญญาหรือความรู้ซึ่งจะช่วยให้ ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้จริงและยั่งยืน

นิธิ เอียวศรีวงศ์^๒ (2541) ก็กล่าวถึงทุนทางสังคมว่า ทุนทางสังคมของคนไทยไม่ใช่มี ความหมายเพียงแค่ คุณภาพของคนในสังคมที่มีอนามยดี การศึกษาดีและมีสมรรถภาพในการผลิต เท่านั้นคนไทยยังมีทุนทางสังคมอีก มากมายเพียงแต่ว่าทุนทางสังคมเหล่านั้นไม่ได้มีโอกาสพัฒนา ปรับเปลี่ยนให้ก้าวหน้าตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทุนทางสังคมดังกล่าวประกอบด้วย

- 1) ความสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัวและเครือญาติและกับผู้อื่นในชุมชน เช่น แรงงานคืนถิ่น ต้องอาศัย ครอบครัวและเครือญาติในการดำรงชีวิต
- 2) ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้จากครอบครัวและชุมชน สามารถปรับและเป็นส่วนสนับสนุน ในการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ได้
- 3) ความรู้พื้นบ้านเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย สมุนไพร หมอพื้นบ้าน
- 4) การรวมกลุ่มเป็นองค์กรประชาชนในชุมชน เช่น กลุ่มเหมืองฝาย กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มดูแลรักษา ป่าชุมชน เป็นต้น
- 5) การมีความสุขจากความสงบและความสันโดษ
- 6) การมีเศรษฐกิจที่หมุนเวียนอยู่ในชุมชน เช่น การจ้างงาน การบริโภคทรัพยากรในชุมชน

^๑ เอนก นาคะบุตร “ทุนทางสังคม” นักพัฒนาท้องถิ่นชุมชนผู้รู้ถ่องแท้แห่งธรรม.

^๒ นิธิ เอียวศรีวงศ์ “ทุนทางสังคม” ออนไลน์ : มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ ๔ - ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๔.

สุวิทย์ ธีรศาสตร์^๑ (2533) กล่าวว่า ศักยภาพชุมชน เป็นขีดความสามารถของชุมชนในการที่จะตอบสนองความต้องการ แก้ไขสภาพปัญหาชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือ การดำเนินการกับคนภายนอกชุมชน

จากข้อมูลเบื้องต้นสามารถกล่าวสรุปได้ว่า ทุนทางสังคม หมายถึง สิ่งดีดีที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งบุคคล เครือข่าย ความร่วมมือ รวมถึงวัฒนธรรม และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการสร้างความร่วมมือ และเป็นปัจจัยในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง และส่งผลที่ดีต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนใน ชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

3. แนวคิดศูนย์การเรียนรู้

3.1 ความหมายของศูนย์การเรียนรู้

สำหรับคำว่า ศูนย์การเรียนรู้ ได้มีหน่วยงาน นักการศึกษา และผู้รู้ได้ให้ความหมายโดยใช้คำที่ แตกต่างกันไป เช่น ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์ความรู้ เป็นต้น ซึ่งแต่ละคำก็ยังคงมีความหมายที่ คล้ายคลึงกัน ดังนี้

ชลดา สมัครเกษตรการ^๑ (ม.ป.ป.) ศูนย์การเรียนรู้ หรือ ศูนย์การเรียนรู้ ก็คือ ศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ ศูนย์ความรู้ทางวิชาการ ที่รวมความรู้ ให้แนวคิด เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียน เกิดความรู้และ ประสบการณ์ เกิดความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัย อย่าง กว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อ เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สามารถ รอดสำราญ^๑ (2557) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Resource) หมายถึง ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนให้ผู้เรียน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน แสวงหา ความรู้ และเรียนรู้ด้วย ตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ศูนย์” หมายถึง ถิ่นที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิด แห่ง ที่ ดั้งนั้น ศูนย์การเรียนรู้ จึงอาจหมายถึง ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ ศูนย์รวม บ่อเกิดแห่งการ เรียนรู้ หรือความรู้

^๑ สุวิทย์ ธีรศาสตร์ “ศักยภาพชุมชน” พิมพ์ลักษณะ, [ขอนแก่น] : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๙.

^๑ ชลดา สมัครเกษตรการ “ศูนย์การเรียนรู้” ครูชำนาญการพิเศษกลุ่มสาระการเรียนรู้การ งานอาชีพและเทคโนโลยีโรงเรียนลาดยาววิทยาคม อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

^๑ สามารถ รอดสำราญ “ศูนย์การเรียนรู้” โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย ๑๑๗/๒ ถนนเทศบาล ต. พระปฐมเจดีย์ อ.เมืองนครปฐม จ.นครปฐม

วิเชียร วงศ์คำจันทร์ (2554, อ้างอิงใน วีระพน ภาณุรักษ์, 2558) ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง ศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ วิทยากร ภูมิปัญญาชาวบ้านและประสบการณ์อื่น ๆ ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด กระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ชาติรี สุภเสถียร^๑ (2552) ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนที่มี คุณค่าต่อ การศึกษาที่โรงเรียนสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้ตามจุดประสงค์ได้ ซึ่ง ได้แก่ ศูนย์ โบราณสถาน ศูนย์โบราณวัตถุ สถานที่ทางราชการ บุคคลสำคัญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และ ขนบธรรมเนียมประเพณี

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์^๒ (2552) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง เป็นศูนย์ที่บุคคล สามารถ เรียนรู้ได้ตามความสนใจ ตามศักยภาพและโอกาส ตามความสามารถ โดยจะเรียนรู้ได้อย่าง ไม่เป็นทางการศูนย์การเรียนรู้ จึงเป็นที่เรียนของการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในสังคม

คมกฤษ จันทรขจร (2551) ได้กล่าวถึง ศูนย์ความรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติในวิถีชีวิต ตามสภาพ สังคมและชุมชน ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) ศูนย์การเรียนรู้ในวิถีชีวิต เป็นศูนย์ความรู้ตามสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตและการ ประกอบอาชีพ ได้แก่ ครอบครัว สถานที่ทำงาน และศูนย์ชุมชนที่มีอยู่ตามธรรมชาติทางสังคม ได้แก่ ร้านค้า ตลาด ห้างสรรพสินค้า สถานบริการต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีศูนย์ชุมชนอื่น ๆ ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น

2) ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม เช่น ศาสนสถาน หอศิลป์ ศูนย์ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และ โบราณวัตถุ เป็นต้น

3) ศูนย์นันทนาการ เช่น สนามเด็กเล่น สนามหรือศูนย์กีฬา สระว่ายน้ำสวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โรงภาพยนตร์ โรงละคร และสถานที่ที่มีการเล่นต่าง ๆ

4) ศูนย์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น วนอุทยาน ป่า ภูเขา แม่น้ำ ลำคลองต้นไม้ สัตว์ และ แมลง ต่าง ๆ ฯลฯ ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ล้วนเป็นศูนย์ให้ความรู้ ที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548) ได้สรุปความหมายของศูนย์การเรียนรู้ว่า หมายถึง สิ่งที่มี อยู่ในสังคมนรอบตัวเราทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติและมนุษย์

^๑ ชาติรี สุภเสถียร “ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” การจัดระบบและพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ใน ชุมชนเพื่อ. การศึกษาของ โรงเรียนบ้านเขมเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.

^๒ ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ “ศูนย์การเรียนรู้” การพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ ยั่งยืน . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย/กรุงเทพฯ. ๒๕๕๒

สร้างขึ้น เป็นศูนย์ความรู้ที่ทำให้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้ และเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ^๒ ได้ให้ความหมายศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง

1) สถาบันของชุมชนที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิตและการทำมาหากินในชุมชน เช่น วัด โบสถ์ วิหาร ตลาด ร้านขายของชำ ลานนวดข้าว ป่า ห้วย หนอง บึง เก็บเห็ด หาปลา เป็นต้น

2) สถานที่หรือสถาบันที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้น เช่น อุทยานการศึกษาในวัด และชุมชน อุทยานประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติทางทะเล ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปะ ศูนย์เยาวชน หัตถกรรมชุมชน หอสมุด ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเกี่ยวกับสัตว์ พืช ดิน หิน แร่

3) สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชน เช่น วิทยุทัศน์ ภาพสไลด์ โปรแกรมสำเร็จรูป ภาพยนตร์ หุ่นหรือโมเดลจำลอง ของจริง เป็นต้น

4) สื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชน เช่น หนังสือสารานุกรม วารสาร ตำรายาพื้นบ้าน ภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาพถ่าย เป็นต้น

5) บุคลากรผู้ที่มีความรู้ด้านต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ผู้นำทางศาสนา เกษตรกร ศิลปินหมอพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง ศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนและเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ซึ่งแบ่ง ออกได้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น สวนพฤกษศาสตร์ ห้องสมุด มุมความรู้ต่าง ๆ เป็นต้น และศูนย์การ เรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น พิพิธภัณฑ์ วัด หอสมุดแห่งชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2544) หมายถึง สื่อที่อยู่รอบตัวเราที่ผู้เรียนและผู้สอนสามารถใช้ ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น สื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและศูนย์อื่น ๆ

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ^๒ (2544) ได้ให้ความหมายว่า ศูนย์การเรียนรู้ คือ ถิ่น ที่อยู่บริเวณ บ่อเกิด ศูนย์ ที่ หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ

^๒ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ “ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕.

^๒ เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ “ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” วารสารวิชาการ. ๗๘,๕

ซึ่งตามความหมายนี้ ศูนย์ เรียนรู้จึงอาจเป็นได้ทั้งสิ่งที่เป็นธรรมชาติ หรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นได้ทั้งบุคคล สิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต

อมรา ปฐภิญโญบุรณ์^๒ (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้จึงเป็น “โรงเรียนตลอดชีวิต” หรือ “ห้องเรียนธรรมชาติ” ที่มีชีวิต สร้างและเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยไปพร้อมกับการพัฒนากิจกรรม หรือ โปรแกรมการเรียนรู้ทั้งตามสาระ หลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ การศึกษาในระบบ และนอกระบบยังเป็น “พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้” ที่มีทั้งองค์ความรู้และบรรยากาศที่ไม่ต้องจัดอย่างเป็นทางการ แต่ขึ้นอยู่กับ กลุ่มเป้าหมายหรือผู้เรียนในการเข้าถึงและนำคุณค่าของความรู้มาเอื้อต่อการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

ศรีสกุล วิบูลย์วงศ์ (2544) ได้อธิบายว่า ศูนย์ทรัพยากรชุมชน คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะบุคคลในท้องถิ่น สถานที่ วัตถุสิ่งของที่มนุษย์สร้างขึ้นตลอดจนสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติในชุมชนที่มี คุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้

รุ่ง แก้วแดง^๒ (2543) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Recourse) คือ การจัดการ ศึกษาในฐานะเป็นศูนย์หรือบรรยากาศที่เสริมการถ่ายทอดความรู้ นอกเหนือจาก “การเรียนการสอนชั้นเรียน” ที่มีผู้สอน/ ครู/ผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในสภาพของ “ห้องเรียน” และผู้เรียน นักเรียน/นักศึกษา แรกทีเดียว “ศูนย์การเรียนรู้”

เป็นเพียงการจัดพื้นที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ห้องสมุด ห้อง (ปฏิบัติการ) ห้องดนตรี ศิลปะ ห้องฉายภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ของห้องเรียน มีน้อยแห่งที่เปิด ให้บริการแก่บุคคลภายนอกหรือบริการแก่ประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ ยังมีศูนย์การเรียนรู้ตามสภาพของสังคมและ สิ่งแวดล้อมในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เกิดจนตายที่เอื้อต่อการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ^๒ (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง ศูนย์ หรือที่รวม ซึ่งอาจเป็นสภาพ สถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร

^๒ อมรา ปฐภิญโญบุรณ์ “ศูนย์การเรียนรู้” จัดการฝ่ายแผนงานและนโยบาย (TK Park, OKMD)/ผู้อำนวยการ รร. เล็กโกเมคอนุสรณ์ นนทบุรี

^๒ รุ่ง แก้วแดง “ศูนย์การเรียนรู้” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : กองทุนรวมรางวัลเกียรติยศแห่งวิชาชีพครู สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒. เลขเรียก, ๓๗๑.๑

^๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. “ศูนย์การเรียนรู้” กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (๒๕๕๓). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.๒๕๕๒.

ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการ เรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจาก กระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน หรือ ศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลา เรียนที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของ ผู้เรียน

อรพิน เสียงหวาน (2542) ให้ความหมายของคำว่า ศูนย์วิชาการในท้องถิ่น หมายถึง บุคคล ซึ่ง ได้แก่ บุคลากรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ประกอบอาชีพที่ประสบผลสำเร็จ เป็นตัวอย่างบุคคลที่ควร ได้รับการยกย่อง บุคคลที่บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม บุคคลที่มีความชำนาญ ประชาชนชาวบ้าน ฯลฯ และสถานที่ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของ วัด โรงงาน ร้านค้า บ้านเรือน ตลาด กำแพง รั้ว สิ่งปฏิกูล กองขยะมูลฝอย บ่อน้ำ หนอง บึง คู แม่น้ำ หน่วยงานเอกชน สถานที่ราชการ ฯลฯ

สมใจ แซ่โจ้ว (2541) ได้ให้ความหมายของคำว่า ศูนย์ทรัพยากรชุมชน หมายถึง บุคคล สถานที่ วัตถุประสงค์ที่ มนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนที่มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ซึ่ง โรงเรียนสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ได้

ไพพรรณ เกียรติโชติชัย (2541) ให้ความหมายของคำว่า ศูนย์วิทยากรการท้องถิ่นหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา เมื่อได้ปฏิสัมพันธ์ด้วยไม่ว่าจะเป็นทางประสาท จมูก ลิ้น กาย และใจ แล้ว จะทำให้เกิดความรู้ความ เข้าใจ ความเท่าทัน ความเป็นไปต่าง ๆ และความเปลี่ยนแปลงของสิ่ง ต่าง ๆ รอบตัว ช่วยให้ทันโลกทันเหตุการณ์ สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในโลกของการเปลี่ยนแปลงได้อย่าง เป็นสุข

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541) ได้อธิบายว่า ศูนย์ทรัพยากรในชุมชน เป็นเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ในการ จัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นสถานที่สาธารณะ เช่น สำนักงานศึกษาธิการ ศูนย์ สื่อของโรงเรียน หน่วยงานของรัฐ หรืออาจเป็นของเอกชน เช่น ชมรม องค์กรที่ไม่เน้นกำไร สมาคม วิชาชีพต่าง ๆ สำนักพิมพ์เอกชน ต่าง ๆ

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ ^๒ (2541) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง บุคลากร สถานที่หรือ ศูนย์รวมความรู้ที่สามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้

Mark (1971) (อ้างถึงในสุภามาศ ตวง 2554) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ศูนย์การเรียนรู้เป็น สถานที่ ต่าง ๆ ในชุมชน ที่มีกิจกรรมที่หลากหลายที่นำมาใช้ในการเรียนการสอน

ทั้งนี้ ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนในลักษณะของการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการว่าเป็น การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิต เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากครอบครัว จาก สื่อ จากศูนย์ ความรู้ต่าง ๆ ในชุมชน เรียนรู้ได้ตลอดเวลา ซึ่งสมาลี สังข์ศรี (2556) กล่าวว่ากิจกรรม

^๒ ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ “ศูนย์การเรียนรู้” ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.๒๕๕๑.

และโครงการการศึกษาออก ระบบในประเทศไทย จัดแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ การศึกษาออกระบบ ประกอบด้วย การจัดการศึกษาออกระบบ สำหรับประชากรก่อนวัยเรียน การศึกษาออกระบบ ประเภทการศึกษาพื้นฐาน การศึกษาออกระบบประเภทการ ฝึกอบรมวิชาชีพต่าง ๆ กิจกรรม การศึกษาออกระบบเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต กิจกรรมการพัฒนาสังคมและชุมชน และการศึกษาตาม อัยาศัย ประกอบด้วย การเรียนรู้จากห้องสมุดต่าง ๆ การเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน การ เรียนรู้จากสื่อมวลชน การเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน การเรียนรู้จากสื่อพื้นบ้าน การเรียนรู้จาก ชนบทธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา ในชุมชน และการเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

จากข้อมูลเบื้องต้นสามารถกล่าวสรุปได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้ หมายถึง คน สิ่งของ สถานที่ และ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่สามารถให้ความรู้ ประสบการณ์หรือทำให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ผู้ที่สนใจทุก เพศ ทุกวัย และทุก ระดับ

3.2 คุณค่าและความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้

สุมาลี สังข์ศรี และคณะ (2548) กล่าวว่า iva ปัจจุบันความก้าวหน้าในด้านวิทยาการสาขาต่าง ๆ มีการ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาหรือการเรียนรู้จะหยุดเพียงการศึกษาภาคบังคับ ไม่ได้ ทุกคนต้องศึกษา ต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ดังนั้น ศูนย์การเรียนรู้จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่าง ยิ่งที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแสวงหา ความรู้ได้ด้วยตนเอง ตามความต้องการ ความสนใจ ความ ถนัด และความพร้อม

ศรีสกุล วิบูลย์วงศ์ (2544) กล่าวถึงความสำคัญของศูนย์ทรัพยากรชุมชนที่มีต่อการเรียน การสอน ว่า ศูนย์ทรัพยากรชุมชนนั้นมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างมาก เพราะทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ สภาพชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ได้อย่างแท้จริง และเป็น การได้รับประสบการณ์ ตรง การที่โรงเรียนจะใช้ทรัพยากรของ ชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาได้ดั่งนั้น โรงเรียนจะต้องมี ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรของชุมชนอย่าง เพียงพอ ทั้งในด้านศูนย์ทรัพยากรและ รายละเอียดเกี่ยวกับทรัพยากรนั้น ๆ โรงเรียนยังมีความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรมาก เพียงใด ก็ยังใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรทางการศึกษาได้มากยิ่งขึ้นเพียงนั้น

โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์^๒ (2541) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน สรุปได้ว่า ใน รายวิชา ชีววิทยา การขอให้ผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่นซึ่งรู้จักคุ้นเคยกับภูมิประเทศเป็นอย่างดีมาสอน นักเรียนเกี่ยวกับชีวิตพืช ชีวิต สัตว์ในป่า เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ผู้ทรงความรู้ของท้องถิ่นมีส่วนร่วมใน การศึกษาวิทยาศาสตร์ นักเรียนจะได้รู้สึกว่ วิทยาศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องราวในตำราเท่านั้น แต่ เขายังได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมของเขาโดยตรง

^๒ โสรจจ์ หงศ์ลดารมภ์ “คุณค่าของศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ทวีศักดิ์ จินตานุรักษ์ และบุญเลิศ ส่องสว่าง (2537) กล่าวว่า ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนให้ความสะดวกในการศึกษา คั่นคว้า เพราะเป็นศูนย์ที่อยู่ใกล้โรงเรียน ไม่ต้องเดินทางไกล และไม่ต้องสิ้นเปลืองมาก นอกจากนี้สิ่งที่ นักเรียนได้รับจากศูนย์วิทยากรในชุมชนยังมีทั้งด้านเนื้อหาความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ

ภาสินี เปี่ยมพงศ์สานต์ (2536) กล่าวถึงความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน สรุปได้ว่าการนชุมชนมาเป็นห้องทดลองทางการศึกษา เพื่อฝึกฝน สติปัญญาและทักษะ ทางสังคม ตั้งแต่วัยต้น ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ชุมชนได้มากขึ้น เช่น เข้าใจปัญหาของชุมชน นักเรียนจะคุ้นเคยกับ ปัญหาและพัฒนาทักษะจำเป็นในการแก้ไขหรืออย่างน้อยที่สุดก็พยายามที่จะแก้ไขสำคัญ ยิ่งกว่าการนั้นเขาจะเริ่มรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนของเขาและภูมิใจในชุมชนยิ่งขึ้น

นิวัติ อรรถบถยกุล (2536) กล่าวว่า ศูนย์การเรียนรู้มีความสำคัญ คือ เป็นสถานที่ที่ประชาชนใน หมู่บ้านมาร่วมแรงร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมสร้าง สำหรับเป็นสถานที่ให้ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชนที่สนใจ มีสื่อต่าง ๆ ไว้คอยบริการ สื่อบางส่วนได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ เอกชน บางส่วนประชาชนก็มา บริจาค

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช (2535) กล่าวถึง การนำสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนว่ามีคุณค่าต่อผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เข้าใจตนเองและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้การเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 2) ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น เพราะการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่มีความเป็นรูปธรรมกว่าการบรรยายในห้อง
- 3) ทำให้ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงในการเรียนมากขึ้น ผู้เรียนได้ศึกษาสิ่งต่าง ๆ จากสภาพความเป็นจริงยอมทำให้ผู้เรียนสามารถพิสูจน์ความรู้ในบทเรียนได้ด้วยตนเอง อันจะก่อให้เกิดเจตคติ จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ที่ดี
- 4) ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดที่ถูกต้องดีกว่าการบรรยายหรือการอธิบายเพียงอย่างเดียว เนื่องจากผู้เรียนได้สัมผัสของจริง
- 5) ทำให้ผู้เรียนคุ้นเคย เกิดความรัก ความหวงแหน และเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และช่วยกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนของตนเองอย่างเต็มที่

สวัสดี สุวรรณอักษร^๒ (2535) อธิบายว่า คุณค่าของการใช้ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนประกอบการเรียน การสอนมีหลายประเภท ดังนี้

^๒ สวัสดี สุวรรณอักษร “คุณค่าของการใช้ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : เจริญพัฒนา, ๒๕๓๕

1) ช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงทำให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น 2) ช่วยให้นักเรียน
 ค้นกับสภาพแวดล้อมที่ตนจะต้องออกไปมีชีวิตอยู่ 3) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำประสบการณ์ที่ศึกษา
 จากห้องเรียนไปใช้ 4) ช่วยให้นักเรียนได้เปลี่ยนบรรยากาศทางการเรียนในการศึกษาสิ่งใหม่ ๆ แปรลก
 ๆ

5) เป็นการฝึกการสังเกต พิจารณาและการรับรู้ทางประสบการณ์หลายทางด้วยกัน ซึ่ง
 ก่อให้เกิดความงอกงามทางความคิดและสติปัญญา

6) เป็นการฝึกการทำงานกับหมู่คณะ ฝึกความรับผิดชอบและอดทน

7) เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีโอกาสพบปะสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ หลายอาชีพ ทำให้มีทัศน
 ต่อชีวิตกว้างขึ้น

8) เป็นการส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา
 กับ ชุมชน

นฤมล ตันธสุเรศรัฐ (2533) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ไว้ดังนี้

1) เป็นศูนย์การศึกษาตลอดชีวิตที่ผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง
 ตลอดเวลาโดยไม่จำกัดเพศและวัย

2) เป็นศูนย์ช่วยเสริมการเรียนการสอนในระบบ

3) เป็นศูนย์ที่ผู้เรียนจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้จากศูนย์กำเนิดได้ เช่น ศึกษาพันธุ์ไม้
 หรือพันธุ์สัตว์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดต่าง ๆ ถึงศูนย์ที่อยู่อาศัยในป่า

4) เป็นศูนย์ที่ผู้เรียนจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงหรือลงมือปฏิบัติจริง

5) เป็นศูนย์ที่ผู้เรียนจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่มี
 การคิดค้นขึ้นและยังไม่มีของจริงให้เห็น เช่น การศึกษาถึงประดิษฐ์กรรมชิ้นใหม่ โดยดูจากสิ่งพิมพ์ต่าง
 ๆ

สุนทร สุนันท์ชัย (2533) กล่าวถึง คุณค่าของศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนต่อการเรียนการสอน
 สรุปได้ว่า การใช้ศูนย์การเรียนรู้นั้นสามารถทำได้กับการเรียนการสอนทุกรูปแบบ ทั้งที่เป็นการเรียน
 แบบชั้นเรียน แบบถึงชั้นเรียนและไม่ เป็นชั้นเรียน และโดยหน่วยงานทุกหน่วยงาน การใช้ศูนย์การ
 เรียนรู้ในชุมชนเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดผลดีต่อ การเรียนรู้ สร้างความเข้าใจที่ชัดเจนแก่
 ผู้เรียน และเป็นการส่งเสริมความเชื่อมั่นให้แก่ท้องถิ่น ทำให้เห็นว่าท้องถิ่นเป็น ศูนย์การเรียนรู้
 สามารถผลิตวิทยากร

ขึ้นเองได้ ซึ่งมีคุณค่าเหมาะสมในการนำมาใช้ ทั้งยังไม่เป็นสิ่งแปลกปลอมที่ชาวบ้านรับไม่ได้
 ด้วย

จากข้อมูลเบื้องต้นสามารถกล่าวสรุปได้ว่า ศูนย์การเรียนรู้มีความสำคัญ คือ เป็นสถานที่ให้
 ข้อมูล ข่าวสารแก่ประชาชน เป็นศูนย์ในการแสวงหาความรู้ตามความสนใจ เป็นศูนย์การเรียนรู้ นอก

ห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง และอาจส่งผลทำให้เกิดความหวงแหน และเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น จนนำไปสู่การร่วมอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

3.3 ประเภทของศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้ หรือศูนย์การเรียนรู้ หรือศูนย์ความรู้ในชุมชน มีหน่วยงาน นักการศึกษา และผู้รู้ได้จำแนกประเภทไว้หลายรูปแบบ เช่น

กรมวิชาการ (2549) ได้จำแนกศูนย์การเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา วัด ครอบครั้ว ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรรัฐและเอกชน

2) ศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุด ห้องหมวดวิชา ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ วิทยุบริการ โสตทัศนศึกษา สอนวรรณคดี สวนสุขภาพ สวนหนังสือสวนธรรมะ ฯลฯ

นิพนธ์ สุขปรดี (2539) ได้แบ่งประเภทต่าง ๆ ของศูนย์ความรู้ในชุมชน ไว้ดังนี้

1) ศูนย์ความรู้ประเภทท้องถิ่น หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่หาง่ายในท้องถิ่นที่ครูและผู้เรียนสามารถนำมาดัดแปลงใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้ เช่น ใบไม้ ก้อนหิน ดิน แร่ กระจดาช เปลือกหอย ต้นกก เศษ ไม้ และเหรียญโบราณ ฯลฯ

2) ศูนย์ความรู้ประเภทบุคคล หมายถึง บุคลากรในท้องถิ่นที่ครูผู้สอน และผู้เรียนสามารถเชิญมาให้ความรู้ในโรงเรียน หรือออกไปพบปะ พูดคุย สัมภาษณ์ได้ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ตำรวจ ทหาร นายกสมาคม พระสงฆ์ พ่อค้าแม่ค้า พนักงานไฟฟ้า เจ้าพนักงานอำเภอ และแพทย์ ฯลฯ

3) ศูนย์ความรู้ประเภทสถานที่ หมายถึง อาคาร บริเวณก่อสร้าง รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่นที่ครูและผู้เรียนสามารถออกไปศึกษาหาความรู้ให้ได้มาซึ่งคำตอบที่ตรงกับเป้าหมายของการเรียนการสอนได้ เช่น สำนักงานไปรษณีย์ โรงไฟฟ้า โรงประปา ที่ว่าการอำเภอ ค่ายทหาร วัด สถานีตำรวจ โรงพยาบาล โรงเรียน โรงงาน อุตสาหกรรม สวนไร่นา แม่น้ำ และภูเขา ฯลฯ

4) ศูนย์ความรู้เฉพาะกิจ หมายถึง ศูนย์ความรู้ที่เป็นกิจกรรมของชุมชน ในท้องถิ่นที่จัดขึ้นในเวลาและโอกาสที่เหมาะสม ผู้เรียนและครูสามารถที่จะออกไปศึกษาได้จากชุมชน เช่น วันปิยมหาราช วันสงกรานต์ งานวันขึ้นปีใหม่ วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา และกิจกรรมวันสำคัญทาง ศาสนาอิสลาม หรือประเพณีวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบมาของท้องถิ่น ฯลฯ

อุทัย บุญประเสริฐ (2537) ได้จำแนกศูนย์การเรียนรู้ออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1) ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เป็นธรรมชาติ เช่น แสงแดด อากาศ แผ่นดิน สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งหลาย

2) ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง บุคคลประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น พระ เจ้าหน้าที
อนามัย ผู้ทรงคุณวุฒิ พ่อค้า

3) ทรัพยากรของสถาบันท้องถิ่น หมายถึง องค์กรต่าง ๆ เช่น วัด ตลาด ห้องสมุด ประชาชน
สถานีอนามัย ศาลาการประชุม เทศบาล

4) ทรัพยากรทางเทคนิค หมายถึง สิ่งที่ต้องการแสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งช่วย
ให้ เกิดกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์

5) ทรัพยากรในรูปแบบกิจกรรมท้องถิ่น หมายถึง กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
และ ประเพณี กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาและปรับปรุงสภาพของท้องถิ่น

6) ทรัพยากรทางการเงิน หมายถึง การเงินทั้งทางตรงทางอ้อมจากผู้ที่มีฐานะดีจากผู้
ที่มาบริจาค

ภาสินี เปี่ยมพงศ์สานต์ (2536) แบ่งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) ศูนย์การเรียนรู้ทางบุคคล คือ บุคคลที่สามารถนำเอาข้อมูลพิเศษ ประสบการณ์และทักษะ
ของเขาเข้าสู่ห้องเรียนได้

2) ศูนย์การเรียนรู้ทางสถานที่ เช่น พิพิธภัณฑ์ โรงงานอุตสาหกรรม ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ สวนสัตว์
สวนสาธารณะ สถานีวิทยุ - โทรทัศน์ กรมอุตุนิยมวิทยา สถานีอนามัย โรงพยาบาล ทะเล ป่าไม้ ภูเขา
 เป็นต้น

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2535) แบ่งศูนย์การเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภทสรุปได้ดังนี้

1) ศูนย์การเรียนรู้ภายในโรงเรียน อาจจะเป็นสิ่งของ บุคคล หรือสถานที่ที่อยู่ในโรงเรียน
เป็นศูนย์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร
ผู้สอนควร พิจารณาและมอบหมายงานให้ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ ตัวอย่างของศูนย์วิชาการ เช่น

1.1) บุคลากรภายในโรงเรียน เช่น ครู เจ้าหน้าที่หรือนักการภารโรงที่มีความรู้ ความสามารถ

1.2) สื่อการเรียนต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง เช่น การจัดมุมประสบการณ์
การจัดนิทรรศการตามโอกาส การให้บริการในด้านห้องหรือศูนย์วิชาการ ต่าง ๆ เช่น ศูนย์สื่อการ
เรียน บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น

1.3) สถานที่ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ภายในโรงเรียน เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงาน
ห้องโสตทัศนูปกรณ์ เรือนเพาะชำ แปลงผัก ร้านค้าสหกรณ์ รวมทั้งห้องเรียน

2) ศูนย์การเรียนรู้ในกลุ่มโรงเรียน เช่น บุคลากรที่ทำหน้าที่วิชาการประจำกลุ่ม ห้องสมุด
ห้อง ศูนย์วิชาการ สื่อการเรียน เป็นต้น

3) ศูนย์การเรียนรู้ภายในท้องถิ่น ซึ่งเป็นไปได้ทั้งสิ่งของ บุคคล หรือสถานที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ
ผู้สอนที่จะมีการสำรวจข้อมูลและนำข้อมูลมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ยกตัวอย่างเช่น

3.1) ศูนย์วัสดุต่าง ๆ ที่มีอยู่ภายในท้องถิ่น เช่น ดิน หิน แร่ ไม้ พืช ฯลฯ ซึ่งจะเป็น สื่อกลางให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีค่านิยมที่ถูกต้อง เห็นคุณค่าต่อสิ่งนั้น ๆ

3.2) บุคคลในแต่ละท้องถิ่น จะมีความรู้ ความสามารถ ความถนัด ในด้านต่าง ๆ สามารถที่จะเชิญเป็นวิทยากรให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนได้ดี เช่น

3.2.1) วิทยากรในท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ที่มีถิ่นฐานบ้านเรือนและประกอบอาชีพอยู่ใน ท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ข้าราชการ พ่อค้า เกษตรกร พระสงฆ์ ช่างฝีมือ ชาวบ้าน เป็นต้น

3.2.2) วิทยากรผู้มาเยี่ยม ได้แก่ ผู้ที่มีถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในท้องถิ่นที่มาเยี่ยม โรงเรียน หรือเป็นแขกของชุมชนเป็นครั้งคราว เช่น ศึกษานิเทศก์ พัฒนาการ ผู้อำนวยการเฉพาะสาขา เป็นต้น

3.3) สถานที่ต่าง ๆ ที่สังคมได้สร้างขึ้นไว้อย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อความรู้ ความเข้าใจ ความสุข ความเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ได้แก่

3.3.1) ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ที่ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้

3.3.2) พิพิธภัณฑ์ที่มีการรวบรวมของมีค่าทางด้านศิลปะและวัฒนธรรม

3.3.3) สถานที่สำคัญภายในท้องถิ่น เช่น สถานที่ทางราชการ โรงเรียน วิทยาลัย สมาคม กลุ่มผู้สนใจ ศูนย์ฝึกอาชีพ เป็นต้น

4) ศูนย์การเรียนรู้นอกท้องถิ่น เช่น สถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น นฤมล ตันธสุเรศรัฎฐ์ (2533) จำแนกศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนออกเป็น 4 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1) ประเภทบุคคล ซึ่งแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ

(1.1) ศูนย์การเรียนรู้ประเภทบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งเป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาการ เป็นต้น

(1.2) ศูนย์การเรียนรู้ประเภทบุคคลที่เป็นตามสถานะและบทบาทในสังคม เช่น ครู ผู้นำ ทางศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส เป็นต้น

(1.3) ศูนย์การเรียนรู้ประเภทบุคคลที่เป็นโดยอาชีพ เช่น ครู แพทย์ พยาบาล ตำรวจ ช่างฝีมือต่าง ๆ เกษตรกร เป็นต้น

(1.4) ศูนย์การเรียนรู้ประเภทบุคคลที่เป็นโดยความสามารถเฉพาะตัว เช่น ศิลปิน ช่างฝีมือ ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติที่เรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ

(1.5) ศูนย์การเรียนรู้ประเภทบุคคลที่ถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น ผู้รู้หรือ ผู้อาวุโส ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน พระสงฆ์ หมอชาวบ้าน พ่อเพลง นายหนัง ศิลปินพื้นบ้านต่าง ๆ ทั้งทาง หัตถกรรม จิตรกรรม ดนตรีและการละเล่น

2) ประเภททรัพยากรธรรมชาติ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ในด้านการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น น้ำ ดิน ป่าไม้ แร่ธาตุ ฯลฯ

3) ประเภทสื่อ หมายถึง ตัวกลางที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์ หรือสิ่งที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์ที่ผู้แสวงหาความรู้สามารถไปศึกษาค้นคว้า หรือรับถ่ายทอดความรู้ได้ จำแนกเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4) ประเภทวัตถุและอาคารสถานที่ หมายถึง วัตถุและอาคารสถานที่ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ ทำให้เกิดประสบการณ์ตรงและศึกษาสิ่งที่ต้องการได้ง่ายขึ้น เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานประกอบการธุรกิจ ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน พิพิธภัณฑ์

มนัส รัตนติลก ณ ภูเก็ต^๒ (2522) ได้แบ่งประเภทของศูนย์ความรู้ไว้ 2 ประเภท คือ

1) ศูนย์ความรู้ในชุมชนเมือง เป็นศูนย์ความรู้ที่อยู่ตามเมือง เช่น ในอำเภอ ในเขตเมือง หลวงซึ่งมีอยู่มากมายทั่วไป ดังนี้

(1.1) วัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่ทั่วไป จัดเป็นวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว นำมาประยุกต์ใช้ ในการเรียนการสอนได้ เช่น กล้องกระดาษ หนังสือพิมพ์ ปฏิทิน กระจกพลาสติก และขวดนมชนิดต่าง ๆ ฯลฯ

(1.2) บุคคลในชุมชนเมือง เป็นศูนย์ความรู้ที่มีบุคคลสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียนได้ เพราะเป็นผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะ เช่น พ่อค้า นักธุรกิจ พนักงานสหกรณ์ แอร์โฮสเตส นักบิน แพทย์ พยาบาล พนักงานธนาคาร พนักงานเทศบาล ตำรวจ ทหาร และผู้แทนราษฎร เป็นต้น

(1.3) สถานที่ในเมือง ได้แก่ อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นในอดีตหรือปัจจุบัน เพื่อแสดงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต เรื่องของศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งเพื่อกิจกรรมของรัฐบาลหรือธุรกิจ เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม สถานีตำรวจ ที่ทำการไปรษณีย์ กระทรวงต่าง ๆ โรงพยาบาล โบสถ์ วัด และมีสยิต ฯลฯ

(1.4) กิจกรรมที่จัดขึ้นในเมือง เป็นกิจกรรมที่ทางเทศบาล ทางรัฐบาล หรือทางเอกชนจัด ขึ้นตามวาระต่าง ๆ เป็นประเพณีสืบทอดกันมา เช่น วันสำคัญของชาติ ได้แก่ วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ วันรัฐธรรมนูญ วันปิยมหาราช วันฉัตรมงคล วันพืชมงคล กิจกรรมที่จัดขึ้นในวันเหล่านี้ เป็นการจัดขึ้นเพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณต่อชาติ บ้านเมือง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะให้ข้อมูลแก่นักเรียนได้เป็นอย่างดีในเรื่องพิธีกรรมในวันสำคัญ สิ่งที่ควรปฏิบัติตนใน วันเหล่านั้น เอกลักษณ์ของประเพณีแต่ละชุมชน และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา

^๒ มนัส รัตนติลก ณ ภูเก็ต “ประเภทของศูนย์ความรู้” วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหาร. การศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. มนัส รัตนติลก ณ ภูเก็ต. (๒๕๔๔).

2) ศูนย์ความรู้ในท้องถิ่น ท้องถิ่นในประเทศไทยนั้นมีลักษณะเป็นสังคมการเกษตร ประชาชนส่วนมากมีอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ศูนย์ความรู้ประเภทนี้จึงเกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่

ดังนี้

(2.1) วัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น เป็นวัสดุที่หาได้ง่าย และมีอยู่ตามท้องถิ่นทั่วไป ซึ่งหาได้ไม่ ยาก และสามารถนำมาปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนได้ดี เช่น ฟางข้าว ดิน หิน ไม้ไผ่ ใบไม้ และฝัก ทางนกยูง เป็นต้น

(2.2) บุคคลในท้องถิ่น เป็นศูนย์ความรู้ที่ใช้บุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ มีความชำนาญเกี่ยวกับเรื่องที่จะให้นักเรียนได้รับความรู้ หรือเพื่อตอบปัญหาข้อสงสัยให้แก่ักเรียนบุคคลเหล่านี้ ได้แก่ พระสงฆ์ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ช่างฝีมือ ชาวสวน ชาวนา ชาวไร่ และชาวประมง เป็นต้น

(2.3) สถานที่ในท้องถิ่น ได้แก่ สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นมาในอดีตจนเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ดี รวมทั้งสถานที่ที่มีอยู่ทั่วไปในท้องถิ่น ได้แก่ โบราณสถาน วัด ไร่ นา สวน เขื่อน ฝายป่า ภูเขา ชายทะเล และบ่อเลี้ยงปลา เป็นต้น

(2.4) กิจกรรมในท้องถิ่น หมายถึง งานประเพณีทางศาสนา และประเพณีที่สำคัญใน ท้องถิ่นที่ประชาชนในท้องถิ่นได้ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมา สิ่งที่ได้จากกิจกรรมในท้องถิ่นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ประเพณี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมของท้องถิ่นที่สืบต่อกันมาในเรื่องของพิธีกรรม และการประพฤติปฏิบัติตนในวันเหล่านั้น

นิโคลล์ (Nichols" 1971) ได้แบ่งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ออกเป็น 2 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1) ผู้ชำนาญพิเศษ (Specialist) เป็นผู้ที่มีความชำนาญ เช่น นักดนตรี จิตรกร นักกีฬา พ่อค้า นักธุรกิจ นายธนาคาร นักอุตสาหกรรม แม่บ้าน ชาวนา ฯลฯ

2) พ่อแม่ หรือผู้ปกครองนักเรียน (Parents of students) เป็น ทรัพยากร ที่สำคัญที่สุด ซึ่งโดยทั่วไปแล้วบุคคลเหล่านี้จะอยู่รอบ ๆ โรงเรียน ครูอาจพานักเรียนไปพบได้

3) ตัวแทนขององค์กรต่าง ๆ (agency representation) เป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนของสังคมเทศบาลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม รวมทั้งพวกพนักงาน คณะกรรมการด้านธุรกิจต่าง ๆ และหน่วยงานอื่น ๆ อีกมากมาย

4) ผู้แทนทางด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม (business and industrial representatives) เป็นบุคคลที่ทำงานในโรงงานต่าง ๆ การขนส่ง เหมืองแร่ การเกษตร และกิจการต่าง ๆ

5) ผู้แทนรัฐบาล (government representatives) เป็นบุคคลที่ได้รับเลือกตั้งหรือแต่งตั้งจากจังหวัด เช่น นายกเทศมนตรี คณะกรรมการธิการจังหวัด ตำรวจ พนักงานดับเพลิง เจ้าหน้าที่อนามัย เป็นต้น รวมทั้งพวกที่อยู่ในระดับบริหารประเทศ เช่น สมาชิกวุฒิสภาผู้แทนราษฎร และบุคคลในสมาพันธ์ต่าง ๆ

6) คณะกรรมการผู้มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชน (citizen advisory Committees) เช่น ผู้มีหน้าที่ให้การแนะแนวในโรงเรียนและครู บุคคลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ในการบรรยายสาธิต หรือการให้ นักเรียนออกไปเยี่ยมเยียน เช่น ไปสังเกตการประชุมของรัฐสภา

7) ทรัพยากรธรรมชาติ (natural resources) เช่น พืช สัตว์ป่า หิน ดิน น้ำ แร่ และวัตถุ ทางธรรมชาติอื่น ๆ

และเป็นสิ่งสำคัญในการสอนและการเรียนรู้ ได้แก่ อาคารสถานที่ เครื่องบิน ถนน รถไฟ รถยนต์ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ รูปปั้น และทรัพยากรที่ใช้ในโรงเรียน เช่น กระดานดำ โต๊ะเรียน โทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์

นอกจากนี้ สำหรับกรรมการศึกษานอกโรงเรียน (อ้างอิงในเรณูมาศ กุละศิริมา และคณะ, 2559) ได้มีการ แบ่งศูนย์ที่ให้ประชาชนสามารถเข้าไปเรียนรู้ตามอัธยาศัยได้เป็น 6 ประเภท คือ

1) ห้องสมุดต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดวิทยาลัย ห้องสมุดของหน่วยงานเอกชน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดวัด

2) เครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานีอนามัยตำบล สำนักเกษตร ตำบล สำนักวิชาการต่าง ๆ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน ศูนย์ความรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือตามวิถีชีวิตของ ชาวบ้าน

3) สื่อสารมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วารสาร นิตยสาร จุลสาร ไปสเตอร์ เป็นต้น

4) ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาของผู้รู้วัฒนธรรม และความอยากรู้ของชุมชน 5) สื่อพื้นบ้าน ได้แก่ เพลง ลิเก หมอลำ หนังสือตะลุงมโนราห์ ลำตัด 6) ครอบครัว ได้แก่ การอบรมสั่งสอน การให้ความรู้ การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพจากพ่อแม่

จากข้อมูลเบื้องต้นสามารถกล่าวสรุปได้ว่า ประเภทของศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน มีนักการศึกษาแบ่งจำแนกประเภทของศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนไว้หลายประเภทแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาสามารถสรุปได้ เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) ศูนย์การเรียนรู้ตามธรรมชาติ 2) ศูนย์การเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น และ 3) ศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นตัว บุคคล

3.4 การใช้ประโยชน์จากศูนย์การเรียนรู้ และทรัพยากรชุมชน

การนำศูนย์การเรียนรู้มาใช้ประโยชน์เพื่อการจัดการเรียนการสอน หรือการส่งเสริมการเรียนรู้ มีหน่วยงาน นักวิชาการ และผู้รู้ได้กล่าวไว้อย่างกว้างขวาง และหลากหลาย เช่น

ชาตรี สุภเสถียร^๓ (2552) ได้กล่าวถึงการนำศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน จะช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะนักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรงได้สัมผัสสภาพที่แท้จริง โดยเฉพาะเรื่องที่เขาได้พบเห็น และสัมผัสในชีวิตประจำวัน ยิ่งจะทำให้เกิด แรงจูงใจในการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ซึ่งจะนำไปสู่แนวคิดในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเองและชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้น สถานศึกษาทุกแห่งควรเน้นเรื่องการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาช่วยสนับสนุนการเรียนการสอน เพื่อให้ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

อ้อมใจ วงษ์มณฑา (2552 อ้างอิงในสุภามาศ ดวง, 2554) กล่าวว่า ประโยชน์และความสำคัญของ ศูนย์การเรียนรู้ มีดังนี้

- 1) ช่วยให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง
- 2) ช่วยให้ระบบข้อมูลข่าวสารได้ดีพิมพ์เผยแพร่ และนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการอย่างกว้างขวางมากขึ้น
- 3) ช่วยให้ระบบการจัดการความรู้มีความกว้างขวางมากขึ้นหรือที่เรียกว่าการศึกษาได้พรมแดน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการสร้างเครือข่ายได้อย่างทั่วถึง
- 4) เป็นศูนย์รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย
- 5) ช่วยรักษาภูมิปัญญาของบุคคลหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาระยะยาว
- 6) เป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้ชุมชนและเป็นที่พักพิงทางด้านวิชาการในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

การจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้จากศูนย์ความรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการ เรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน ซึ่งมีนักศึกษาเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ดังนี้

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2549, อ้างอิงในสุภามาศ ดวง, 2554) กล่าวว่า การจัดศูนย์ความรู้ เป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนทางหนึ่ง ซึ่งจัดอยู่ในรูปของการศึกษานอกโรงเรียนเป็นการลงทุนที่ ไม่สูง แต่ได้รับผลประโยชน์มาก สามารถสรุปได้ 5 ประการ คือ

- 1) ประชาชนจะได้รับข่าวสารข้อมูลและเพิ่มพูนความรู้ต่าง ๆ เพิ่มเติม
- 2) เป็นการส่งเสริมการอ่านและป้องกันการลืมนหนังสือของประชาชน

^๓ ชาตรี สุภเสถียร “ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” การจัดระบบและพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อ. การศึกษาของ โรงเรียนบ้านเขมเจริณู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.๒๕๕๒

- 3) เป็นการสร้างนิสัยการอ่านให้กับประชาชน
- 4) เป็นการก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างส่วนราชการกับประชาชน
- 5) เป็นศูนย์ที่ประชาชนเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ

กรมวิชาการ (2545) ได้กล่าวถึงประโยชน์ศูนย์การเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันไว้ว่า เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้าง สถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิด สร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสรุป ประโยชน์ของศูนย์การเรียนรู้ได้ดังนี้ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดรวบยอดได้ง่ายขึ้นเร็วขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นกระบวนการช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความคิด สร้างสรรค์ สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจ และทำให้เกิดการอยากรู้อยากเห็น ส่งเสริมการมีกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างผู้เรียน เกื้อหนุน ผู้เรียนที่มีความสนใจ และความสามารถในการเรียนรู้ที่ ต่างกันให้เรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน ช่วยให้ผู้เรียนบูรณาการสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงกันช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้ศูนย์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อการค้นคว้าเพิ่มเติมช่วยให้ผู้เรียนได้รับการ เรียนรู้ในหลายมิติจากศูนย์การเรียนรู้และสื่อที่หลากหลายเชื่อมโยงโลกที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน ได้รับการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ ด้านความรู้ศูนย์การเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้เชิงเนื้อหา ความรู้เชิงกระบวนการ ความรู้เชิง ประจักษ์ ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมพัฒนาความอยากรู้อยากเห็นเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมการค้นหาและ เชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เข้ากับประสบการณ์ส่วนตัวหรือกิจกรรมที่ปฏิบัติในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคมในวงกว้าง ด้านทักษะศูนย์การเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ ทักษะพื้นฐานตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการ

จัดการ ทักษะในงานอาชีพ และคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมศูนย์การเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนรักการเรียนเห็นคุณค่า ในตัวเองภูมิใจในความเป็นไทยมีจิตสำนึกทางสังคมและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ ยอมรับค่านิยมที่ ดีงาม

สุนน อมรวิวัฒน์^๓ กล่าวถึง ประโยชน์ของการใช้ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ดังนี้

- 1) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้กับทุกคนในทุกสถานที่ ทุกเวลา

^๓ สุนน อมรวิวัฒน์ “ประโยชน์ของการใช้ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

2) ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนมีอยู่มากมายทั้งที่เป็นองค์กรจัดตั้งสถาบันในชุมชนวิถีชีวิต การทำมาหากิน ประเพณี พิธีกรรมและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

3) การเรียนรู้ที่ดีเกิดขึ้นจากการที่ทุกฝ่ายสร้างเครือข่ายของการเชื่อมโยงประสบการณ์ เกิดสังคมการเรียนรู้และสังคมคุณธรรม

4) การเรียนรู้จากศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติเป็นกระบวนการที่มีความสุขสร้างความคิดและประสบการณ์ชีวิตที่มีคุณค่า

ทั้งนี้ ความรู้ที่จะนำมาใช้ประโยชน์จากชุมชนและธรรมชาติ นั้น สามารถ แบ่งออกได้ 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คือ เนื้อหาความรู้และเรื่องราวที่สามารถเรียนรู้จากชุมชน เช่น เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน ประวัติ ประเพณี พิธีกรรมของชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ทางศาสนา วัฒนธรรม งานอาชีพ การทำมาหากินในชุมชน เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อชีวิตคนในชุมชน เป็นต้น

ส่วนที่ 2 คือ เนื้อหาจากการเรียนรู้จากธรรมชาติ ที่ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความจริงของชีวิต ที่มีการเปลี่ยนแปลง มีการต่อสู้ดิ้นรน มีปัญหา มีสุนทรียภาพมีคุณค่าทั้งความจริง ความงาม และความดีในทางตรงกันข้าม ธรรมชาติก็มีทั้งความเสื่อมสลาย และความโหดร้ายทำลายล้าง ดังคำกล่าวที่ว่า “ดิน น้ำ ลม ไฟ นั้นมีคุณอนันต์และโทษมหันต์” มนุษย์จึงจำเป็นต้องได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ การอนุรักษ์ และการยอมรับคุณค่าธรรมชาติ ปรับตนเองได้ในความเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนจะเรียนรู้จากธรรมชาติได้ดีก็ต่อเมื่อเขา ได้รับการปลดปล่อยจากห้องเรียนที่กักขังเขาไปสู่ธรรมชาติ และมีโอกาสหันกลับมาเรียนรู้ เพื่อรู้จักตนเองว่า คือ ธรรมชาติ และสัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างไร

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (2543) ได้กล่าวไว้ ถึงเรื่องการเรียนรู้จากคนในชุมชนว่าใน ชุมชนมีผู้รู้ด้านต่าง ๆ มากมายมากกว่าที่ครูสอนหนังสือมากนัก เช่น ผู้รู้ทางเกษตรกรรมทางช่าง มีศิลปิน ผู้รู้ทาง ศาสนา หมอพื้นบ้าน นักธุรกิจรายย่อย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ฯลฯ ผู้นำชุมชนที่เป็นนักคิด นักศีลธรรม มีปัญญา และความดีมากกว่าใครต่อใครตั้งเเยาะในระดับสูง ๆ ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ชุมชนให้ทั้งครูและนักเรียนได้เรียนรู้ จากครูในชุมชนจะมีครูมากมายหลากหลาย เป็นครูที่รู้จริง ทำจริง จะทำให้การเรียนรู้เข้าไปเชื่อมโยงกับการปฏิบัติ จริง การเรียนรู้จะไม่น่าเบื่อหน่ายเป็นการปรับระบบคุณค่าเติมการศึกษาของเราสอนให้ดูถูกคนที่มีความดีเหล่านี้เมื่อผู้รู้ ในชุมชนกลายเป็นครูก็จะเป็นการยกระดับคุณค่าศักดิ์ศรี และความภูมิใจของชุมชนอย่างแรงเป็นการถักทอทางสังคม

พินิตา วีระชาติ (2542) กล่าวถึง การนำทรัพยากรจากศูนย์ชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ได้ดังนี้

1) บุคคลมีประโยชน์อย่างกว้างขวางต่อการนำมาใช้ประโยชน์ต่อการศึกษา เช่น

1.1) เป็นวิทยากรในด้านต่าง ๆ แล้วแต่จุดประสงค์ของการเรียนรู้และความรู้ ความ ชำนาญ ความสำเร็จ ในชีวิตของบุคคลนั้น ๆ

1.2) เป็นตัวอย่างแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้แก่ นักเรียนได้เห็นชีวิตตัวอย่าง แบบอย่าง ที่แท้จริงของความสำเร็จในด้านต่าง ๆ เช่น อาชีพ คุณธรรม เกียรติยศ ชื่อเสียง การเสียสละ การทำ ประโยชน์แก่ชุมชนหรือสาธารณชน เป็นต้น

1.3) ให้บุคคลช่วยเหลือกิจกรรมและกิจการต่าง ๆ ของสถานศึกษา เช่น

1.3.1) ช่วยเหลือสถานศึกษาในด้านการเงินวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ หรือแรงงาน เป็นต้น

1.3.2) ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ให้ความร่วมมือในการปรับปรุงหลักสูตร โปรแกรม กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

1.3.3) เป็นกรรมการร่วมในหน่วยงานหรือแผนกต่าง ๆ ของโรงเรียน

1.3.4) ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น ช่วยในการดูแลเด็ก ช่วยในการ รักษาพยาบาล

1.3.5) ช่วยในการสอนชุมชนแต่ละชุมชนประกอบด้วยบุคคลประเภทต่าง ๆ มากมาย มีความรู้ความสามารถต่าง ๆ กัน มีคนจำนวนมากยินดีที่จะช่วยเหลือโรงเรียน ช่วยสอนนักเรียนสอนครู หรือ ประชาชนโรงเรียนอาจเชิญบุคคลเหล่านั้นเข้ามาช่วยสอนในสาขาวิชาที่เขาชำนาญแก่นักเรียน ครู คณงานภารโรง และประชาชน

2) วัฒนธรรมประเพณีระเบียบแบบแผนตลอดจนเศรษฐกิจการเมืองการปกครองและความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องให้นักเรียนเข้าใจและปฏิบัติตาม

3) สถาบันองค์การและหน่วยงานต่าง ๆ นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นต่อชุมชน ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ กับผู้เรียนและ ประชาชนการใช้ประโยชน์ของ สิ่งต่าง ๆ นั้นให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงและเป็นธรรมในสังคม

4) โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ นักเรียนจะได้เข้าใจประวัติความเป็นมา ของชุมชนการเปลี่ยนแปลงของชุมชนตลอดจนความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ เพื่อความรัก ความ สามัคคี ความ ภูมิใจในชุมชนของตน การเห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมและร่วมมืออนุรักษ์สิ่งมีค่า ต่าง ๆ ด้วย

5) สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ นักเรียนจะได้เรียนรู้คุณค่าประโยชน์และโทษของสิ่งต่าง ๆ ต่อ การดำรงชีวิตการปฏิบัติตนของคนในสังคมที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้

ทั้งนี้ ได้นำเสนอวิธีการใช้ประโยชน์จากการใช้ศูนย์ทรัพยากรชุมชนไว้ 3 วิธี คือ

1) การนำสิ่งต่าง ๆ นั้นเข้ามาในห้องเรียน ครูอาจเอามาเอง หรือให้นักเรียนช่วยกันนำมา

ครูต้องพิจารณาว่านักเรียนต้องนำมาได้สะดวก ไม่ยุ่งยากลำบากในการนำมา และ การ เดินทางของนักเรียน สิ่งที่นักเรียนนำมาส่วนมากเป็นสัตว์เลี้ยง หรือไม่ก็เป็นเพียง

ส่วนใด ส่วนหนึ่งของสิ่งที่จะเรียนรู้ เช่น ไปไม้ กิ่งไม้ ดิน หิน และแร่ เป็นต้น

2) ครูนำนักเรียนออกไปทัศนศึกษานอกสถานที่ เพื่อศึกษาสิ่งต่าง ๆ นั้นตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดของการเรียนรู้ เช่น นำนักเรียนไปสวนสาธารณะ ไปดูป่าไม้ ภูเขา สวนสัตว์ ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ เหมือนแร่ นา และ ไร่ เป็นต้น

3) การให้นักเรียนทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เช่น ให้นักเรียนเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน ปลูกต้นไม้ เก็บตัวอย่างของพืช ดิน หิน และแร่ เป็นต้น ครูอาจให้นักเรียนทำที่โรงเรียน หรือทำที่บ้านก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

ทั้งนี้ เมื่อมีการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาก็จะส่งผล ประโยชน์ โดยภาพรวม ดังนี้

1) ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้จากของจริงสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพที่แท้จริง คิดพิจารณาหาเหตุผลตัดสินใจจากสภาพ

2) ที่เป็นจริง ทำให้ผู้เรียนตระหนักและสนใจสิ่งแวดล้อมของตนยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจชุมชนของตน มีความรัก ความภาคภูมิใจในชุมชนของตน มีความต้องการและให้ความร่วมมือที่จะทำให้ชุมชนของตนมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

3) ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและเข้าใจสิ่งแวดล้อมของตน รู้จักปรับตนให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น และในเวลาเดียวกันทำให้ผู้เรียนรู้จักปรับปรุง ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม มีคุณค่าต่อไปอีกด้วย

4) ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สภาพชีวิตที่เป็นจริง เข้าใจอดีต ปัจจุบัน และอนาคตได้จากการศึกษาชีวิต และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในชุมชนของตน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีค่าอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของตนให้มีค่าและเหมาะสมมีคุณค่าต่อไปอีกด้วย

5) ทำให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับชุมชนและสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด ทำให้เป็นผลดีต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนสิ่งแวดล้อมนั้น

6) ทำให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์การเรียนรู้ และการศึกษายิ่งขึ้น เนื่องจาก การเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นจริง ชีวิตจริง ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจ และนำสิ่งที่เรียนมาใช้ประโยชน์ในชีวิตได้

7) การเรียนรู้จากทรัพยากรต่าง ๆ นั้นหาได้ง่าย เนื่องจากเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว ในชุมชนเพียงแต่โรงเรียนจะต้องศึกษา สืบค้น ทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น

8) ประหยัดเงิน ประหยัดเวลา เนื่องจากสิ่งที่มีใช้อยู่แล้วในชุมชน

9) ทำให้ชุมชนมีความตื่นตัวในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือด้านอื่นใดก็ตามที่โรงเรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น เนื่องจากสิ่งที่เรียนนั้นสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับชุมชน

1๐) ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะดำเนินไปได้อย่างดี เนื่องจากต่างฝ่ายต่างเห็นประโยชน์ และก่อประโยชน์แก่นักเรียน

11) ปลูกฝังและส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้เรียนและชุมชนได้

เซฟเวอร์ (Shaver อ้างถึงในพวงรัตน์ วิทยตมาภรณ์, 2541) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้ศูนย์ ความรู้ชุมชนมาประกอบการเรียนการสอน เป็นการดึงดูดความสนใจของนักเรียนช่วยให้การเรียนของเด็กได้ผลดี เด็กได้เรียนจากของจริง ทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหาวิชามากขึ้น

วาสนา ชาวหา (2533) กล่าวว่า วิธีการนำศูนย์ทรัพยากรชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียน การสอน สามารถทำได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1) นำศูนย์ทรัพยากรชุมชนหรือศูนย์ความรู้ นั้น ๆ มาสู่ผู้เรียน ดังเช่น

2) การเชิญผู้รู้หรือวิทยากรมาบรรยายให้ข้อคิดหรือสาธิตให้ผู้เรียนได้ฟังและชม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น หรือนำวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการ สัมผัสด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้มีความหมาย และน่าสนใจขึ้น

3) นำผู้เรียนไปสู่ศูนย์ทรัพยากรชุมชน ในกรณีที่ไม่สามารถนำศูนย์ทรัพยากรเข้ามาใช้ในโรงเรียนหรือห้องเรียนได้ เนื่องจากศูนย์ทรัพยากรนั้นเป็นสถานที่ หรือมีน้ำหนักรวมเคลื่อนย้ายไม่ได้ หรือด้วยเหตุผล อื่น ๆ จำเป็นต้องนำผู้เรียนไปยังศูนย์ทรัพยากรนั้น ๆ ซึ่งต้องอาศัยการเดินทางไม่ว่าจะเป็นการเดินทางในระยะใกล้ ๆ ไม่ต้องอาศัยยานพาหนะ

4) การเดินทางโดยทางเท้า (walking trip) ไปจนถึงการเดินทางในระยะใกล้ อาศัยยานพาหนะตลอดจนที่พักราคาต่ำ ซึ่งการเดินทางเพื่อศึกษาความรู้ในสิ่งต่างๆ เรียกว่า ทัศนศึกษาหรือ การศึกษานอกสถานที่

4. แนวคิดชุมชนสร้างสรรค์

แนวคิดชุมชนสร้างสรรค์ เกิดขึ้นหลังจากหลายประเทศที่เป็นผู้นำทางเศรษฐกิจ โลกประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจจากการพัฒนาประเทศโดยเน้นเศรษฐกิจฐานความรู้ หันมาใช้แนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ดังที่ ริชาร์ด ฟลอริดา (Richard Florida, 2๐๐4a: xix) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยจอร์จ เมสัน ประเทศสหรัฐอเมริกา เสนอว่า นวัตกรรม (Innovation) อันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์นั้นจะกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการนำความเจริญมาสู่ประเทศ และ ความสำคัญนั้นเกิดจากคนมากที่สุด และเป็นผู้ให้นิยามคำว่า ชนชั้นสร้างสรรค์ (Creative Class) ว่า เป็นบุคคลในอาชีพที่ต้องใช้ความคิดในการสร้างสรรค์ เพื่อออกแบบสินค้าและบริการ ซึ่งได้แก่ นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร สถาปนิก นักกฎหมาย โปรแกรมเมอร์ ศิลปิน และนักออกแบบ เป็นต้น และกล่าวว่าการกลุ่มชนชั้นสร้างสรรค์เหล่านี้เองเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจ ของประเทศ

อย่างไรก็ตาม เมื่อหลายประเทศใช้แนวทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์มาได้ประมาณ หนึ่งทศวรรษ เริ่มเกิดคำถามตามมาเกี่ยวกับความเท่าเทียมของโอกาสในการเข้าถึง “ข้อมูล” หรือ “องค์ความรู้” ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นการตีความที่ว่า ความสร้างสรรค์ เริ่มต้นจากภูมิปัญญาในระดับปัจเจกชน ซึ่งทำให้ละเลยประเด็นด้านความสัมพันธ์ไป อีกทั้งการปรับหรือเปลี่ยนวิถีชีวิตของชุมชนอย่างไม่รอบคอบในบางครั้งได้สร้างปัญหาตามมา เช่น การเวนคืนที่ดินเพื่อจัดทำผังเมืองใหม่ ทำให้มีคนบางกลุ่มบางชุมชนเดือดร้อน เป็นต้น จึงเริ่มมีแนวคิด ของการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับชุมชน (Neighborhood-based creative economy) อัน เป็นหนทางการพัฒนาที่อาจนำไปสู่การเกิดขึ้นของชุมชนสร้างสรรค์ในศตวรรษที่ 21 โดยการ เชื่อมโยงแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ การสร้างเครือข่ายสังคม และกลุ่มทางวัฒนธรรม เข้า ด้วยกัน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการสร้างสรรค์ชุมชนเล็กๆ ให้มีคุณภาพ และดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

จากแนวคิดของริชาร์ด ฟลอริดาและแนวคิดของคนอื่นๆ ที่ตามมาในทำนอง เดียวกัน เช่น แนวคิดชุมชนสร้างสรรค์ของจอห์น เอ็ม เอเจอร์ (John M. Eger, 2๐๐3 : 4) ทำให้ ประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสร้างสรรค์ในระดับชุมชน กลายเป็นเรื่องสำคัญในระบบ เศรษฐกิจฐานความรู้ของโลก ความตระหนักในการสร้างเอกลักษณ์ของชุมชน และการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนกลายเป็นเรื่องสำคัญมากขึ้นกว่าเดิม และเกิดความเห็นร่วมกัน ว่าชุมชนจำเป็นต้องเตรียมพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง โดยเรียนรู้วิธีการใหม่ๆ ที่จะหลอมรวมความหลากหลาย ความสร้างสรรค์ และความสามารถของพลเมืองทั้งหมดในชุมชน

4.1 ความหมายของชุมชนสร้างสรรค์ องค์กรภาครัฐ เอกชน และนักคิดจากประเทศ ต่างๆ ให้ความหมายของชุมชนสร้างสรรค์ ตลอดจนมีมุมมองต่อชุมชนสร้างสรรค์ ดังนี้

จอห์น เอ็ม เอเจอร์ (John M. Eger) แห่งมหาวิทยาลัยซานดิเอโก ประเทศ สหรัฐอเมริกา กล่าวว่า ชุมชนสร้างสรรค์ (Creative Community) ได้แก่ชุมชนที่เห็นความสำคัญของ การเชื่อมโยง ศิลปะ วัฒนธรรม และเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน และมีการนำมาใช้อย่างชาญฉลาดในการ พัฒนาทุนมนุษย์และทรัพยากรด้านอื่นๆ เพื่อเตรียมประชาชนของตนให้พร้อมรับความท้าทายที่ เกิดขึ้นในสังคม เศรษฐกิจฐานความรู้ ยุคหลังอุตสาหกรรม

สมาร์ทคอมมูนิตี้ (Smart Communities) ซึ่งเป็นโครงการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริม และพัฒนา ความเป็นชุมชนสร้างสรรค์ของพื้นที่ต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา ให้ความหมายชุมชน สร้างสรรค์ว่าเป็น พื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหว เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ เสริมสร้างความเจริญอกงาม ของบุคคล สร้าง งานและรายได้ เชื่อมโยงวัฒนธรรมและเทคโนโลยีเข้าด้วยกัน ตลอดจนยอมรับ ความหลากหลายของ รูปแบบชีวิตและวัฒนธรรม และหาวิธีการปลดปล่อยความสร้างสรรค์มีอยู่ใน ตัวคนทุกคนและในทุก สถานที่ (Smart Communities, 2๐1๐: 1)

ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเริ่มดำเนินโครงการชุมชนสร้างสรรค์ตั้งแต่ปี 2๐๐5 มีวิสัยทัศน์ ของโครงการว่า “ชุมชนสร้างสรรค์จะเป็นชุมชนที่สร้างสรรค์และเชื่อมโยงศิลปะ วัฒนธรรม ธุรกิจ และเทคโนโลยี ผสานเข้าด้วยกันเพื่อเป็นการเสริมพลังและความสามารถของปัจเจกชน” (Ministry of Information, Communications and the Arts, 2๐11: ออนไลน์)

เมืองโออิตะในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นเมืองที่ดำเนินโครงการหนึ่งหมู่บ้านหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ (OvOP) จนประสบความสำเร็จและเป็นตัวอย่างให้แก่หลายประเทศทั่วโลก จัดเป็น ตัวอย่างของแนวคิดชุมชนสร้างสรรค์ได้นั้น ผู้บริหารของเมืองมีความเชื่อว่า “ชุมชนที่ดี คือ ชุมชนที่มีความ ยืดหยุ่นสูง สามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อตอบสนองต่อวิกฤตหรืออุปสรรคต่างๆ ด้วยวิธีการ ที่สร้างสรรค์ได้” (นฤต เทอดสถียรศักดิ์, 255๐ : 97)

สำหรับประเทศไทย สุวิทย์ เมษินทรีย์^๓ กล่าวว่า “สุดยอดของหมู่บ้าน คือการที่คน ในหมู่บ้านมีทักษะ มีความรู้ ความสามารถ (productive people) ผสมผสานกับสถานที่ซึ่งน่าอยู่ น่า เทียม (attractive place) และสามารถนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการ ที่โดดเด่นและแข่งขันในตลาดได้ (competitive product)” โดยมีแนวคิดที่ว่า หมู่บ้าน เป็นส่วนผสม ที่ ลงตัวของ 3P คือ คน (people) ถิ่นลำเนา (place) และผลิตภัณฑ์ (Product) ในน้ำหนักที่มากขึ้น แตกต่างกันในแต่ละชุมชน (นฤต เทอดสถียรศักดิ์, 255๐ : 22)

จากการให้ความหมายและมุมมองต่อชุมชนสร้างสรรค์ทั้งของต่างประเทศและ ประเทศไทย ดังกล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า ชุมชนสร้างสรรค์ คือ ชุมชนที่พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้น คนในชุมชนชอบเรียนรู้และคิดสิ่งใหม่ ๆ สามารถหาวิธีการใหม่ ๆ ใน การแก้ปัญหาหรือ ดำเนินชีวิต สมาชิกอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขแม้จะมีรูปแบบชีวิตและ วัฒนธรรมหลากหลาย มีการ เชื่อมโยงศิลปะ วัฒนธรรม เทคโนโลยีและอาชีพ มีเอกลักษณ์ของ ชุมชน และรู้จักนำสิ่งที่มีในชุมชน มาสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาชุมชน

4.2 การพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์

การสร้างบรรยากาศสร้างสรรค์ (Creative climate) ในการส่งเสริมความเป็นชุมชน สร้างสรรค์ มีปัจจัยต่างๆ ที่เป็นสิ่งกระตุ้นหรือลดทอนความคิดสร้างสรรค์ของคนในชุมชน เช่น การมี กระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ของคนในชุมชน หรือการมีพื้นที่สำหรับกิจกรรม สร้างสรรค์ต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ชุมชนมีบรรยากาศสร้างสรรค์ ดังที่เลอรอย ฮาร์วีย์ และจอห์น วิคทอรี (LeRoy Harvey and John Victory, 2๐๐4: 4-9) กล่าวว่า สิ่งสำคัญต่อการ เกิดความคิด สร้างสรรค์คือบรรยากาศสร้างสรรค์ ชุมชนสามารถกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ในชุมชนได้ โดย

^๓ สุวิทย์ เมษินทรีย์. “สุดยอดของหมู่บ้าน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : กระทรวงการ อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, ๒๕๖๓.

เสริมสร้างบรรยากาศของความหลากหลายทางความคิด ประสบการณ์ ความสามารถ และรูปแบบ ของความคิดสร้างสรรค์ และเสนอยุทธวิธีที่จะช่วยให้ชุมชนมีบรรยากาศ สร้างสรรค์ 6 ประการ ดังนี้

1. ชุมชนต้องมีความเข้าใจในบริบทของตนเอง พร้อมทั้งมีการเปิดรับและเชื่อ เชิญให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นไปได้ โดยปราศจากคำ วิพากษ์วิจารณ์และการ ตำหนิ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและไม่ทำให้เกิดความ ขัดแย้งในชุมชน วิธีการทำ ความเข้าใจในบริบทของตนเอง การเปิดรับและเชื่อเชิญ มีดังนี้

1.1 จินตนาการถึงบริบทใหม่ในอนาคต โดยสร้างชุดความคิดใหม่ที่เป็นไปได้ ทั้งหมดซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน การคิดในกรอบเดิมหรือในบริบทเดิมไม่สามารถสร้างแรงกระตุ้น ใหม่ที่จะ เปลี่ยนแปลงชุมชนได้

1.2 คิดหาความเป็นไปได้ทั้งหมดด้วยคำถามปลายเปิด เช่น อะไรเป็น เป้าหมายที่เป็นไปได้ ของเรา อะไรที่อาจเป็นทางเลือกของเรา เราควรดำเนินการต่อไปอย่างไร

1.3 ให้ความสำคัญต่อพลังของอนาคตที่สร้างสรรค์ ไม่เริ่มต้นจากปัญหาเดิม หลีกเลี่ยงการ ตำหนิ และเริ่มต้นจากมุมมองที่ดี เช่น ชุมชนในอนาคตของเราควรมองดูเป็นเช่นไร และให้ความรู้สึก เป็นไร ในอนาคต เราจะให้คำจำกัดความชุมชนของเราอย่างไร เป็นต้น

ในการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นชุมชนสร้างสรรค์ จึงต้องคิดถึงการปรับเปลี่ยน บริบท และ เปิดรับต่อวิธีการหรือยุทธศาสตร์การดำเนินงานต่างๆ ที่มีผู้เสนอ โดยมุ่งสู่เป้าหมายให้ ชุมชนอยู่ดีกินดี อย่างยั่งยืน

2. สร้างวัฒนธรรมองค์การแห่งการเรียนรู้ขึ้นในชุมชน วัฒนธรรมองค์การแห่ง การเรียนรู้ของ ชุมชนจะชักจูงความคิดสร้างสรรค์ของคนในชุมชน ชุมชนที่มีวัฒนธรรมองค์การ แห่งการเรียนรู้จะไม่ มองว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นปัญหา แต่จะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นความ กองกวมตามธรรมชาติของชุมชนและสมาชิก และตระหนักว่าความไว้ ระเบียบเป็นกระบวนการทาง ธรรมชาติที่ก่อเกิดขึ้นจากความซับซ้อน ชุมชนเป็นระบบที่มีชีวิตจาก การรวมตัวกันของสมาชิกและ กลุ่ม มีการเรียนรู้ มีการเกิดขึ้น การเติบโตและการเพิ่มพลังของชุมชน วิธีการเสริมสร้างวัฒน ธรรมองค์การแห่งการเรียนรู้ มีดังนี้

2.2 ตระหนักว่าความไร้ระเบียบเป็นส่วนสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ และ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งยุ่งเหยิง ซับซ้อน สับสน ไม่เป็นเส้นตรง และไม่สามารถทำนายได้

2.3 ตระหนักว่า คมของความไร้ระเบียบคือคมของการเรียนรู้และการ เจริญเติบโต ชุมชน ต้องเปิดกว้างต่อการเรียนรู้และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2.4 แสวงหาความเจริญเติบโตในทางบวก และกระตือรือร้นในการเปิดรับ และการแสดง ความคิดเห็นที่เป็นบวก

2.5 หาแนวทางใหม่ๆ เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงที่มีแนวโน้มยุ่งเหยิง และซับซ้อนขึ้นทั้งด้านประเด็นและรูปแบบ โดยการพูดคุยกันอย่างเปิดเผยเพื่อหาแนวทางปฏิบัติให้ได้อย่าละเล็กลการพูดคุยเพียงเพื่อรักษากฎระเบียบเดิมๆ ไว้

2.6 ใช้กระบวนการคิดที่เป็นการแลกเปลี่ยน เช่นการระดมสมองและการ พูดคุย

ในการนำมาใช้กับการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนสร้างสรรค์ จึงต้องปลูกฝัง วัฒนธรรมองค์การแห่งการเรียนรู้แก่ชุมชน ให้สมาชิกในชุมชนเรียนรู้และเข้าใจเรื่องราวของชุมชน ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเมือง จิตใจ และผลกระทบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางเลือกในการ ปฏิบัติของชุมชน ไม่ปล่อยให้ความกลัวหรือผลที่เกิดจากความไร้ระเบียบมาเป็นอุปสรรคต่อความ สร้างสรรค์ของสมาชิกในชุมชน

3. ใช้สารสนเทศเป็นแรงกระตุ้นที่ให้ข้อมูลแก่ชุมชนและทำให้ชุมชนเกิดการ เรียนรู้ เพื่อสร้างและเติมพลังการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งของคนในชุมชน ให้เป็นปรากฏการณ์ใหม่ ที่เชื่อมโยงคนในชุมชนให้มีการสื่อสารซึ่งกันและกัน มีการไหลของข้อมูล เป็นการปลดปล่อย พลังของชุมชนด้วยการคาดการณ์ล่วงหน้าและการแบ่งปัน การพูดคุยบนฐานของข้อมูลที่แท้จริงจะ ทำให้เกิดความไว้วางใจและเสรีภาพในการมีส่วนร่วม ไม่เกิดความขัดแย้ง และทันต่อเหตุการณ์ โดยมีวิธีการปฏิบัติดังนี้

3.1 แบ่งปันข้อมูลกับทุกคนในทุกโอกาส

3.2 ใช้เครื่องมือสื่อสารอย่างหลากหลาย ทั้งด้านอิเล็กทรอนิกส์ เช่น อีเมล เว็บไซต์ เป็นต้น และด้านการพูด การเขียน โดยการผสมผสานความคิด (idea) และข้อมูล (information) เข้าด้วยกัน

3.3 อดทน และใช้วิจารณ์งานในการแสดงความคิดเห็นและรับฟัง 3.4 ใช้การขอร้องแทนการเรียกร้อง

3.5 ตระหนักถึงคุณค่าของโครงสร้างสร้าในรูปแบบต่างๆ และคุณค่าของ สติปัญญามนุษย์

4. ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องและรวมกันได้ในกฎสร้าวิสัยทัศน์ และ 6 สร้างอนาคตร่วมกัน ส่งเสริมให้ชุมชนสร้าชุดความคิดที่เปิดกว้างและยอมรับความคิดที่เลื่อนไหล อย่างเป็นธรรมชาติ ด้วยวิธีการดังนี้

4.1 เชื้อเชิญตัวแทนของทุกภาคส่วนเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนา 4.2 ให้ทุกคนให้ความสำคัญต่ออนาคตและสร้าวิสัยทัศน์อุดมคติเพื่อปฏิบัติ

คาม

4.3 ให้สมาชิกทั้งหมดของชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้าวิสัยทัศน์ 4.4 เลือกทำในสิ่งที่สมาชิกของชุมชนสามารถเข้าร่วมได้จนสำเร็จ 4.5 เชื้อเชิญกลุ่มให้เข้ามามีส่วนร่วม และทำในสิ่งที่พวกเขาเลือก

4.6 ถอดบทเรียนเพื่อเป็นการประเมินการเรียนรู้และผลลัพธ์ ชื่นชมและ เรียนรู้เมื่อประสบความสำเร็จ ไม่ตำหนิติเตียนเมื่อล้มเหลวให้ถือเป็นการเรียนรู้

4.7 สอบถามผู้มีส่วนร่วมว่าได้เรียนรู้อะไรบ้างจากประสบการณ์ และพวกเขา มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

4.8 สนับสนุนให้มีการทบทวนกระบวนการทำงาน จัดความขัดแย้ง และ ความผิดพลาด ฯลฯ

4.9 เชื้อเชิญกลุ่มเพื่อตรวจสอบและพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ให้ความสำคัญ ต่อการ คาดการณ์สิ่งที่เป็นไปได้ในอนาคต ซึ่งจำเป็นในการปรับวิสัยทัศน์และสร้างจุดสนใจใหม่ๆ

4. 10 ส่งเสริมสัมพันธภาพและความไว้วางใจอย่างต่อเนื่อง สร้างบรรยากาศ การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ที่เป็นมิตร เช่น สถานที่ประชุมเข้าถึงง่าย สะดวกสบาย เป็นต้น

ดังนั้น ในการพัฒนาชุมชนให้สร้างสรรค์ จึงต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ตัวแทนชุมชน เพื่อให้สมาชิกทุกคนสามารถตัดสินใจอย่างมีความหมายในเรื่องที่มีผลต่อชีวิตของพวกเขา

5. สร้างวิสัยทัศน์ร่วม เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์และความไว้วางใจ การสร้าง วิสัยทัศน์ร่วม เป็นพลังที่ทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จ ในกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ร่วม สมาชิก และชุมชนต้อง เสริมสร้างความไว้วางใจและความรับผิดชอบของตน วิสัยทัศน์จะเป็นสิ่งดึงดูดและ ผูกพันสมาชิกที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันในชุมชน และเป็นการเพิ่มพลังให้พวกเขาได้ลงมือปฏิบัติ วิธีการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม มีดังนี้

5.1 ตระหนักว่าทุกสิ่งมีความสัมพันธ์กัน ไม่มีสิ่งใดอยู่ได้โดยไม่เกี่ยวข้องกับ สิ่งอื่น ควรให้ความสำคัญต่อการสร้างสัมพันธภาพและความไว้วางใจกับทุกภาคส่วนของชุมชน

5.2 รวบรวมความเห็นที่หลากหลายให้เป็นวิถีทางเดียวกัน แบบองค์รวม และมีวิสัยทัศน์ร่วม มาตรฐานร่วมและจุดเริ่มต้นใหม่ให้ได้

5.3 จัดอุปสรรคในการแบ่งปันของประชาชนและร่วมกันสร้างอัตลักษณ์ และความไว้วางใจ สร้างระบบที่ส่งเสริมอัตลักษณ์การแบ่งปันของชุมชน ไม่ให้เกิดความแตกต่าง

5.5 ฉลองความสำเร็จในแง่ของอัตลักษณ์ การแบ่งปัน การมีสัมพันธภาพ และ ความคิดใหม่ๆ

5.6 สำรวจและเพิ่มพูนระดับความไว้วางใจและการมีสัมพันธภาพของคนใน ชุมชนอยู่เสมอ ในกระบวนการพัฒนาชุมชนให้สร้างสรรค์ จึงต้องมุ่งส่งเสริมการสร้าง วิสัยทัศน์ร่วม เพื่อ ปลุกอัตลักษณ์ร่วมและความไว้วางใจ โดยการรวบรวมความสนใจและ วัฒนธรรมที่หลากหลาย ของชุมชนและกำจัดการพยายามที่เป็นอุปสรรคต่อชุมชนหรือสมาชิกใน ชุมชน

6. ปลดปล่อยความสร้างสรรค์ในตัวออกมา สมาชิกในชุมชนทุกคนเป็นผู้สร้าง บรรยากาศ แห่งความสร้างสรรค์ได้ การบ่มเพาะความสร้างสรรค์ของชุมชน ปฏิบัติได้ดังนี้

6.1 รักษาสิ่งที่คุณเหมือนว่าเป็นไปไม่ได้ สิ่งใหม่ และไม่สามารถคาดเดาหรือ ทำนายได้

6.2 อย่าใช้คำพูดที่อาจทำลายความสร้างสรรค์ เช่น “ใช่ แต่....” “ไม่สำเร็จ หรือก” “จริง” หรือ “เราพยายามแล้ว”

6.3 หลีกเลี่ยงการตัดสินพฤติกรรมที่เห็นเพียงผิวเผิน ซึ่งจะบั่นทอนความคิด สร้างสรรค์ ควรสนับสนุนแม้จะเป็นความคิดพิลึกหรือความคิดของคนหัวรุนแรง เนื่องจากความคิด เหล่านั้นอาจนำมาประกอบเป็นภาพใหญ่ได้

6.4 ตั้งใจรับความผิดพลาดจากความยุ่งเหยิงไร้ระเบียบ อันจะทำให้เกิดการ เรียนรู้ ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้ทดลองวิธีการใหม่ๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้นแม้จะล้มเหลว ความคิดสร้างสรรค์ที่ประสบผลสำเร็จจำนวนมากเคยล้มเหลวมาแล้วหลายครั้ง

6.5 เข้าใจในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์รูปแบบต่างๆ

ในกระบวนการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ จึงควรส่งเสริมความสามารถในการ เป็นผู้นำของสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน และกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ด้วยการยอมรับความคิดต่าง ๆ ที่เขานำเสนอออกมา และนำมาคิดร่วมกัน ทดลองใช้ร่วมกัน

จากยุทธศาสตร์ในการสร้างบรรยากาศสร้างสรรค์ ทั้ง 6 ประการดังกล่าว หาก ชุมชนเห็นความสำคัญและนำมาปรับใช้ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน จะทำให้เกิดการบ่มเพาะ ความสร้างสรรค์แก่สมาชิกในชุมชนและกระตุ้นให้สมาชิกเกิดวิสัยทัศน์ และวิธีปฏิบัติใหม่ๆ ไม่ติดอยู่ กับข้อจำกัดเดิมๆ สามารถคิดหาวิธีการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในรูปแบบใหม่ๆ ทำให้ชุมชน สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์จริงที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และสามารถสร้างสรรค์รูปแบบการ ดำรงอยู่ของชุมชนที่ตอบรับการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ในอนาคตที่ยากต่อการคาดเดาได้ในที่สุด

หลักการปฏิบัติสู่การเป็นชุมชนสร้างสรรค์ ในปี ค.ศ. 2003 ที่เมืองเมมฟิส รัฐเทนเนสซี ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการจัดประชุมตัวแทนจากเมืองต่างๆ 48 เมือง ในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเปอร์โตริโก จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมกว่าร้อยคนที่เรียกว่า “The Creative 100” โดย ทั้งหมดเป็นผู้ที่ทำงานและอาศัยอยู่ในเมืองเหล่านั้นและมีส่วนในการทำให้เมืองเติบโต มั่งคั่ง และมี ความเป็นเลิศ ผู้ให้คำปรึกษาหลักในการประชุมคือ ริชาร์ด ฟลอริดา ผู้เสนอแนวคิดทุนสร้างสรรค์ และแคโรล คอเรตต้า ผู้เสนอแนวคิดสมาร์ตซิตี การประชุมครั้งนี้จัดได้ว่าเป็นการประชุมสุดยอด ระดับประเทศ ครั้งแรกเกี่ยวกับชุมชนสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดปฏิญญาเมมฟิส (Memphis Manifesto) ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดร่วมกันเขียนเพื่อถือเป็นหลักการที่ควรกระตุ้นให้เกิดขึ้นในชุมชน จำนวน 10 ข้อ ที่จะช่วยให้ชุมชนตระหนักถึงศักยภาพของความคิดสร้างสรรค์ หลักการปฏิบัติของ ชุมชนที่กล่าวในปฏิญญาเมมฟิส มีดังนี้ (Smart Communities, 2010a: 2)

1. ปลุกฝังและให้รางวัลต่อความสร้างสรรค์ ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่ แห่งความสร้างสรรค์อันมีค่า ความสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่และขณะนี้กำลังเกิดขึ้น ในชุมชนของท่าน ดังนั้นจงให้ความสนใจ

2. ลงทุนในระบบนิเวศที่สร้างสรรค์ อันประกอบด้วยศิลปะและวัฒนธรรม ชีวิต ยามค่ำคืน สถานที่สำหรับฟังและเล่นดนตรี ร้านอาหาร ศิลปินและนักออกแบบ ผู้สร้างนวัตกรรม ผู้ประกอบการ สถานที่ที่ไม่ต้องเสียเงิน เพื่อนบ้านที่มีชีวิตชีวา จิตวิญญาณ การศึกษา การมีผู้คน หนาแน่น พื้นที่สาธารณะ และสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่มีความสำคัญรองจากบ้านและที่ทำงาน

3. อ้าแขนรับความหลากหลาย อันเป็นจุดกำเนิดของความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และผลกระทบเชิงบวกทางเศรษฐกิจ ผู้คนที่ภูมิหลังและประสบการณ์ที่ต่างกันจะทำให้เกิดความคิดหลากหลายทางความคิด การแสดงออก พรสวรรค์ และมุมมอง ซึ่งจะทำให้ชุมชนงอกงาม ทำให้ เห็นว่าความคิดสามารถชุมชนแบ่งบานและมีชีวิตได้อย่างไร

4. บำรุงเลี้ยงความคิดสร้างสรรค์ สนับสนุนการเชื่อมโยงต่างๆ ช่วยให้มีการแข่งขัน ด้วยแนวทางใหม่ๆ และให้ทุกคนอยู่ในกติกา

5. กล้าที่จะเสี่ยง เปลี่ยนบรรยากาศที่เป็นลบให้เป็นบวก ให้โอกาสชุมชนในการ สร้าง มิใช่ทำเพียงการแก้ปัญหา พยายามค้นหาคนเก่ง เทคโนโลยีและพลังของชุมชน และท้าทายภูมิ ปัญญาดั้งเดิมของชุมชน

6. เป็นตัวตนที่แท้จริง สร้างคุณค่าความเป็นตัวตนและให้ความสำคัญต่อสิ่งที่ทำ ให้ชุมชนมีเอกลักษณ์ของตนเอง กล้าที่จะแตกต่าง ไม่ทำสิ่งที่ธรรมดาๆ หรือเหมือนๆ กับชุมชนอื่น ต่อต้านการมีวัฒนธรรมเดียวและการรวมเป็นหนึ่งเดียว ทุกชุมชนย่อมมีสิทธิของตัวเอง

7. สร้างพื้นที่คุณภาพ ที่มีบรรยากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ และประชาชนที่มี คุณภาพ รวมทั้งสิ่งสนับสนุนอื่นๆ เช่น ศิลปวัฒนธรรม พื้นที่เปิด พื้นที่สีเขียว ย่านการค้า และศูนย์ การเรียนรู้ต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการแข่งขันมากขึ้น เพราะเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวย ให้เกิดความคิดใหม่ๆ

8. ทำลายอุปสรรคต่างๆ ที่จะมาขวางกั้นความคิดสร้างสรรค์ เช่น ความคิดแบบ ธรรมดาสามัญ การปิดกั้นต่อความคิดหรือความชอบที่แตกต่างไปจากของตน การไม่ติดต่อสื่อสาร กับผู้อื่น ความเกียจคร้าน ความยากจน โรงเรียนที่ไม่มีคุณภาพ การแบ่งแยก รวมทั้งสังคมและ สิ่งแวดล้อมที่ลดทอนคุณค่าของผู้คน

9. ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน ลงมือทำได้ทันที และทำให้ เป็นจริงขึ้นมาได้ การพัฒนาคือการลงมือทำด้วยตนเอง

1๐. ทำให้แน่ใจว่าทุกคน โดยเฉพาะเด็กๆ มีสิทธิในการสร้างสรรค์ การศึกษา ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพสูงสุด มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาและการรักษาความคิดสร้างสรรค์ของ สมาชิก อันเป็นทรัพยากรของชุมชน

จากหลักการปฏิบัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้เข้าร่วมประชุมเชื่อว่าศักยภาพของ ความคิดสร้างสรรค์สามารถผลักดันอนาคตของชุมชนได้ และความคิดสร้างสรรค์คือพลังที่จะทำให้ ชุมชน

เติบโตในวันข้างหน้า การบำรุงเลี้ยงให้ความคิดสร้างสรรค์สามารถแบ่งบานได้ในชุมชนคือ ปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จ ความคิดย่อมเกิดขึ้นในที่ซึ่งเอื้อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และความ สร้างสรรค์ย่อมเกิดขึ้นในชุมชนที่ให้ความสำคัญต่อความคิด ความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้ในทุกคนและทุกสถานที่ ดังนั้นการสร้างชุมชนสร้างสรรค์ (Creative Communities) จึงหมายถึงการเสริม ศักยภาพในการแสดงออกของทุกคน ใช้ความสามารถในการสร้างสรรค์ของตนเองและนำเสนอออกมา ให้ผู้อื่นได้เห็น ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน

นอกจากนี้ มูลนิธิโลกของสมาร์ตคอมมูนิตี้ (World Foundation of Smart Communities) ได้กำหนดขั้นตอนสู่การพัฒนาเป็นชุมชนแห่งความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creative and Innovative Community) จำนวน 1๐ ขั้นตอนดังนี้ (Smart Communities, 2๐1๐,b: ออนไลน์)

1. ชุมชนควรมีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม และเตรียมชุมชนเพื่อรองรับความท้าทายที่เกิดขึ้น
2. ชุมชนและสมาชิกของชุมชนทั้งหมดควรได้รับการเผยแพร่และมีความ เข้าใจในการเป็นเจ้าของชุมชน โดยทุกภาคส่วนของชุมชนที่เกี่ยวข้องควรวางนโยบายและ โครงการที่จะขยายแนวคิดนี้ออกไปอย่างทั่วถึง
3. เสริมสร้างการมีส่วนร่วมและให้มีกลไกในการตัดสินใจเรื่องใหม่ๆ โดยการ มีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด อันประกอบด้วย องค์กรธุรกิจทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ หน่วยงานวิชาการตั้งแต่โรงเรียนระดับประถมจนถึงมหาวิทยาลัยทั่วทั้งชุมชน รวมถึงหน่วยงาน ภาครัฐ
4. ประเมินความต้องการของชุมชนทุกระดับ ทั้งระดับหมู่บ้าน หรือระดับ เมือง และอธิบายให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน โดยมองเชื่อมโยงทั้งด้านเทคโนโลยี ในการสื่อสาร และการใช้คอมพิวเตอร์ และด้านเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก
5. ร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์ และกำหนดพันธกิจของชุมชน หลังจากมีความเข้าใจ ในเรื่องต่างๆ ที่กล่าวมา โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดได้มาคิดร่วมกัน หรือใช้วิธีการสำรวจ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำมาประมวลลงในหนึ่งหน้ากระดาษ เพื่อให้รับรู้กันอย่างกว้างขวาง และนำสู่การปฏิบัติ
6. กำหนดเป้าหมายเฉพาะและจัดลำดับความสำคัญโดยคณะกรรมการที่มาจาก ทุกภาคส่วน ซึ่งในแต่ละชุมชนอาจมีจุดเน้นแตกต่างกัน เช่น ด้านการดูแลสุขภาพ การศึกษา การ คมนาคม การ บังคับใช้กฎหมาย บริการของรัฐ การพัฒนาเศรษฐกิจ และอื่นๆ จึงจำเป็นที่ต้องมีความ รอบคอบในการตั้งคณะกรรมการ
7. การทำแผนยุทธศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาวาระการเปลี่ยนกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่างๆ รวมทั้งการเปลี่ยนทัศนคติเพื่อให้สะดวกต่อการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานและบริการใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการรักษาไว้และดึงดูดคนทำงานในยุคสังคมแห่งความรู้

8. กำหนดผู้รับผิดชอบและจัดทำแผนปฏิบัติการ สิ่งสำคัญคือต้องรู้ว่าจะต้องลงทุน เมื่อไร เอกชนและรัฐบาลอาจทำงานร่วมกัน รวมถึงการว่าจ้างงานจากภายนอกเพื่อให้ดำเนินการตาม แผน ได้อย่างรวดเร็วเป็นโอกาสในการแสวงหาความร่วมมือระหว่างภาคอุตสาหกรรม รัฐบาล และ ชุมชน ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด

9. มีการเชื่อมโยงชุมชนต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากแผนงานดังกล่าว ตัวอย่างเช่น การพัฒนาเมืองใหม่ อาจต้องมีการจัดการพื้นที่ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการส่งเสริมพื้นที่ศิลปะและ วัฒนธรรม เพื่อดึงดูดสู่การพัฒนาย่านใจกลางเมือง

10. การดำเนินการอย่างจริงจังและการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่องหลังจากเริ่ม เปิดตัว กระบวนการสู่การเป็นชุมชนสร้างสรรค์และนวัตกรรมต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน และต้องมี กลไกในการ ขับเคลื่อนให้เป็นที่ไปตามแผนที่วางไว้และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนการดำเนินการสู่ความเป็นชุมชนสร้างสรรค์และนวัตกรรม เป็น การนำ หลักการปฏิบัติของชุมชนที่ระบุไว้ในปฏิญญาแมมฟิสมาดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยผลที่ เกิดจาก การปฏิบัติตามปฏิญญาแมมฟิสนั้นทำให้สมาชิกของชุมชนมีวิสัยทัศน์ สามารถคาดการณ์ อนาคตของ ชุมชน และปรับเปลี่ยนบริบทของชุมชนเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่วน ขั้นตอนการ ดำเนินงานทั้ง 10 ขั้นตอนทีกล่าวมา เป็นการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังและอย่างมี กระบวนการ ทั้งใน ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วน ในการ ประเมินความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ร่วมกันสร้างวิสัยทัศน์และพันธกิจของ ชุมชน กำหนด เป้าหมาย จัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ ตลอดจนเชื่อมโยงการทำงาน ร่วมกับเครือข่าย และการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง ภายใต้แนวคิดการพัฒนาให้เป็นชุมชนสร้างสรรค์

ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ สิ่งสำคัญคือการค้นหาและ นำทุนของ ชุมชนมาเพิ่มมูลค่า โดยมีปัจจัยหลักคือ ทุนทางปัญญา อันหมายถึงฐานความรู้ ซึ่งมาจาก ทุนใน รูปแบบต่างๆ ทั้งมนุษย์ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนทรัพยากร รวมเข้ากับทักษะความ สร้างสรรค์ ที่ จะสนับสนุนการนำทุนทางปัญญามาประยุกต์ให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ และสร้าง นวัตกรรมของชุมชน ที่จะสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น แนวทางการ พัฒนาสินค้าและบริการ สร้างสรรค์ของชุมชน ทำได้หลายรูปแบบ อาทิเช่น

1. การร่วมมือกับชุมชนอื่น ที่มีความเชี่ยวชาญในสินค้าและบริการต่างกัน เอาข้อดีของแต่ละ ฝ่ายมารวมกัน อาจทำให้เกิดสินค้าและบริการใหม่ที่แตกต่างและสร้างสรรค์ได้

2. หารูปแบบสินค้าและบริการใหม่ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขัน

3. มีวิธีคิดนอกกรอบและไม่ยึดติดรูปแบบเดิม เช่น การมองประโยชน์ของที่ หนีบกระดาษ เป็นอย่างอื่น อาจได้สินค้าใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม

4. แนวคิดการมีส่วนร่วมต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของชุมชน อาจทำให้ได้ รูปแบบสินค้าและบริการใหม่ๆ

5. การผสมผสานศิลปะ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เป็นการนำคุณค่าด้าน จิตวิญญาณ และความเชื่อ มาสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการได้ ตัวอย่างเช่น ตลาดน้ำร้อยปี มีนักท่องเที่ยวสนใจในเอกลักษณ์ ความเป็นมา และคุณค่าเชิงวัฒนธรรม ที่ไม่ต้องลงทุนมากเหมือน ห้างสรรพสินค้า

6. การนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนสินค้าและบริการอย่างสร้างสรรค์ เป็นอีก แนวทางหนึ่งที่ไม่ต้องลงทุนมาก แต่สร้างประสบการณ์และความแตกต่างของสินค้าได้เป็น อย่างดี เช่น ระบบสื่อดิจิทัลในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า แนวทางในการพัฒนาชุมชนให้สร้างสรรค์นั้น ความสร้างสรรค์เป็น ทักษะที่ต้องฝึกฝนและพัฒนา ความสร้างสรรค์สามารถสร้างให้เกิดขึ้นในชุมชนได้โดยผ่าน กระบวนการต่างๆ และจากความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชนทุกระดับ มิใช่เกิดจากการคิด คนเดียว ถึงจะเป็นความคิดของผู้นำชุมชนที่เก่งกาจเพียงใดก็ตาม

ตัวอย่างชุมชนสร้างสรรค์ของประเทศญี่ปุ่น ตัวอย่างของชุมชนที่สามารถแก้ไข ปัญหาของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์ และใช้ทรัพยากรในชุมชนมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ จนเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก คือ ที่จังหวัดโออิตะ ประเทศญี่ปุ่น โดยมีจุดเริ่มจากหมู่บ้านโอยามา ซึ่งเป็นหมู่บ้าน เล็กๆ ตั้งอยู่บนภูเขาในพื้นที่ห่างไกล มีประชากรเพียง 3,800 คน มีพื้นที่ราบสำหรับทำเกษตรน้อย มาก แต่ในอดีตรัฐบาลกลับส่งเสริมให้ปลูกข้าวทำให้ได้ผลผลิตน้อย ส่งผลต่อรายได้ของประชาชน ต่อมาชาวบ้านในหมู่บ้าน ประมาณ 1,000 ครัวเรือน ได้รวมตัวกันริเริ่มโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ ของตนเอง เรียกว่า “บ๊วยใหม่และเกาลัด (New Plum and Chesnut: NPC)” ขึ้น เนื่องจากบ๊วยและ เกาลัดเป็นพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และภูมิอากาศของหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านมีรายได้สูงกว่าปลูก ข้าวถึง 40 เท่า และใช้แรงงานน้อยกว่า รูปแบบการพัฒนาของหมู่บ้านโอยามาได้ถูกนำไปปรับใช้ เป็นนโยบายการพัฒนาของจังหวัดโออิตะ ภายใต้การนำของผู้ว่าราชการจังหวัด คือ นายโมริฮิโกะ อิรามัทซึ ที่ประกาศวิสัยทัศน์ที่จะฟื้นฟูและพัฒนาจังหวัดโออิตะ ซึ่งขณะนั้นมีประชากรลดลงให้ กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง โดยการส่งเสริมโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งหมู่บ้าน (One Village One Product: OVOP) ให้แต่ละท้องถิ่นผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะของตน โครงการ ดังกล่าวไม่เพียงส่งเสริมการผลิตสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงกระบวนการ ฟื้นฟูชุมชนด้วย ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมากและสิ่งสำคัญที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จ มี 3 ประการ ดังนี้ (ศูนย์บริการลงทุน คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2552 : ออนไลน์)

1. การนำท้องถิ่นสู่สากล (Local to Global) เป็นการศึกษาในระดับโลก แต่ทำใน ระดับท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล โดยการผลิตสินค้าที่ยังคงมีวัฒนธรรมท้องถิ่นฝังอยู่ และสามารถเข้าถึง

รสนิยมของผู้บริโภคได้ทั่วโลก นั่นคือสินค้าไม่เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการ ของชุมชนเท่านั้น แต่ต้องมีมาตรฐานสูงทั้งในระดับประเทศและระดับสากลด้วย

2. เสริมสร้างการพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) ประชาชนในท้องถิ่นต้องเป็นผู้ ตัดสินใจว่าจะพัฒนาสินค้าใด ไม่ใช่เกิดจากนโยบายของรัฐไม่ว่าระดับภูมิภาคหรือระดับชาติ ทำให้ สินค้าต่างๆ กลายเป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่เพียงให้การสนับสนุนด้าน เทคโนโลยีและการตลาด และต้องให้คนที่มีความรู้จริงมาเป็นผู้แนะนำในพื้นที่

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ให้มีความกล้า ทำทหาย และมีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถเป็นผู้นำในกระบวนการพัฒนาของชุมชนได้ สามารถ สร้างสรรค์ ผลิตภัณฑ์ที่มีใช้เป็นเพียงสินค้า แต่เป็นผลผลิตจากความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ใน ชุมชนอีกด้วย

รูปแบบ OvOP ได้ขยายไปทั่วประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศอื่นๆ เช่น จีน ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย กัมพูชา ลาว มองโกเลีย รวมทั้งประเทศไทย โดยการนำไป ประยุกต์ใช้แตกต่างกันไป แต่จุดประสงค์หลักยังคงเหมือนกันนั่นคือการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับ ท้องถิ่น และจิตสำนึกในการพัฒนาร่วมกันของคนในชุมชน

3.4 แนวคิดชุมชนสร้างสรรค์ในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย แนวคิดชุมชนสร้างสรรค์ยังไม่เป็นที่กล่าวถึงและมีความ เข้าใจตรงกันมากนัก ยังมีกรอบแนวคิดแตกต่างกันไป โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่มักมีกรอบ แนวคิดตามบทบาทภารกิจของหน่วยงาน ซึ่งแท้ที่จริง เป้าหมายในการพัฒนาชุมชนของแต่ละ หน่วยงานและองค์การต่างก็มุ่งไปที่ความอยู่ดี มีสุข ของคนในชุมชน และหากมองอย่างเป็นองค์ รวม จะพบว่ามีการกระบวนการพัฒนาชุมชนในมิติของความเป็นชุมชนสร้างสรรค์อยู่ในการดำเนินงาน ตามภารกิจและเป้าหมายของแต่ละหน่วยงาน เช่น ในการดำเนินงานเพื่อมุ่งสู่ความเป็นชุมชนน่าอยู่ ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนเข้มแข็ง หรือชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น ดังรายละเอียด ที่จะกล่าวต่อไป

3.4.1 ชุมชนสร้างสรรค์ในมิติของชุมชนน่าอยู่ แนวคิดชุมชนน่าอยู่ มีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

เฮอร์เบิร์ต จิราเคต์ (1996, พิภพ อุดมอิทธิพงศ์ แปล, 2546: 26) กล่าวว่า ชาวโลกทั้งหมดล้วนต้องการสถานที่ที่เปี่ยมด้วยชีวิตชีวา ส่งเสริมจินตนาการ และมีความมั่นคง สำหรับการอยู่อาศัย ทำงาน และพักผ่อน เมืองที่แท้ต้องเกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยน้ำมือของผู้อยู่อาศัยในนั่นเอง ไม่ใช่หน่วยราชการจากที่ไกลๆ และชุมชนที่แท้ก็เกิดจากน้ำมือของผู้อาศัยในนั้น เช่นกัน

แนวคิดของเฮอร์เบิร์ต สอดคล้องกับแนวคิดการทำชุมชนให้น่าอยู่ใน ประเทศไทย ที่เน้นกระบวนการพัฒนาที่เป็นองค์รวม ยึดคนเป็นศูนย์กลาง อาศัยความเข้มแข็งของ ชุมชนเป็นรากฐานในการพัฒนา โดยมุ่งให้เกิดความสงบ สะดวก สะอาด ปลอดภัย มีระเบียบวินัย เศรษฐกิจฐานราก

เข้มแข็ง มีระบบบริหารจัดการที่ดีและประชาชนมีคุณภาพชีวิตดี วิถีชีวิตที่มีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551 : ออนไลน์)

แนวคิดการพัฒนาชุมชนน่าอยู่ในประเทศไทยเริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2537 ภายใต้มุมมองด้านสาธารณสุข (Healthy Cities) โดยกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข รับแนวคิดและได้รับการสนับสนุนจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ให้ดำเนินโครงการเมืองน่าอยู่ใน 5 เมืองนำร่อง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นครราชสีมา พะเยา ยะลา และพนัสนิคม โดยมุ่งให้ ผู้บริหารสูงสุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยราชการส่วนภูมิภาค เป็นผู้นำในการสร้าง เครือข่ายการพัฒนาร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ และให้แต่ละเมืองหาวิธีการในการพัฒนาเมือง ของตนเองอย่างยั่งยืนแตกต่างกันไป (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546: ออนไลน์) โดยมี หลักการพื้นฐานของเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ 2 ประการ ได้แก่

1. เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่แต่ละแห่ง ย่อมแตกต่างกันไปตามศักยภาพ ความพร้อม วัฒนธรรม ค่านิยมของแต่ละสังคม ชุมชน อีกทั้งเป็นความต้องการ ความพึงพอใจ ของชาวเมืองนั้นๆ เป็นผู้ร่วมกันกำหนด

2. เมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ มีลักษณะเป็นพลวัต จึงแปรเปลี่ยนและ ปรับปรุงให้ดีขึ้นได้เรื่อยๆ ด้วยกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบของเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ จากแนวคิดข้างต้น องค์ประกอบ ของชุมชนน่าอยู่ หรือเมืองน่าอยู่ มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความน่าอยู่ ในด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมน่าอยู่ สังคมเข้มแข็ง คุณภาพชีวิต วิถีชีวิตดี มีความสุข ได้แก่

1.1 มีผังเมืองดี การคมนาคมสะดวก ปลอดภัย 1.2 มีการจัดการสิ่งแวดล้อมดี ป้องกัน และลดมลภาวะได้

1.3 มีความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินได้รับบริการด้านการศึกษา สาธารณสุข และข้อมูลข่าวสารเพียงพอ

1.4 มีจิตวิญญาณ เอกลักษณ์ วัฒนธรรมของเมือง หรือชุมชน

2. องค์ประกอบด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็ง นำไปปรับใช้ และพัฒนาต่อยอดให้เกิดเทคโนโลยีที่เหมาะสม เกิดนวัตกรรมกลับสู่ชุมชน ได้แก่

2.1 มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่ชุมชนสั่งสมมานาน หลากหลายด้าน เช่น เกษตรกรรม แพทย์พื้นบ้าน ศิลปหัตถกรรม การดูแลทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

2.2 ประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชื่อมโยงกับการผลิตในสาขาต่างๆ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่

3. องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ มีเศรษฐกิจฐานรากเข้มแข็ง สมดุล มีภูมิคุ้มกัน สามารถพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สู่ตลาดภายในและต่างประเทศ ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ และสามารถพัฒนาเชื่อมโยงชนบทและเมือง ได้แก่

3.1 มีบรรยากาศที่ดีเอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ค่าครองชีพไม่สูง

3.2 ประชาชนมีงานทำ มีความมั่นคงในอาชีพและรายได้

4. องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้ประชาชน และภาคประชาสังคมมีส่วนร่วม ได้แก่

4. มีความรับผิดชอบ โปร่งใส ไร้ทุจริต 4.2 มีประสิทธิภาพ ยึดผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

4.3 ให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

จากจุดเริ่มและการดำเนินโครงการเมืองนำอยู่ดังกล่าว หน่วยงานต่างๆ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมูลนิธิชุมชนไท ร่วมกันดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2545 จนถึงปัจจุบัน เพื่อสร้างกระบวนการพัฒนาเมืองที่ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของท้องถิ่นให้เกิดรูปธรรมของการจัดการเมือง เกิดกลไกการประสานงาน การวางแผนร่วมกัน ตลอดจนเกิดองค์ความรู้ การจัดการเมืองที่ยกระดับ ไปสู่การพัฒนาเมืองนำอยู่ อย่างยั่งยืน ได้กำหนดแนวทางสำคัญในการสร้างเมืองนำอยู่ ชุมชนนำอยู่ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546: ออนไลน์)

1. ชุมชนและท้องถิ่นเป็นแกนหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนควรเป็นหลัก ในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง ด้วยการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ต้องเกิดจากพื้นฐานของข้อมูลและข้อเท็จจริงในพื้นที่ โดยสนับสนุนให้ ชุมชนเป็นแกนหลักในการจัดทำ และประสานแผน/งบประมาณของหน่วยงานต่างๆ ให้สนับสนุนการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ สามารถปรับระบบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่มีอยู่ให้เป็นเครื่องมือสนับสนุน การพัฒนา

3. การประสานประโยชน์ให้เกิดกับคนทุกกลุ่มอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง เกิดความสมดุลระหว่างผลเชิงเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนแก้ปัญหาความไม่ถูกต้อง ไม่ถูกกฎหมาย ไม่เป็นธรรม และการขาดประสิทธิภาพ ที่สั่งสมมาจากการพัฒนาที่ผ่านมาให้ถูกต้องสร้างสรรค์

4. การพัฒนาจะต้องมีลักษณะเป็นองค์รวม มีความต่อเนื่องของการพัฒนา จากล่างสู่บน มีพลังแห่งการมีส่วนร่วมของชุมชน

กล่าวได้ว่าเมืองนำอยู่ ชุมชนนำอยู่ เป็นกระบวนการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ ที่สร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ จิตสำนึก ความรับผิดชอบ และระบบการทำงานที่ระดมพลังร่วม เรียนรู้ร่วมกัน

พึงพาทรัพยากรทุนทางสังคมในท้องถิ่นหรือชุมชนเป็นหลัก และมีการหนุนเสริม จากภายนอก โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อม สร้างความเข้าใจให้กับภาคีการพัฒนาทุกภาค ส่วนที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างเครือข่ายกระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมคิดร่วมทำ-ร่วมรับผิดชอบ และร่วมดำเนินการพัฒนาดังนี้

2.1 กระตุ้นการรวมกลุ่มประชาสังคม ชุมชน 2.2 สร้างกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่ คิดเป็นระบบ มีเวทีเรียนรู้ร่วมกัน

2.3 ประเมินศักยภาพชุมชน ค้นหาจุดสนใจร่วม กำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย

2.4 จัดทำแผนปฏิบัติการของท้องถิ่น ชุมชนมีแผนงาน/โครงการที่มี บูรณาการ สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการ และเชื่อมโยงเข้ากับแผนท้องถิ่นระดับต่างๆ ได้

2.5 ดำเนินการตามแผน พึ่งพาทรัพยากรในท้องถิ่น ชุมชนเป็นหลัก และหนุนเสริมจากภายนอก

3. ร่วมกันติดตามประเมินผลด้วยการจัดทำดัชนีชี้วัดการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่

ในการดำเนินงานตามกระบวนการดังกล่าว มีสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญต่อการ พัฒนาเมืองให้น่าอยู่ ได้แก่

1. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ส่งเสริมการ รวมกลุ่มของชุมชน การมีประชาคมในทุกระดับและเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย

2. การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง ชุมชน และ ชนบทให้น่าอยู่ มีสภาพแวดล้อมดี ปลอดภัย

3. วางแผนพัฒนาพื้นที่และการจัดระบบผังเมืองให้เหมาะสม มี ประสิทธิภาพและปฏิบัติได้จริง ให้ชุมชนมีส่วนร่วม

4. ปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมของเมืองและชุมชน มีระบบการ จัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี ใช้มาตรการจูงใจและมาตรการทางกฎหมายควบคู่กันไป

5. อนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกให้เด็ก เยาวชน และคนในชุมชน รักและมี ความเป็นเจ้าของท้องถิ่น และมีส่วนร่วมดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรท้องถิ่น

6. ยกระดับคุณภาพชีวิตและวิถีชีวิตที่ดีมีความสุข

ด้านบทบาทภาคีการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชุมชนน่าอยู่ แต่ละภาคีมีบทบาท แตกต่างกันไปตามศักยภาพและประสบการณ์ที่สั่งสม กลุ่มที่เป็นรากฐานสำคัญและเป็นหัวใจของ ความสำเร็จในการทำเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ได้อย่างยั่งยืน คือ กลุ่มชุมชนและประชาสังคมที่ก่อตัว ขึ้น มีความเข้มแข็ง มุ่งมั่น ต้องการร่วมกัน ร่วมกันคิดเองและทำเอง สำหรับบทบาทของภาคการเมือง ต้องมีวิสัยทัศน์ กว้างไกล มีความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายอย่างเป็นธรรมและยึดประโยชน์ของ ประชาชนเป็น

สำคัญ ในส่วนของภาคราชการ ต้องปรับบทบาทเป็นผู้สนับสนุน ให้คำปรึกษาชี้แนะ ด้านวิชาการ ปรับแนวความคิดการทำงานเป็นแนวราบและทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในทุก ระดับ ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในส่วนขององค์กรพัฒนา เอกชน ทำหน้าที่ ให้คำปรึกษาและเป็นพี่เลี้ยงของชุมชน และเชื่อมประสานการทำงานระหว่างชุมชน กับองค์กรและ หน่วยงานต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนด้านทรัพยากร สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ เป็นอีกกลุ่มหนึ่ง ที่มีส่วนช่วยสนับสนุน จุดประกายความคิด สร้างความรู้ความเข้าใจทางด้านวิชาการ และส่งเสริม ความเข้าใจเมื่อมีข้อขัดแย้งต่างๆ ในสังคม ในส่วนของภาคธุรกิจเอกชน สามารถร่วมคิด ร่วมทำ และ สนับสนุนทรัพยากร รวมทั้งสื่อมวลชน เป็นสื่อกลางสะท้อนข้อเท็จจริงในสังคมชุมชน อย่างมีคุณภาพ สร้างสรรค์ อีกทั้งสะท้อนความต้องการ ปัญหา ตลอดจนถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรณรงค์ สร้างจิตสำนึกสาธารณะได้เป็นอย่างดี (ดาวเรือง มณีทอง, 2555: ออนไลน์)

นอกจากนี้ เท็ดชาย ช่วยบำรุง (2554: 30-31) ได้กล่าวถึงลักษณะพิเศษของ ประเทศไทย และคนไทยว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุด และท้องถิ่นเป็นท้องถิ่นที่น่าอยู่ ที่สุด พร้อมทั้ง เสนอทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นที่เหมาะสม ตามคุณลักษณะของท้องถิ่นที่น่าอยู่ที่สุด 8 ประการ ดังนี้

1. เป็นท้องถิ่นแห่งความเป็นธรรม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่สุดของการอยู่ ร่วมกัน ทำให้เกิด ความรัก สามัคคีและเห็นแก่ส่วนรวม ทำให้ท้องถิ่นน่าอยู่ ไม่ทำให้เกิดความขัดแย้ง ความรุนแรง และ ความไม่สงบสุข ทุกท้องถิ่นต้องมีจิตสำนึกแห่งความเป็นธรรมและให้มี ครอบครัวในทุกด้าน

2. เป็นท้องถิ่นแห่งความพอเพียง ความพอเพียงเป็นฐานของความสุข ความสงบ และความ พอดี ทุกคนในท้องถิ่นมีปัจจัยพื้นฐานในการยังชีพอย่างพอเพียง มีปัจจัย สนับสนุนให้ทุกครอบครัวมี การประกอบอาชีพที่สุจริต และสมาชิกทุกคนสามารถดำรงชีวิตได้ใน ฐานะพลเมืองที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรี

3. เป็นท้องถิ่นแห่งความมีน้ำใจไม่ทอดทิ้งกัน และเสนอให้มีการสำรวจว่า มีผู้ถูกทอดทิ้ง หรือไม่ เช่น คนแก่ คนจน คนพิการ เด็กกำพร้า และให้การสนับสนุนโดยจัดให้มี กองทุนสวัสดิการ ชุมชน หรือมีอาสาสมัครดูแลอย่างทั่วถึง

4. เป็นท้องถิ่นแห่งความปลอดภัยและสันติภาพ ผู้คนมีความปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สิน ปลอดภัยจากภัยอันตราย รวมทั้งสารพิษทั้งหลาย มีความสามารถแก้ไขความ ขัดแย้งด้วยสันติวิธี

5. เป็นท้องถิ่นที่มีความเป็นประชาสังคม โดยคนในท้องถิ่นร่วมกันคิด ร่วมกันทำด้วยความ สมัยครใจในทุกพื้นที่ ทุกองค์กรและทุกเรื่อง

6. เป็นท้องถิ่นแห่งความงาม โดยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รักษาความ สะอาด มีศิลปะ และ วัฒนธรรมอันดีงาม

7. เป็นท้องถิ่นแห่งการเรียนรู้และปัญญา ในท้องถิ่นเต็มไปด้วยบุคคลแห่ง การเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันจะทำให้เกิดปัญญาในการดำเนิน กิจกรรม ต่างๆ ให้สำเร็จอย่างงดงาม

8. เป็นท้องถิ่นแห่งสุขภาวะ เป็นท้องถิ่นที่คนทั้งมวลมีสุขภาวะที่ดีทั้งทาง กาย และทางใจ ทำให้เป็นสังคมแห่งปัญญา

คุณลักษณะของท้องถิ่นน่าอยู่ของประเทศไทยตามแนวคิดของเทิดชาย ทั้ง 8 ประการ สนับสนุนแนวคิดการพัฒนาชุมชนน่าอยู่และแนวคิดในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ การพัฒนาประเทศโดยเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระดับท้องถิ่น ด้วยกลไกการ พัฒนาโดยคน ในท้องถิ่นและด้วยการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น อันจะเป็นการวางรากฐานที่ แข็งแกร่งในการ พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

3.4.2 ชุมชนสร้างสรรค์ในมิติของชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่สำคัญ กับองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนที่สั่งสม สืบสาน ภายใต้เงื่อนไขของพื้นที่ และบริบทของสังคม วัฒนธรรม รวมถึงการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการของชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยว ดังกล่าวอาจไม่เป็นที่นิยมของนักลงทุนเพราะไม่อาจสร้างผลกำไร มากมาย แต่เป็นกลไกอย่างหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อสร้างความ ภาคภูมิใจและสำนึกร่วมของชุมชน อันเป็น รากฐานสำคัญของการพัฒนาจากการเรียนรู้ศักยภาพ ของตนเอง (ศูนย์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555: ออนไลน์)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจัดเป็นกระบวนการบริหารจัดการทุนทาง วัฒนธรรม โดยการให้ความสำคัญกับระบบ ความหมาย และคุณค่าของวิถีชีวิตมากกว่ามูลค่าทาง เศรษฐกิจ และเชื่อมโยง สังคม วัฒนธรรม กับภูมิประเทศหรือทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รวมทั้งคุณค่าดีของชุมชน อย่างไรก็ตาม บริบทโลกาภิวัตน์และอำนาจทุนทางเศรษฐกิจอาจเป็น ตัวแปรสำคัญที่ทำให้หลาย ชุมชนต้องสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการสูญเสียองค์ ความรู้ ภูมิปัญญา และภูมิ ธรรมที่บรรพบุรุษได้สั่งสมภายใต้เงื่อนไขภูมินิเวศของชุมชน ดังนั้น ชุมชนที่ไม่ต้องการสูญเสียอัต ลักษณ์หรือทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าว จึงควรรหาแนวทางในการสร้าง รักษาเอาไว้อย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจัดได้ว่าเป็นการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) อันหมายถึงการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืน ของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และ ชุมชนมีบทบาท เป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน การ ท่องเที่ยวโดยชุมชนมี ความสัมพันธ์กับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นองค์รวม เนื่องจากทรัพยากรใน การท่องเที่ยวและ ทรัพยากรในการผลิตของชุมชนเป็นทรัพยากรเดียวกัน โดยมีวัฒนธรรมและสังคม เป็นตัวขับเคลื่อน หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีดังนี้ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2555: ออนไลน์)

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ

3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันต้องรณรงค์ให้คนในสังคมเห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน อีกทั้งเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของ ชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความ ต่อเนื่องในการอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

จากหลักการดังกล่าว สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้กำหนด องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็น 4 ด้าน กล่าวคือ

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม หมายถึง ชุมชนมีฐาน ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น
2. ด้านองค์กรชุมชน หมายถึงชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆ หลากหลาย ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมใน กระบวนการพัฒนา
3. ด้านการจัดการ หมายถึง มีกฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็น ธรรม มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน
4. ด้านการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถ สร้างการรับรู้และความเข้าใจวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง และมีระบบจัดการให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน ตลอดจนสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

ดังนั้น ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงควรมีแนวคิดร่วมกันว่า จะใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาชุมชนได้อย่างไร และทำให้เกิดเป็น รูปธรรมอันจะสร้างประโยชน์แก่ชุมชนต่อไป

รัฐบาลไทยได้นำแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยดำเนินโครงการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป (OTOP Village Champion: OVC) ซึ่งเป็น โครงการที่คณะกรรมการบริหารงานส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น มอบหมายให้กรมการ พัฒนาชุมชนดูแล ภายหลังจากโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ประสบความสำเร็จมีผู้ประกอบการในจำนวนหนึ่งสามารถผลิตสินค้าจนเป็นที่ยอมรับของตลาดทั้งในและต่างประเทศ โครงการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป มุ่งให้คนในชุมชนใช้วัฒนธรรมและทรัพยากรในชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน อาทิ ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม ของดีในชุมชน มาผสมผสานและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งใน และต่างประเทศ เริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 โดยการคัดเลือกหมู่บ้านที่พร้อมพัฒนาเป็น แหล่งท่องเที่ยว 12๐ แห่งทั่วประเทศ และในปีพ.ศ. 255๐ ดำเนินการคัดสุดยอด 8๐ หมู่บ้าน โดยแบ่ง ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิทยา 2) ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 3) ท่องเที่ยวเชิง หัตถกรรม เพื่อให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบและคัดเลือกเข้าร่วมโครงการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP จำนวน 9 แห่ง แบ่งเป็นภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคละ 2 แห่ง และภาคกลาง 3 แห่ง โดยคัดเลือกหมู่บ้านที่มีลักษณะดังนี้ (หมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป, 2554: ออนไลน์)

1. ผลิตภัณฑ์ OTOP ที่ผลิตมีความโดดเด่น หรือ 2. มีขบวนการภูมิปัญญาในการผลิตผลิตภัณฑ์ OTOP ที่น่าสนใจ

3. วัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตพื้นบ้านมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองหรือมี ทรัพยากร ธรรมชาติที่งดงาม แปลกตา มีลักษณะพิเศษหรือมีคุณค่าทางวิชาการ หรือ

4. มีคนหนุ่มสาวที่พร้อมจะสืบทอดและดำเนินการต่อไป

แนวทางในการดำเนินงานของโครงการ มุ่งเน้นการวิเคราะห์และพัฒนาใน เชิงลึก ตามศักยภาพที่แท้จริงของชุมชน ตั้งแต่การให้คนในชุมชนรู้และเข้าใจสภาพ ศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง การสืบค้นรากเหง้าของชุมชน การรักษาและสืบทอดสู่คนในรุ่นถัดไป รวมทั้งวิธี ทางการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยไม่ทำลายคุณค่าของภูมิปัญญาพื้นบ้านและทรัพยากรธรรมชาติ การรู้จัก สื่อความหมาย การจัดการด้วยความร่วมมือร่วมใจและไม่ขัดแย้งกันในผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น การ เข้าใจตลาดหรือลูกค้าเป้าหมาย รวมทั้งมาตรฐานของงานบริการทางการท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้ เป็นความจำเป็นพื้นฐานที่ชุมชนจะต้องเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ด้วยหลักการที่ถูกต้องและประยุกต์ให้ เหมาะสมกับอัตลักษณ์ของท้องถิ่นตนเอง ให้ชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวของหมู่บ้านตนเอง ทำให้เกิดการสร้างรายได้ทั้งจากผลิตภัณฑ์ OTOP และการบริการ ท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น เป็นการ

สร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนในด้านต่างๆ อีกทั้งไม่ทำให้เกิดปัญหา ดังที่ได้เกิดขึ้นมากับหลายชุมชนที่เปิดรับนักท่องเที่ยว เช่น ความขัดแย้งกันในผลประโยชน์ของคน ในชุมชน การใช้และทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ท้องถิ่นเพียงเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยว เป็นต้น

จากการดำเนินโครงการ โดยนำผู้แทนหมู่บ้านไปศึกษาดูงานหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP ภูมิภาคเมืองไอต๊ะ ประเทศญี่ปุ่น และนำแนวคิดที่ได้จากการดูงานมาปรับใช้ในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง โดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการพัฒนาหมู่บ้านพร้อมนำไปใช้ปฏิบัติร่วมกัน กับองค์กรปกครองส่วนปกครองท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่แนวทางการจัดการแบบการท่องเที่ยวโดยใช้ ชุมชนเป็นฐาน มีบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี จิตสำนึกของชุมชนใน การอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ความสามารถของชุมชนในการผลิต สินค้าเพื่อการท่องเที่ยว และการสร้างอาชีพให้แก่ชุมชน

หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP ที่ได้รับการคัดเลือกทั้ง 9 แห่ง ต่างก็มีเอกลักษณ์ อันโดดเด่นของตนเอง ที่สามารถนำมาต่อยอดพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว ซึ่งแตกต่างกันไปตามภูมิประเทศ วิธีการดำเนินชีวิต และเผ่าพันธุ์ของชุมชน รายละเอียด

ดังนี้

1. บ้านสบวิน หมู่ 9 ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มี “ธรรมชาติป่าเขาอุดมสมบูรณ์ วิถีความเชื่อของชาวไทยภูเขา”
2. บ้านดอนหลวง หมู่ 7 ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มี “วัฒนธรรมการทอผ้าฝ้ายโบราณ จากภูมิปัญญาชาวไทยอง”
3. บ้านเชียง ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี มี “อารยะ ไทย มรดกโลกทางวัฒนธรรม”
4. บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม มี “การอนุรักษ์ ภูมิปัญญาการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้าน หมู่บ้านแห่งเสียงดนตรี”
5. บ้านหนองขาว หมู่ 1 ตำบลหนองขาว อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี มี “วิถีชีวิตไทยพื้นบ้าน ไก่บินไม่ตกดิน แหล่งผลิตผ้าทอร้อยสี การกินอยู่รสชาตไทยแท้ การทอผ้า ไต้ถุนบ้าน”
6. บ้านเฉลิมพระเกียรติพัฒนา หมู่ 1,2,3,6 ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มี “ผืนป่าตะวันตกและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง”
7. บ้านตลาดล่าง หมู่ 1 ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มี “ประมงชายฝั่งพื้นบ้าน ประเพณีแห่พญายม”
8. บ้านนอก หมู่ 3 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มี “วัฒนธรรม พื้นบ้านเกาะยอ”

9. บ้านนบ หมู่ 1 ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช มี “การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ น้ำตกกรุงชิง ภู้าหงส์ ล่องแก่ง ทะเลหมอก”

นอกจากนี้ สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP (OTOP Tourism Village) เป็นอีก โครงการหนึ่ง ที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน และเชื่อมโยงกับ โครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว (OTOP ของกรมการพัฒนาชุมชน โดยเน้นการคัดเลือกหมู่บ้านที่มี ศักยภาพในด้านต่อไปนี้ คือ ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่มีคุณภาพระดับ 3-5 ดาว มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีกระบวนการผลิตสินค้าที่น่าชม มีเรื่องราวตำนาน ประวัติ ความเป็นมาของหมู่บ้านที่น่าสนใจ และมีบรรยากาศที่ดึงดูดใจ และสนับสนุนการพัฒนาชุมชน โดยใช้หลัก 7P ในกระบวนการพัฒนาดังนี้ (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2553: ออนไลน์)

P ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ (Planning and Management) P. ด้านการกำหนดจุดขายและการนำเสนอ (Presentation and Concept Development) F, ด้านการพัฒนาสถานที่ (Place Development) P ด้านการพัฒนาบุคลากร (People Development) P. ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการ (Products and Services Development) P. ด้านการตลาดและการส่งเสริมการขาย (Marketing and Promotion) F, ด้านการบริหารจัดการหมู่บ้านหลังการพัฒนาแล้วเสร็จ (Post-launch management)

โครงการดังกล่าว เริ่มดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 มีนโยบาย พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP (OTOP Tourism Village) ให้เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวน่า ร้องที่มีศักยภาพและยั่งยืน เพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและยกระดับเศรษฐกิจในท้องถิ่น เพิ่มจำนวนและระยะเวลาพำนักของนักท่องเที่ยว และเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาสินค้าและบริการ ให้ได้มาตรฐาน โดยวางแผนทางการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านต่าง ๆ ที่มีศักยภาพด้านการ ท่องเที่ยวสูง และมีเอกลักษณ์โดดเด่นในแต่ละชุมชน เน้นการพัฒนาสินค้า OTOP ที่มีชื่อเสียง ภายในชุมชนนั้น ๆ พัฒนา ให้เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมอันดี โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนา ดังนี้

1. เพื่อให้หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP เป็นทางเลือกในการสร้างรายได้ให้กับ ชุมชนที่ผลิตสินค้า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
2. เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิถีชีวิตชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น กับการท่องเที่ยว สร้างรายได้ และมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจกระบวนการผลิตและคุณค่าของสินค้า OTOP ชาบซึ้งในฝีมือ และทักษะของผู้ผลิตชาวบ้านไทย และส่งเสริมให้ผู้ซื้อสินค้า OTOP เข้าใจภูมิปัญญา ของชุมชน ท้องถิ่น

ตลอดจนความร่วมมือของคนในชุมชน ซึ่งเป็นการผสมผสานทั้งทุนมนุษย์ ทุนวัฒนธรรม ทุนทรัพยากรและทุนสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ประสบผลสำเร็จ จึงอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ช่วยส่งเสริมความเป็นชุมชนสร้างสรรค์ และชุมชนที่สร้างสรรค์สามารถก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3.4.3 ชุมชนสร้างสรรค์ในมิติชุมชนเข้มแข็ง

แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง เกิดขึ้นเนื่องจากประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤต เศรษฐกิจในปลายปี พ.ศ. 2539 ทำให้ประเด็นชุมชนเข้มแข็งถูกหยิบยกขึ้นมากล่าวถึง และให้เป็น ทางเลือกในการพัฒนา เพราะความเข้มแข็งของชุมชนจะเป็นฐานสำคัญในการลดผลกระทบทาง เศรษฐกิจและสังคม และจะเป็นการสร้างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนในอนาคต มีผู้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งไว้ตามแนวคิดต่างกันไป ดังนี้

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543: 1) ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้ การจัดการ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลสู่นอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่มชมรม สหกรณ์ องค์กรชาวบ้าน เครือข่าย หรืออื่นๆ ที่มีความหมาย แสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกัน เพื่อประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆ ใน สังคมด้วย

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม^๓ (2551; ออไลน์) กล่าวถึงความเป็นชุมชนเข้มแข็ง ของชุมชน ไม้เรียงว่า หมายถึง ชุมชนที่คิดพึ่งตนเอง จัดการตนเอง ดูแลซึ่งกันและกันได้

ประเวศ วะสี^๓ (2542: 27) ได้กล่าวถึงความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้คำกล่าวว่า ความเป็นชุมชน (civility) ซึ่งหมายถึงลักษณะความเข้มแข็งของชุมชนประการหนึ่ง โดยกล่าวว่า ความเป็นชุมชนมิใช่สิ่งจำเป็นสำหรับชาวบ้านเท่านั้น หากแต่จำเป็นสำหรับองค์กรทุกชนิด

ถ้าประชาชนรวมตัวกันและมีการจัดการ จะเกิดทุนทางสังคม ซึ่งเป็นทุนที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดพลังในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

นอกจากนี้ ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรรา^๓ (2554: 24) กล่าวถึงความเข้มแข็งของชุมชนว่า หมายถึง การที่ชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นและการเรียนรู้ในระดับสูง มีองค์กร ในชุมชน กลุ่ม

^๓ ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม “ชุมชนเข้มแข็ง” สำนักไทยที่พึ่งปรารณา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดือนตุลา. วีรภูธ มาชะศิริรานนท์ และเสาวลักษณ์ อัครเทววิช. (๒๕๕๑).

^๓ ประเวศ วะสี. “ความเข้มแข็งของชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน, ๒๕๖๑.

^๓ ชื่นฤทัย กัญจนะจิตรรา “ความเข้มแข็งของชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๘.

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง และภาคีเครือข่ายการพัฒนาที่เข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งมี ความสามัคคี เอื้ออาทร อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และซื่อสัตย์ซึ่งคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมและ ภูมิปัญญา ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนหรือท้องถิ่น หรือเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้อย่างต่อเนื่อง

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด พอสรุปได้ว่า ชุมชนเข้มแข็ง คือการที่คน ในชุมชนร่วมกัน เรียนรู้ มีประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ชุมชนไปในทางที่ดีขึ้น โดยการจัดการตนเอง ทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ อีกทั้งเกิดพลังชุมชน เกิด ความสามัคคี ความเอื้ออาทร กลายเป็นทุนทางสังคมของชุมชน ที่ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนารูปแบบ ยั่งยืน

ความเข้มแข็งของชุมชน จึงหมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของ เมืองหรือชนบท รวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหา ร่วมกันของชุมชน แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ องค์กรชุมชน อาจหมายถึงกลุ่ม ชมรม หรือสหกรณ์ จะมีการจดทะเบียนตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม เป็นองค์กรที่ เกิดจากการรวมตัว ด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์และอุดมคติ ร่วมกัน มีมิตรภาพและความเอื้ออาทรต่อกัน เรียนรู้กันอย่างต่อเนื่องในการทำงานเพื่อแก้ไขและ พัฒนาเศรษฐกิจ จัดใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นโดยผ่าน กระบวนการทำงานร่วมกัน

นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไข ปัญหาวิกฤต ภายใต้คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบองค์ประกอบของชุมชน เข้มแข็งไว้ว่า จะต้องประกอบด้วย

1. บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการ หรือไม่ก็ตาม
 2. มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและ ของสมาชิก
 3. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรัก ท้องถิ่น รักชุมชน
 4. มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ 5. มีการระดมใช้ทรัพยากร ในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
 6. มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลาย รูปแบบ
 7. มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง 8. มีการจัดการบริหารกลุ่มที่ หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
 9. มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอด กันตลอดไป
- ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง โกวิทท์ พวงงาม (2553: 161-162) กล่าวถึง ลักษณะของชุมชน เข้มแข็งว่ามีดังนี้

1. มีจิตสำนึกชุมชน คือสมาชิกสำนึกกว่าตนเป็นเจ้าของชุมชน มีความตั้งใจ ที่จะรับผิดชอบ ปัญหาต่างๆ ร่วมกับบุคคลอื่นอย่างเท่าเทียมและสมาน กันและกัน และยอมรับในความหลากหลายของสมาชิก

2. มีจิตวิญญาณชุมชน คือ สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชน อุทิศตนเพื่อ ชุมชน ห่วงแทนชุมชน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น ศาสนา เครือญาติ หรือความสัมพันธ์ทางสังคม แบบต่างๆ ความมีจิตวิญญาณชุมชนจะทำให้เกิดเป็นพลังร่วมของชุมชนอย่างมหาศาล ทำให้ทุกคน มีความสุขและพร้อมที่จะรวมพลังกันเพื่อพัฒนาชุมชนของตน

3. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ สมาชิกร่วมกันเรียนรู้ รวมกลุ่มกัน และตื่นตัว ต่อข่าวสารข้อมูลตลอดเวลา มีองค์ความรู้ของชุมชนที่เป็นผลจากการปฏิบัติและประสบการณ์ ร่วมกัน มีการตัดสินใจร่วมกันในการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของชุมชน

4. มีองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง คือ สมาชิกรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นด้วย จิตสำนึกชุมชนและจิตวิญญาณชุมชน ผนึกกำลังร่วมกันพัฒนาชุมชน ไม่แบ่งแยกกันในการทำงาน

5. มีการจัดการชุมชนที่ดี สมาชิกทุกคนมีความสามารถในการจัดการ ตนเอง กลุ่ม และชุมชน วางแผน จัดกระบวนการดำเนินงาน และประเมินผลการพัฒนาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

6. มีเครือข่ายชุมชน มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กร ชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

7. มีภาวะผู้นำชุมชน (community leadership) ผู้นำในการพัฒนาชุมชน เป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิก ไม่ผูกขาดความคิดหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว และพร้อม ที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น ร่วมทำประโยชน์กับชุมชน

8. เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ คือ สมาชิกของชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะ ช่วยเหลือตนเองได้ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม และวัฒนธรรม ทั้งในยามปกติ และยามประสบกับวิกฤตต่างๆ ทำให้รักษาชุมชนไว้ได้

9. เป็นชุมชนสงบสุข อันสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมและมีความสุข เมื่อคนมีความสุขจะไม่เบียดเบียนผู้อื่นทำให้ชุมชนเข้มแข็ง บรรลุ เป้าหมายของการพัฒนา

1๐. เป็นชุมชนที่ยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมให้หมดไป หากแต่ดำรงรักษา สิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรทางกายภาพ ตลอดจน สิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม

เสรี พงศ์พิศ (2551;) กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้ 1. เป็นชุมชนเรียนรู้และพร้อมที่จะเรียนรู้ 2. เป็นชุมชนที่ตัดสินใจได้อย่างอิสระ 3. เป็นชุมชนที่จัดการ “ทุน” ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4. เป็นชุมชนที่มีธรรมาภิบาล โปร่งใส และตรวจสอบได้

นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไข ปัญหาวิกฤติ กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญของชุมชนเข้มแข็งไว้ดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะ แก้ไขปัญหาและพัฒนา ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง

2. สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน

3. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง จนเป็นวิถี ของชุมชน ภายใต้ การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมด เข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ

4. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนด วิสัยทัศน์ร่วม ร่วม คิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของ ชุมชนผ่าน กระบวนการชุมชน

5. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน

6. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่ง การพึ่งตนเอง เอื้อ ประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คนและมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

7. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาค ราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่นๆ ในลักษณะของการมีสัมพันธ์ที่ เท่าเทียม

และกรมการพัฒนาชุมชน กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน 2553: ออนไลน์)

1. ชุมชนมีการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งดี หมายถึง สมาชิกของชุมชน ร่วมกันแก้ปัญหาที่ เกิดขึ้นในชุมชนได้สร้างสรรค์สิ่งดีงามในด้านต่างๆ ในชุมชน

2. ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่น หมายถึง สมาชิกของชุมชนมีความผูกพัน และความสัมพันธ์ที่ดี มีความสามัคคีและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน สมาชิกเห็นประโยชน์ของกลุ่ม มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

3. ชุมชนพึ่งตนเองได้ หมายถึง สมาชิกชุมชนสามารถร่วมกันตัดสินใจใน การดำเนินการ กิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเองโดยอิสระปราศจากการควบคุมบังคับจาก ภายนอก และมีอำนาจ ต่อรองกับภายนอกชุมชน

4. ชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติ หมายถึง มีผู้นำเกิดขึ้นในขณะที่เกิด กระบวนการเรียนรู้ของ ชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง

จากลักษณะของชุมชนเข้มแข็งดังกล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าเป้าหมายคือ ความสุขของคน ในชุมชน และลักษณะการมีจิตสำนึกร่วมของคนในชุมชน การมีความรัก ความเอื้อ อาทรต่อกัน มี ระบบจัดการเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ แต่สามารถ สื่อสารกันจน กลายเป็นองค์กรชุมชนได้ และมีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อยๆ ทำให้เกิดสังคม แนวใหม่ที่

สัมพันธ์กันในแนวราบที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อประสานกับโครงสร้างความสัมพันธ์ ในแนวดิ่ง จะทำให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน จึง ควรส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนา ศักยภาพให้คนในชุมชนให้รวมกลุ่มกัน ร่วมคิด ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของ ชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของหน่วยงานภายนอก ให้เป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชน และส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน อันประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและ สนับสนุนชุมชนให้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิการของชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากร ธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพ และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนจัดทำแผนความ ต้องการของชุมชน รวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

3.4.4 ชุมชนสร้างสรรค์ในมิติชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราช ดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ก่อนเกิดวิกฤติ ทางเศรษฐกิจ และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้ อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ การพัฒนาตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดย คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ตลอดจนการใช้ความรอบรู้ ความ รอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนชีวิต และการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต

หลักทางสายกลางของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการ และเงื่อนไขอันเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจอย่างพอเพียง 2 ประการ หรือที่กล่าวกันว่า 3 ห่วง 2 เงื่อนไข มีรายละเอียดพอสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความพอประมาณ คือ ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและ ไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับ พอประมาณ
2. องค์ประกอบด้านความมีเหตุผล คือ การตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความพอเพียง จะต้องใช้เหตุผลและพิจารณาด้วยความรอบคอบ
3. องค์ประกอบด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี คือ การเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับ ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและอาจเกิดขึ้นอย่างรอบด้าน
4. เงื่อนไขด้านการมีความรู้ คือ ความรู้ด้านวิชาการ และความรอบคอบ ในการนำความรู้มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและระมัดระวังในการดำเนินชีวิต

5. เงื่อนไขด้านการมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

หลักความพอเพียง 7 ประการ ประเวศ วะสี (2541 : 4-7) กล่าวถึงความ พอเพียงในความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง มี 7 ประการ คือ 1) พอเพียงสำหรับทุกคน 2) จิตใจ พอเพียง 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง 5) ปัญญาพอเพียง 6) อยู่บนพื้นฐาน วัฒนธรรมพอเพียง 7) มีความมั่นคงพอเพียง เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็จะเกิดเป็นความสมดุลหรือ เรียกว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่เชื่อมโยงทุกอย่างเข้าด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป้าหมายสำคัญของ “เศรษฐกิจพอเพียง” คือการกระตุ้นสังคมให้หวนคิดถึง หลักการดำเนินชีวิตหรือให้หันกลับมายึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ทานกับกระแสและแรงเหวี่ยงจากวิกฤติที่สังคมไทยเผชิญ โดยต้องการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการพัฒนาประเทศ จากโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นท้องถิ่นภิวัตน์ (Localization)

เศรษฐกิจพอเพียงและพุทธเศรษฐศาสตร์

เศรษฐกิจพอเพียงมีฐานคิดสำคัญจากพุทธเศรษฐศาสตร์ โดยกรณีนี้ อภิชาติ พันธ์ ธรรม (2544: 568-570) กล่าวว่า เป้าหมายการผลิตและการบริโภคในพุทธเศรษฐศาสตร์นั้น ต้องการ ให้ระบบทั้งระบบดำเนินต่อไปในลักษณะที่ยั่งยืน โดยที่มนุษย์สามารถลดความทุกข์ และ เข้าถึงความสุขในระดับชั้นต่างๆ เป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่นิพพาน ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ด้วยปัญญา ดังนั้น จึงต้องการการบริโภคพอประมาณ เพื่อไม่ให้เกิดความทุกข์ทรมาน ขณะเดียวกันก็ต้อง ไม่โลภมากจนเกินไปจนเกิดกิเลสเพราะทำให้ไม่เกิดปัญญาเช่นกัน ประเด็นนี้จึงเป็นหลักเศรษฐกิจ พอเพียงซึ่งเน้นความพอประมาณและทางสายกลาง ซึ่งถ้านำปัญญาไปรวมกับศีลและสมาธิ ก็คือการ ไม่โลภจนเกินไป และการไม่เบียดเบียนผู้อื่น จะครบถ้วนตามกระแสพระราชดำรัสเศรษฐกิจ พอเพียงนั่นเอง ซึ่งจะต่างกันอย่างสิ้นเชิงในความหมายของการสร้างความพอใจสูงสุด (Utility Maximization) ตามกรอบความคิดของเศรษฐศาสตร์ตะวันตก ทั้งนี้จากมุมมองของพุทธ เศรษฐศาสตร์ อรรถประโยชน์ (Utility) ในความหมายที่เข้าใจได้ง่ายแบบพุทธคือ “กิเลส” การเน้น การบริโภคสูงสุด คือ การเน้นการบริโภคและการครอบครองปัจจัยให้มากที่สุด ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาเศรษฐกิจโลกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเป็นเหตุให้โลกทั้งโลกไม่สามารถแก้ปัญหาความ ยากจนได้ ทั้งๆ ที่ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายไปแล้วมากมาย ทั้งนี้เพราะปัญหาที่ควรแก้ นั่น คือ “ความทุกข์” มิใช่ “ความยากจน”

การพัฒนาชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการพัฒนาชุมชนด้วยการ นำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทาง เพื่อปรับเปลี่ยนระบบคิด และเสริมสร้างวิถีชีวิต ที่เหมาะสมแก่ชุมชน ให้เป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ซึ่งกรมการพัฒนาชุมชน ได้ดำเนิน โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยกำหนดให้มีองค์ประกอบด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านจิตใจและสังคม ประกอบด้วย ความสามัคคีและความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน การมีข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน การมีกองทุนในรูปแบบสวัสดิการแก่ สมาชิก การมีความยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย การมีคุณธรรม จริยธรรม การที่คนในหมู่บ้าน ชุมชนปลอดภัยและมีความสุข และการมีความเชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การจัดทำบัญชีครัวเรือน กิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้ การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพหลักของหมู่บ้าน กิจกรรมการ ออมที่หลากหลาย การดำเนินงานในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มที่มีการดำเนินงานในลักษณะ เดียวกับรูปแบบวิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับ ชุมชนสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในส่วนขององค์ประกอบของชุมชน และได้้นำแนวคิดทุน สร้างสรรค์ของริชาร์ด ฟลอริดา แนวคิดการพัฒนาดัชนีความสร้างสรรค์ของฮ่องกงและดัชนีความสร้างสรรค์ของซิลิกอน วาลเลย์ ซึ่งเป็นแนวคิดของต่างประเทศ รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับ องค์ประกอบชุมชนน่าอยู่ และองค์ประกอบหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ของกรมการพัฒนา ชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดที่กล่าวมาทั้งหมดมีความเชื่อมโยงกัน และสามารถนำมาปรับให้เหมาะสมกับชุมชนสร้างสรรค์ของประเทศไทยได้ จากกรอบแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยสังเคราะห์ประเด็นการศึกษาเพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ในประเทศไทย จำแนกเป็น 4 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านทุนมนุษย์ องค์ประกอบด้านทุนสังคม องค์ประกอบด้านทุนวัฒนธรรม และองค์ประกอบด้านทุนทรัพยากร เพื่อพัฒนาแนวทางการ ส่งเสริมชุมชนสร้างสรรค์ในประเทศไทยต่อไป

5. การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

วิจารณ์ พานิช (2555 , หน้า 16-21) ได้กล่าวถึง ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่า สาระวิชามีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content หรือ subject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของนักเรียน โดยครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ สาระวิชาหลัก (Core Subjects) ประกอบด้วย ภาษาแม่ และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์โดยวิชาแกนหลักนี้จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary) หรือหัวข้อสำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมความเข้าใจ ในเนื้อหา วิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลักดังนี้

1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลก

การทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและการแก้ปัญหาและการสื่อสารและการร่วมมือ

2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมายผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อและความรู้ด้านเทคโนโลยี

3. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้(Accountability)และภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility) แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่21ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพการจัดการจัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่21ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพเพื่อพัฒนาทักษะแห่งอนาคตในศตวรรษที่21ยึดกรอบของระบบสนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่21ดังนี้

1.ระบบมาตรฐานการเรียนรู้ในศตวรรษที่21(21stCenturyStandards)

1.1 การใช้ข้อมูลความจริงจากกระบวนการสังเกต ตั้งประเด็นคำถามจากแหล่งเรียนรู้ชุมชนเชื่อมโยงไปสู่สาระการเรียนรู้รายวิชา

1.2การบูรณาการความรู้และความเข้าใจของเนื้อหาสาระ

1.3การสร้างทักษะการสืบค้นรวบรวมความรู้

1.4การสร้างความรู้ความเข้าใจเชิงลึกมากกว่าแบบผิวเผิน

1.5การสร้างความเชี่ยวชาญตามความถนัดและสนใจให้เกิดกับผู้เรียน

1.6การใช้หลักการวัดประเมินผลที่มีคุณภาพระดับสูง

2. ระบบการประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment of 21st Century Skills)

2.1 สร้างความสมดุลในการประเมินผลเชิงคุณภาพ (ความรู้ ความถนัดสาขาอาชีพ ทักษะคิดต่อการทำงานและอาชีพ)

2.2 นำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงการแก้ไขงาน (เครื่องมือวัดผลตามสภาพจริงการปฏิบัติที่ศนคตและความรู้)

2.3ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการทดสอบวัดและประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

(คลังข้อสอบระบุตัวชี้วัดมาตรฐานรายวิชาระดับชั้นพฤติกรรม)

2.4 สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) และเส้นทางการศึกษาต่อสู่การประกอบอาชีพ (CareerPath)ของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานและมีคุณภาพ

3. ระบบหลักสูตรและการสอนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Curriculum & Instruction)

3.1 สอนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary: ความรู้ที่ได้จากหลายสาขาวิชาประกอบกัน)ของวิชาแกนหลัก

3.2 สร้างโอกาสที่จะประยุกต์ทักษะเชิงบูรณาการข้ามสาระเนื้อหาและสร้างระบบการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะเป็นฐาน(Competency-based)

3.3 สร้างนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวเกื้อหนุน การเรียนรู้แบบสืบค้นและวิธีการเรียนจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน(Problem-based)

3.4 บูรณาการแหล่งเรียนรู้(LearningResources)จากชุมชนเข้ามาใช้ในโรงเรียนตามกระบวนการเรียนรู้แบบProject-Based Learning:PBL

4.ระบบการพัฒนาทางวิชาชีพในศตวรรษที่21(21stCenturyProfessional Development)

4.1 ฝึกฝนทักษะความรู้ความสามารถในเชิงบูรณาการ

4.2 ใช้มิติของการสอนด้วยเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย

4.3 ฝึกฝนทักษะความรู้ความสามารถในเชิงลึกเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการคิดแบบวิจารณ์ญาณ

4.4 สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ สถิติปัญญา จุดอ่อน จุดแข็ง ในตัวผู้เรียนและสามารถวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน

4.5 พัฒนาความสามารถให้สูงขึ้น นำไปใช้สำหรับการกำหนดกลยุทธ์และจัดประสบการณ์ทางการเรียนได้เหมาะสมกับบริบททางการเรียนรู้

4.6 ประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างทักษะและเกิดการพัฒนาระบบการเรียนรู้

4.7 แบ่งปันความรู้ระหว่างชุมชนทางการเรียนรู้โดยใช้ช่องทางหลากหลายในการสื่อสารให้เกิดขึ้น

5.ระบบสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Environment)

5.1 สร้างสรรค์แนวปฏิบัติทางการเรียนการสอนรับการสนับสนุนจากบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกื้อหนุนเพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล

5.2 สนับสนุนทางวิชาชีพแก่ชุมชนทั้งในด้านการให้การศึกษา การมีส่วนร่วม การแบ่งปันสิ่งปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างกันรวมทั้งการบูรณาการหลอมรวมทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน

5.3 สร้างผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงตามบริบทโดยเฉพาะการเรียนแบบโครงการงาน

5.4 สร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีเครื่องมือหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

คุณลักษณะจำเป็น8ประการสำหรับผู้เรียนยุคGenNet/Tweenies

1)ความรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้(Autonomous Learning)

หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง รู้จักวิธีการในการไปถึงเป้าหมายนั้นๆ อย่างยืดหยุ่น ตลอดจนการมีวินัยในการเรียนรู้ของตนเอง โดยที่ไม่ต้องให้มีผู้ใดมาบังคับ รวมทั้งการมีความเป็นผู้ใหญ่ภายในตนเอง ทักษะประการแรกนี้ ถือว่ามี

ความสำคัญมากเป็นอันดับแรกและเป็นทักษะที่ต้องการ การปลูกฝังไม่เพียงแต่จากครูผู้สอน จากระบบการศึกษา หรือจากสังคมเท่านั้น หากยังต้องอาศัยสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังจากครอบครัวเป็นสำคัญ

2) ทักษะด้านการคิด(ThinkingSkills)

หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาหรือได้รับการฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมีระบบ ส่งผลให้สามารถคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพการฝึกฝนทักษะด้านการคิดนั้นประกอบไปด้วยการคิดในหลายลักษณะ แต่ที่สำคัญมากสำหรับผู้เรียนยุค Gen Net/Tweenies ได้แก่ การพัฒนาทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative Learners) การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinkers) การคิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) รวมทั้งทักษะในการคิดแก้ปัญหา(ProblemSolvers)

3) ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ(EffectiveCollaborators)

หมายถึง การที่ผู้เรียนมีความสามารถในการประสานงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีทักษะของการเป็นผู้นำรวมทั้งการเป็นผู้ตามที่ดี สามารถสื่อสารกับผู้อื่นในการดำเนินงานต่างๆ เช่น การมอบหมายงาน การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เป้าหมายร่วมกันให้กับผู้ร่วมงานอื่นๆ ได้ รวมทั้งการเป็นผู้ฟังและผู้ร่วมปฏิบัติงานที่ดี โดยผู้เรียน Gen Net/Tweenies ควรได้รับการฝึกให้มีทักษะในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Collaborative Learning) โดยทักษะที่ต้องมุ่งเน้น ได้แก่ ทักษะพื้นฐานด้านการสื่อสาร (CommunicationSkill)อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ทักษะในการสืบเสาะค้นหา(Enquirers)

หมายถึง การที่ผู้เรียนมีคุณลักษณะของการเป็นนักสำรวจที่ดีชอบที่จะศึกษาค้นคว้าสิ่งต่างๆ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานของตนโดยสังเกตเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่างรวมทั้งสืบค้นเพื่อการศึกษา ค้นคว้า ความรู้ ข้อมูล สารสนเทศที่มีอยู่อย่างมหาศาลทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทักษะสำหรับการสืบเสาะค้นหานี้

ครอบคลุมการที่ผู้เรียนจะต้องมีทักษะในการเลือกสรร/คัดกรองสารสนเทศที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างเที่ยงตรงรวดเร็วอย่างมีประสิทธิภาพ

5) ความกระตือรือร้น(ActiveLearners)

หมายถึง การที่ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้เรียนในลักษณะเชิงรุก กล่าวคือไม่เป็นเพียงผู้ฟัง (นิ่งๆ) ที่ดีในชั้นเรียนหรือในการเรียนออนไลน์ผู้เรียนเชิงรุกหมายถึงการที่ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ร่วมมือที่ดีของผู้เชี่ยวชาญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับในการเรียนจากผู้เชี่ยวชาญนั้น ผู้เรียนควรให้ความสนใจในการเรียนรู้ (Attentive) ศึกษาเนื้อหา รู้จักถาม/ตอบคำถามในบริบทที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่มีความหมายให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้ง การฝึกฝนทักษะในด้าน การแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสมและถูกกาลเทศะ

6) ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที(ICTSkills)

ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะถึงการศึกษาที่ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในด้านการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ปฏิบัติการ หรือโปรแกรมสำนักงานเท่านั้น หากหมายรวมถึงการที่ผู้เรียนสามารถดูแลรักษาเครื่องมือ และ/หรือระบบต่างๆ ได้ในระดับพื้นฐาน นอกจากนี้ยังหมายถึงความสามารถของผู้เรียนในการใช้ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสื่อสารโทรคมนาคมในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทักษะ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทักษะในการสืบค้น (Search Skills) ทักษะในการใช้เครื่องมือ ติดต่อสื่อสารผ่านICTและ/หรือทักษะในการเลือกใช้ซอฟต์แวร์ที่เหมาะสม เป็นต้น

7) ทักษะในด้านการใช้ภาษาสากล(SecondLanguageSkills)

หมายถึง การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาที่สอง เป็นภาษาที่ไม่ใช่ ภาษาแม่หรือภาษาหลักของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ในระดับที่สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ภาษาสากลสำหรับสังคมไทยที่ถือได้ว่าสำคัญมากที่สุด คือภาษาอังกฤษ เพราะถือเป็นภาษาสากลที่ ได้รับการนำไปใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุดในโลกอินเทอร์เน็ต ดังนั้น ในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสำหรับการเรียนรู้ในยุคสมัยหน้านั้นควรมีการเตรียมพร้อมผู้เรียนในด้านภาษาอังกฤษ

8) ความสนใจในวัฒนธรรม (Engaged with Cultures) และความตระหนักถึงความเป็นไปในโลก (WorldAwareness) หมายถึง การปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ใส่ใจและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง อย่างน้อยในระดับที่เพียงพอที่จะทำให้รู้จักตนเองรู้จัก “ราก” หรือประวัติศาสตร์ของตนเอง และสังคมที่อาศัยอยู่(Self-Identity) เพื่อจะได้สามารถเปรียบเทียบความเหมือน หรือแตกต่างกับ สังคม/โลกรอบตนเองได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งการเชื่อมต่อกัน บนโลกสามารถเกิดขึ้นได้ภายในพริบตา ความแตกต่างทางวัฒนธรรมนับวันจะน้อยลงทุกทีการที่ พลเมืองในสังคมใดสามารถจะคงไว้ในวัฒนธรรมที่ดีของตนเองไว้ได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถเปิดรับ วัฒนธรรมและความเป็นไปในทางที่ดีของโลกภายนอกได้ก็จะทำให้สังคมนั้นมีความได้เปรียบเหนือ สังคมที่ไม่รู้จักเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเองและคอยที่จะรับเอาวัฒนธรรมของคนอื่นๆ เข้ามา เพียงทางเดียวคุณลักษณะจำเป็น 8 ประการของผู้เรียนในอนาคต หรือ Gen Net/Tweenies เป็น คุณลักษณะที่สำคัญต่อการเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมของศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนอกจาก ตัวผู้เรียนเองแล้วนั้น ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเรียนรู้ครอบครัว และผู้เกี่ยวข้องทุก ฝ่ายควรหันมาให้ความสำคัญกับคุณลักษณะดังกล่าวเพื่อร่วมกันเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียน ต่อไปคุณลักษณะของผู้สอนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Teachers) เมื่อผู้เรียนยุค Gen Net/Tweenies ต้องการคุณลักษณะที่จำเป็น 8 ประการเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพใน สิ่งแวดล้อมของศตวรรษที่ 21 ผู้สอนก็จำเป็นต้องมีทักษะ 8 ประการด้วยกัน เพื่อที่จะสร้าง/ส่งมอบ/ ถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียนได้เรียกว่าเป็นผู้สอนพันธุ์C(C-Teachers)C-Teachers ในที่นี้ ไม่ได้หมายถึง ผู้สอนระดับซีแต่อย่างใด หากหมายรวมถึง ผู้สอนที่มีทักษะต่าง ๆ ซึ่งมีความจำเป็นต่อ การเรียนการสอนในอนาคตนั่นเอง C-Teachers1ประกอบไปด้วยทักษะที่จำเป็น8ประการได้แก่

1.C-Content หมายถึง การที่ผู้สอนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบในการสอน C-Content ถือเป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างที่สุดและขาดไม่ได้สำหรับผู้สอน เพราะถึงแม้ผู้สอนจะมีทักษะ C อื่นที่เหลือทั้งหมด แต่หากขาดซึ่งความเชี่ยวชาญในเนื้อหาการสอนของตนแล้ว เป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากผู้สอนที่ไม่แม่นในเนื้อหา หรือไม่เข้าใจในสิ่งที่ตนพยายามถ่ายทอด/ส่งผ่านให้แก่ผู้เรียน

2.C-Computer(ICT)Integration หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ในการบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน เหตุผลสำคัญที่ผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะด้านการประยุกต์คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากจะเป็นการติดต่อทางด้านทักษะในการใช้ ICT โดยทางอ้อมให้แก่ผู้เรียนแล้ว หากมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพก็ยังสามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

3.C-Constructionist หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้สร้างสรรค์มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด Constructionism ซึ่งมุ่งเน้นว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นเป็นเรื่องภายในของตัวบุคคลจากการที่ได้ลงมือทำกิจกรรมใดๆให้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมที่อยู่ในตัวบุคคลนั้นมาก่อน ผู้สอนที่เป็น ผู้สร้างสรรค์ไม่เพียงแต่ใช้ทักษะนี้ในการพัฒนาในด้านของเนื้อหาความรู้ใหม่สำหรับผู้เรียน หากยังสามารถนำไปใช้ในการสร้างแผนการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในตนเอง ผ่านการลงมือผลิตชิ้นงานต่างๆ เช่น งานศิลปะการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

4.C-Connectivity หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อนอาจารย์ทั้งในสถานศึกษาเดียวกันและต่างสถานศึกษา หรือเชื่อมโยงสถานศึกษา บ้าน และ/หรือชุมชนเข้าเป็น ส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างดี เมื่อสิ่งที่เรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรง หรือเกี่ยวข้องกับความสนใจ ประสบการณ์ ความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรมของผู้เรียน การที่ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ในชั้นเรียนกับเพื่อน อาจารย์ในสถานศึกษา บ้านและสังคมแวดล้อมที่ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่ง ได้มากเท่าใดก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์ตรงได้มากเท่านั้น

5.C-Collaboration หมายถึง การที่ผู้สอนมีความสามารถในการเรียนรู้แบบร่วมมือกันกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องมีทักษะในบทบาทของการเป็นโค้ช หรือที่ปรึกษาที่ดีในการเรียนรู้ (ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง) ของผู้เรียน รวมทั้งการเป็นผู้เรียนเองในบางครั้ง ทักษะสำคัญของการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาที่ดีนั้น ได้แก่ การสร้างฐานการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเป็นระยะ อย่างเหมาะสม อำนวยให้ผู้เรียนเกิดฐานการเรียนรู้ที่จะต่อยอดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมขึ้นได้ ทั้งนี้การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในผู้เรียนได้อย่างจำกัดหากปราศจากซึ่งฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมจากผู้สอน

6.C-Communication หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีใช้เฉพาะการพัฒนาให้เกิดทักษะของเทคนิคการสื่อสารที่ดี เช่น การอธิบายด้วยคำพูด ข้อความ ยกตัวอย่าง ฯลฯ เท่านั้น หากยังหมายรวมถึงการเลือกใช้สื่อ (Media) ที่หลากหลายที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถส่งผ่านเนื้อหาสาระที่ต้องการจะนำเสนอ หรือสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

7.C-Creativity หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะบทบาทของผู้สอนในยุคสมัยนี้นั้นไม่ได้มุ่งเน้นการเป็นผู้บอ/ส่งผ่านความรู้ให้กับผู้เรียนโดยตรง หากมุ่งไปสู่บทบาทของการสร้างสรรค์ ออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ผู้สอนจะได้รับการคาดหวังให้สามารถที่จะรังสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ ต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

8.C-Caring หมายถึง การที่ผู้สอนจะต้องมีความมุทิตา ความรัก ความปรารถนาและความห่วงใยอย่างจริงใจแก่ผู้เรียน ในทักษะทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้น ทักษะ Caring นับว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะความมีมุทิตา รัก ปรารถนาดี และห่วงใยกับผู้เรียนของผู้สอนนั้นจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจต่อผู้สอน ส่งผลให้เกิดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในลักษณะการตื่นตัวอย่างผ่อนคลาย แทนความรู้สึกรัดกุมกังวลในสิ่งที่จะเรียนรู้ ซึ่งการตื่นตัวอย่างผ่อนคลาย ถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้สมองเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอันที่จริงแม้ว่าโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 มาได้ระยะหนึ่งแล้ว แต่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ยังคงถือว่าเป็นเรื่องใหม่ซึ่งนักการศึกษาทั่วโลกยังคงให้ความสนใจ อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญมากที่สุดสิ่งหนึ่งที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คือ ความพร้อมของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ความจำเป็นเร่งด่วนคงจะได้แก่ การเตรียมความพร้อมของผู้สอนกับบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องและผู้เรียน การทบทวนหลักสูตรที่ใช้ในการสอน หลักการ ทฤษฎี รูปแบบ วิธีการสอนและการเรียนรู้ที่ได้ดำเนินการอยู่และที่จะดำเนินการในอนาคต ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างชัดเจน เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป^๓ ๖

6.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง (2545 : 11-16) ดำเนินโครงการวิจัยเมืองยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของแนวคิดเมืองยั่งยืนในสังคมตะวันตก กระบวนการพัฒนา เมือง และผลกระทบของกระบวนการพัฒนาต่อความยั่งยืนของเมือง โดยศึกษาตัวแปรที่สำคัญต่อ ความยั่งยืนของเมือง จากประสบการณ์ของประเทศต่างๆ พบว่าเมืองส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงหลัง ยุคศักดินา จากการรวมตัวของกลุ่มพ่อค้าในบริเวณที่เป็นจุดแลกเปลี่ยนขนถ่ายสินค้า มีขนาดของ เมืองแตกต่างกัน

^๓ วิจารย์ พาณิช. การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑, ๒๕๕๕. หน้า ๑๖-๒๑

กันไป และเนื่องจากไม่ใช่เมืองที่ปกครองโดยระบบศักดินา ชาวเมืองจึงช่วยกันดูแล เมือง การมีส่วนร่วม
 ร่วมบริหารจัดการเมืองในอดีตเป็นรากฐานที่ดีของประชาธิปไตยในท้องถิ่นและ การมีธรรมาภิบาล
 ของเมืองในตะวันตกจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ พัฒนาการด้านแนวคิดทาง สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์
 วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์ใหม่ๆ ล้วนส่งผลให้เกิดความ เปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของคนใน
 เมืองตะวันตกในเวลาต่อมา แนวคิดเมืองยั่งยืนเริ่มเกิดขึ้นใน ประเทศอังกฤษ จากการปฏิบัติ
 อุตสาหกรรมที่ส่งผลให้ชาวเมืองเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอันควรจำนวนมาก สาเหตุจากขาดน้ำ
 สะอาด ขาดระบบสุขาภิบาลที่ดี ใช้ถ่านหินคุณภาพต่ำและขาดการ ควบคุมมลภาวะจากการผลิต
 ชาวเมืองเอกเซเตอร์ (Exeter) ในประเทศอังกฤษจึงเคลื่อนไหวเรียกร้อง ให้มีเมืองสุขภาพดี (Healthy
 Cities) เป็นเมืองน่าอยู่และให้มีการปรับปรุงการบริหารจัดการเมือง การ เคลื่อนไหวขยายตัวไปทั่ว
 ยุโรปทำให้รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ หันมาสนใจนโยบายสาธารณะ ออก กฎหมาย และระเบียบ
 ต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น แนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ได้รับความสนใจอย่าง
 กว้างขวางอีกครั้งในการประชุมสิ่งแวดล้อมโลกครั้งที่ 2 ปี ค.ศ. 1992 มีการ เรียกร้องให้ประเทศ
 สมาชิกหันมาพัฒนาประเทศตามแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ให้การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมเป็นส่วน
 หนึ่งของกระบวนการพัฒนา และการพัฒนาเมืองต้องก่อให้เกิดความสมดุล ระหว่างระบบเศรษฐกิจ
 ระบบนิเวศ และความเท่าเทียมกันในสังคม ดังที่องค์การสหประชาชาติ ปรณงค์ให้เมืองต่างๆ มีการ
 บริหารจัดการเมืองอย่างมีธรรมาภิบาลเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเมืองที่ยั่งยืน

ปัจจัยที่สำคัญต่อความยั่งยืนของเมือง ได้แก่ กระบวนทัศน์การพัฒนา (development
 paradigm) การประดิษฐ์เทคโนโลยีสมัยใหม่ ระบบเศรษฐกิจของเมืองและประเทศ ระบบการเรือ่ง
 การปกครองและการบริหาร การวางผังเมืองและการออกแบบทางสถาปัตยกรรมเมือง และ
 วิสัยทัศน์ของผู้นำ ในการวัดความยั่งยืนของเมือง พิจารณาหลายตัวแปรประกอบกัน ตัวแปรที่สำคัญ
 ได้แก่ ความสามารถในการรองรับระบบนิเวศของเมือง (Cities' ecological footprints)
 ความสามารถในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง คุณภาพชีวิตของชาวเมือง ในเรื่องการศึกษา
 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชน ความมั่นคงด้าน การเงิน
 การคลังของเมือง การมีธรรมาภิบาล ความเข้มแข็งของประชาสังคม และความเท่าเทียมกัน ในสังคม
 ผลการศึกษายังพบว่า เมืองยั่งยืนทำให้ชาวเมืองที่อาศัยมีความสุขมากขึ้น มีคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้น และ
 มีความมั่นคงในเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น ตัวแปรที่สำคัญที่สุดในการทำให้เมืองยั่งยืน คือ ความรู้สึกอย่าง
 แรกก้าวของความสำนึกต่อท้องถิ่นของคนตะวันตก นอกจากนี้ เมืองยั่งยืน ไม่ควร สร้างผลกระทบ
 ทางด้านลบให้เกิดแก่พื้นที่โดยรอบและภูมิภาคที่ห่างไกลออกไป

จากผลการศึกษาดังกล่าว เห็นได้ว่าแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เน้นการพัฒนา อย่าง
 สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเป็นแนวคิดที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกนำมาใช้ ตลอดจน

เห็นตัวอย่างปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาเมืองของตะวันตก ที่สามารถนำมาปรับใช้กับ สังคมไทยได้เป็นอย่างดี

ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง (2547 : 12-16) ยังได้ศึกษาการบริหารจัดการ การเมือง ยั่งยืนตามแนวปรัชญาตะวันออกในเอเชีย 2 เมือง คือ เมืองนารา (Nara) ในประเทศญี่ปุ่น และเมือง บาหลี (IBali) ในประเทศอินโดนีเซีย ผลการศึกษาเมืองนาราพบว่า ปัจจัยทั้งภายในและ ภายนอกมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของเมือง ปัจจัยที่หนึ่ง คือ นโยบายระดับชาติที่กำหนดให้นารา

เป็นหนึ่งในสามของเมืองประวัติศาสตร์ และแผนพัฒนาภาคกึ่งที่ครอบคลุม 8 จังหวัด ซึ่งรวมทั้ง เกียวโต นารา และโอซาก้า กำหนดให้มีการพัฒนาที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์พื้นที่ ปัจจัยที่สอง คือ วิสัยทัศน์ระดับเมืองของเทศบาลเมืองนารา ที่ต้องการเก็บรักษานาราในฐานะเมืองประวัติศาสตร์เป็นหนึ่งในสามของเมืองประวัติศาสตร์ และแผนพัฒนาภาคกึ่งที่ครอบคลุม 8 จังหวัด ซึ่งรวมทั้ง เกียวโตนารา และโอซาก้า กำหนดให้มีการพัฒนาที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์พื้นที่ ปัจจัยที่สอง คือ วิสัยทัศน์ระดับเมืองของเทศบาลเมืองนารา ที่ต้องการเก็บรักษานาราในฐานะเมืองประวัติศาสตร์ โดยประกาศเทศบัญญัติหลายฉบับ และกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ประวัติศาสตร์เพื่อช่วยให้เกิดการ อนุรักษ์เมืองเก่าของนารา ปัจจัยที่สาม ความเชื่อดั้งเดิมและศาสนา ได้แก่ ชินโตและพุทธ ศาสนามี อิทธิพลเป็นอย่างสูงต่อคนนารายังผลให้คนนาราดูแลบ้านและเมืองให้สะอาดเรียบร้อยและ อยู่อย่าง อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ โดยเก็บรักษาต้นไม้ใหญ่และพื้นที่สีเขียวไว้เป็นอย่างดี ปัจจัยที่สี่ ความ ภาคภูมิใจในรากเหง้าและภูมิใจที่ได้อาศัยอยู่ในเมืองหลวงแห่งแรกของญี่ปุ่น ปัจจัยที่ห้า คือ กระบวนการสร้างสรรค์เมืองทำให้มีการก่อตั้งศูนย์สร้างสรรค์เมืองนาราหรือศูนย์นารามาชิซึคิรี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเก็บรักษาพื้นที่เก่าของเมือง รวมถึงการอนุรักษ์ภูมิทัศน์เมือง บรรยากาศ เมืองประวัติศาสตร์ และบ้านไม้แบบดั้งเดิม ปัจจัยที่หก โซนในโกหรือสมาคมชุมชน โดยทุกคนที่ อาศัยอยู่ จะต้องเป็นสมาชิกและเสียค่าสมาชิก ซึ่งสมาคมนี้สร้างความตระหนักและจิตสำนึกต่อ ชุมชน รวมทั้ง การจัดกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนของตน

สำหรับเมืองบาหลี ปัจจัยภายนอกระดับนานาชาติมีความสำคัญใกล้เคียงกับปัจจัย ภายใน กล่าวคือ ปัจจัยที่หนึ่ง กระบวนการ “ทำบาหลีให้เป็นบาหลี” ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีการเก็บ รักษา วิถีชีวิตแบบบาหลี และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่นในการที่จะดำรงอัตลักษณ์ของตน ปัจจัยที่สอง การวางแผนแม่บทเพื่อการท่องเที่ยว ปัจจัยที่สามนโยบายรัฐบาลที่จะทำการท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและทำสังคมให้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ปัจจัยที่สี่ ฮินดูแบบบาหลี เป็นปัจจัยภายใน ที่สำคัญที่สุด ความเชื่อในหลักศาสนาทำให้ชาวบาหลีดำรงอยู่อย่างอ่อนน้อมต่อ ธรรมชาติ และไม่ใช้ ทรัพยากรฟุ่มเฟือย ปัจจัยที่ห้า กลุ่มองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งซึ่งรวมตัวกันแสดง รายการต่าง ๆ ที่เป็น พิธีกรรมดั้งเดิม เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าชม ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ ชาวบ้านอย่างแท้จริง ทำให้ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างยุติธรรม

จากกรณีศึกษาทั้งสองเมือง เห็นได้ว่าแนวคิดการพัฒนาเมืองของตะวันออกคล้าย กับของเมืองตะวันตกในเรื่องการมีวิสัยทัศน์ การกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาที่ชัดเจน เน้น การมีส่วนร่วม และความภาคภูมิใจต่อท้องถิ่นของคนในเมือง นอกเหนือจากนี้ เมืองกรณีศึกษาใน ตะวันออกทั้งสองเมืองมีเรื่องของความเชื่อในศาสนาที่ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตมีความอ่อนน้อมต่อ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มีการดำรงรักษาประวัติศาสตร์เมืองและอัตลักษณ์ของเมืองทำให้เป็นที่สนใจ ของคน ภายนอก โดยมุ่งเป้าหมายไปที่คุณภาพชีวิตที่ดีและความสุขของคนในเมือง โดยเฉพาะเมือง นาราที่มีได้มุ่งเป้าหมายไปที่การเป็นเมืองท่องเที่ยว แต่สิ่งที่ได้รับตามมาคือความสนใจจาก นักท่องเที่ยว

วันลพ สุขผดุง (255๐: บทคัดย่อ) ศึกษาวิกฤตของการพัฒนากระแสหลักกับการ พัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยศึกษา ผลกระทบที่เกิดจากแนวทางการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ ต่อความ เสื่อมถอยของเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองและวัฒนธรรมชุมชน ศึกษาบทบาทหน้าที่ การกำหนด นโยบายและการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลปาย และศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนของเทศบาลตำบลปาย โดยการสอบถามและ สัมภาษณ์ ประชาชนในชุมชนเทศบาลตำบลปาย ผู้บริหารและคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลปาย และ ผู้ประกอบการ ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการพัฒนากระแสหลักที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ชุมชนเทศบาลตำบลปายเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐเร่งดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งสาธารณูปโภค นักลงทุนจากต่างถิ่นเพิ่มมากขึ้น ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนถูกทำลาย และเกิดปัญหาสังคมตามมา เทศบาลตำบลปายจึงได้ กำหนดเทศบัญญัติควบคุมสถานประกอบการทุกประเภทในการป้องกันมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม จัด ให้ฝ่ายสาธารณสุขออกสำรวจสถานประกอบการทุกประเภทเพื่อสร้างสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ ความร่มรื่นของเมือง ตลอดจนสร้างความตระหนักให้ประชาชนช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ได้แก่ การวางแผนจัดกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง ขาดการวางระบบ ผังเมืองรวม การควบคุมอาคาร การก่อสร้างต่างๆ ไม่มีการวางมาตรการ และการสร้างความร่วมมือ จากประชาชน ผลการศึกษาดังกล่าว สามารถใช้เป็นแนวทางและเป็นกรณีตัวอย่างในการพัฒนา ชุมชนในประเทศไทยที่จะต้องคำนึงถึงการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับผลการศึกษการพัฒนาของเมืองในตะวันตกที่กล่าวมาข้างต้น

ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC, 2552 : ออนไลน์) ศึกษาความเป็นเมือง สร้างสรรค์ของ กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเห็นว่าเป็นเมืองที่ดึงดูดทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เข้ามาท่องเที่ยว และทำงานหรือเพียงแค่ออกกำลังกายมาเป็นเวลานาน โดยมอบหมายให้กลุ่มวิจัยเมือง สร้างสรรค์ หน่วยวิจัยเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ สำรวจพื้นที่หลักที่เห็นว่าสามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจแบบเมืองสร้างสรรค์ ประกอบด้วย จตุจักร ทองหล่อ สยามสแควร์

ทาว์นอินทาว์น อาร์ซีเอ และสุขุมวิท โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบบันทึก สังเกต แบบสอบถาม และ สัมภาษณ์เป็นระยะเวลา 4 เดือน ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2552 ผลการสำรวจ พบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ พื้นที่ จตุจักรเป็นตลาดนัดวันหยุด ที่มีชื่อเสียงในระดับสากล และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผู้ประกอบการ ขนาดกลางและขนาดเล็กจำนวนมาก ผลิตและสร้างผลงานสร้างสรรค์ ทั้งออกแบบ ผลิต และจำหน่ายภายในร้านและเป็นตัวแทน จำหน่ายให้กับผู้ผลิตงานสร้างสรรค์จากทั่วประเทศ สยาม แสควร์เป็นแหล่งรวมแฟชั่นทันสมัยสำหรับ วัยรุ่น เป็นพื้นที่ให้นักออกแบบเสื้อผ้าแบรนด์เนมไทย ได้เป็นที่รู้จัก ย่านทาว์นอินทาว์นซึ่งได้แก่พื้นที่ ย่านลาดพร้าวเชื่อมต่อรามคำแหง เป็นแหล่งรวมของ บริษัทที่ทำงานทางด้านวงการบันเทิง ตัดต่อ ภาพยนตร์ และเพลง ย่านทองหล่อเป็นแหล่งรวมบริษัท รับออกแบบสถาปัตยกรรม เป็นพื้นที่ขาย อุปกรณ์ตกแต่งบ้านจำนวนมาก และยังเป็นพื้นที่พบปะ แลกเปลี่ยนทางความคิด มีคอมมูนิตี้มอลล์ เกิดขึ้นจำนวนมาก และเชื่อมต่อบริเวณถนนเพชรบุรีและ ถนนสุขุมวิทที่มีลักษณะเด่นคือเป็นแหล่ง ชุมชนของชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานและใช้ชีวิตใน กรุงเทพฯ อันเป็นตัวบ่งชี้ความเป็นเมือง สร้างสรรค์อย่างหนึ่ง ในการศึกษาชี้ข้อเสนอให้นำผลการ สำรวจไปใช้อย่างจริงจังเป็นรูปธรรม รัฐบาล ควรให้การสนับสนุนในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เช่น อำนาจ ความสะดวกหรือให้การสนับสนุนด้านเงินทุน แก่ผู้ประกอบการหรือสนับสนุนให้เข้ามาอยู่ในพื้นที่ ดังกล่าวเพื่อสร้างรายได้ให้มากขึ้น จัดให้มีแหล่ง เรียนรู้ต่างๆ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สร้าง ชีวิตชีวาให้กับเมือง รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบที่ เอื้อให้คนทำงานสร้างสรรค์ทั้งชาวไทยและ ต่างชาติ และควรมีการศึกษาพื้นที่บริเวณอื่นที่อาจจะ สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ เช่น บริเวณ บางโพ ที่เป็นแหล่งรวบรวมไม้และเฟอร์นิเจอร์ไม้และเป็นย่าน เก่าแก่ รวมไปถึงพื้นที่ในต่างจังหวัดที่อาจ หยิบยกความสำคัญในพื้นที่ออกมาเป็นจุดขายเพื่อสร้าง รายได้จากแนวคิดเมืองสร้างสรรค์

จากงานวิจัยดังกล่าวเห็นได้ว่าแนวคิดในการศึกษาความเป็นเมืองสร้างสรรค์ของ กรุงเทพมหานครเป็นแนวคิดในการพัฒนาชุมชนในเมืองขนาดใหญ่ ซึ่งลักษณะพื้นที่และการ ดำเนินการ ทางเศรษฐกิจย่อมแตกต่างไปจากชุมชนในชนบท แต่มีแนวทางในการพัฒนาที่คล้ายกันคือ การหยิบ ยกความสำคัญของพื้นที่หรือลักษณะพิเศษของพื้นที่มาเป็นจุดขาย และพัฒนาในเชิง สร้างสรรค์

วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553, 119) ศึกษากระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็ง รูปแบบ ปัจจัยและตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง โดยศึกษาความเป็นมา กระบวนการจัดการ รูปแบบ ปัจจัย และ ตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งของไทย และนำเสนอแนวทางและองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับ กระบวนการ เสริมสร้างตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งของไทย อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งที่ ยั่งยืน อาศัยแนวทาง ผสมผสานทั้งการศึกษาในเชิงเอกสาร (documentary study) การศึกษาวิจัยใน ภาคสนามโดยการ

เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ (quantitative research) และเชิงคุณภาพ (qualitative research)

ผลการศึกษากระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทย พบว่ามีกระบวนการ จัดการที่สำคัญ 7 ประการที่ก่อให้เกิดศักยภาพของการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง คือ 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) กระบวนการการฟื้นฟู ผลิตซ้ำและสร้างใหม่ 4) กระบวนการใช้สิทธิชุมชนและข้อบัญญัติของชุมชน 5) กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน 6) กระบวนการของเครือข่ายการพัฒนา และ 7) กระบวนการค้ำจุน การจัดการตนเอง นอกจากนี้ประเด็นผลการศึกษาเพื่อสร้างตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ คือ มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติทางด้านสังคมและองค์กรชุมชน มิติทางด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ และมิติ ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ มีตัวชี้วัดย่อย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ การผลิตและการบริโภคในชุมชน กลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน การจัดสรร ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของชุมชน 2) ด้านสังคมและ องค์กรชุมชน มีตัวชี้วัดย่อย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การจัดการและการบริหารองค์กรชุมชน ความสัมพันธ์ ภายในองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน 3) ด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้ มีตัวชี้วัดร่วม 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน ชุมชน การจัดการตนเองทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา 4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มี ตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลจากการศึกษาทำให้เห็นกระบวนการในการจัดการชุมชนเข้มแข็งและ องค์ประกอบชุมชนเข้มแข็ง ตลอดจนตัวชี้วัดในแต่ละองค์ประกอบ เป็นประโยชน์ในการศึกษา เกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชนสร้างสรรค์ในประเทศไทย

John Kreiller and Philip J. Trounstine (2005 : 4) ศึกษาความสร้างสรรค์ของ ชุมชนซิลิคอนวัลเลย์ ในเมืองซานฟรานซิสโก สหรัฐอเมริกา โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล 4 ลักษณะ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในผลการศึกษา ได้แก่ 1) การสุ่มสัมภาษณ์ประชาชนที่อายุ 18 ปีขึ้นไปทางโทรศัพท์ จำนวน 1,010 คน 2) การส่งแบบสอบถามให้องค์กรทางวัฒนธรรมที่ไม่แสวงหา ผลกำไร เช่น โรงละคร ศูนย์เยาวชน สภาวัฒนธรรม มูลนิธิ เป็นต้น จำนวน 11 องค์กร และติดตาม ทางโทรศัพท์ให้แต่ละองค์กรตอบแบบสอบถามและส่งคืน แห่งละ 2 ครั้ง 3) ส่งแบบสอบถามทาง ไปรษณีย์หรือทางอินเทอร์เน็ตให้ผู้นำองค์กรเช่น องค์กรธุรกิจ หน่วยงานราชการ แรงงาน สถาบัน ทางศาสนา ศิลปะ สถานศึกษา กฎหมาย องค์กรการกุศล จำนวน 84 คน และ 4) สอบถามศิลปินใน ท้องถิ่นจำนวน 172 คน

ผลการศึกษาพบว่า ศิลปะและวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์อย่างเป็นรูปธรรมต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชิลิกอนวัลเลย์เป็นอย่างมาก ชุมชนชิลิกอนวัลเลย์มีดัชนีความสร้างสรรค์ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง จากการที่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนประกอบอาชีพเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์และได้ใช้ความสร้างสรรค์ในวิถีชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดความสร้างสรรค์มาก อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาพบว่ายังต้องการการส่งเสริมด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ดังความคิดเห็นของผู้นำองค์กรด้านวัฒนธรรมที่ร้อยละ 58 เห็นว่าชิลิกอนวัลเลย์พลาดไปเล็กน้อยในเรื่องการดึงดูดคนทำงานที่ต้องใช้ความสร้างสรรค์ให้เข้ามาทำงานในชุมชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 2. เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยทั้งเชิงเอกสาร (Documentary Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็น และกระบวนการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา เข้าด้วยกัน โดยมีวิธีการศึกษาใน 2 ลักษณะ ได้แก่

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อทราบถึงประวัติศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา และทำการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกวัด ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลกาญจนา 9 หมู่บ้าน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จำนวน 9 หมู่บ้าน ได้แก่ 1.บ้านดอนดี หมู่ 1 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 2.บ้านดอนแก้ว หมู่ 2 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 3.บ้านหัวฝาย หมู่ 3 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัด จำนวน 2 คน 4.บ้านหนองบ่อ หมู่ 4 ตำบลกาญจนา

อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 5.บ้านกวาว หมู่ 5 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 6.บ้านทุ่งอ่อน หมู่ 6 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 7.บ้านดอนดี หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 8.บ้านหัวฝาย หมู่ 8 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 9.บ้านกาญจนา หมู่ 9 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็น ตัวแทนใน 9 หมู่บ้าน

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย ร่วมกับคณะสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องทั้ง 9 หมู่บ้าน

(3) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด หลักการ รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนกาญจนา ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้รับทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสาร และภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ ประวัติศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนกาญจนาแพร่ ในมิติต่าง ๆ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้คณะสงฆ์ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ

(5) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3.2 พื้นที่การวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาผู้นำคณะสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนตำบลกาญจนา ที่มีบทบาทในกระบวนการยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 9 หมู่บ้าน ได้แก่

- 1.บ้านดอนดี หมู่ 1 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. บ้านดอนแก้ว หมู่ 2 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
3. บ้านหัวฝาย หมู่ 3 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัด
4. บ้านหนองบ่อ หมู่ 4 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
5. บ้านกวาว หมู่ 5 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
6. บ้านทุ่งอ่อน หมู่ 6 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
7. บ้านดอนดี หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
8. บ้านหัวฝาย หมู่ 8 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
9. บ้านกาญจนา หมู่ 9 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ในการวิจัยการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมือง
แพร่ จังหวัด

เกณฑ์คุณสมบัติในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างการสนทนากลุ่มย่อยมีดังนี้

คุณสมบัติประชากรทั้ง 4 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มพระสงฆ์มีเกณฑ์พิจารณาดังนี้

(1.1) เป็นผู้อุปสมบทมาแล้วไม่ต่ำกว่า 15 ปี

(1.2) อายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป

(1.3) มีประสบการณ์ในการร่วมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตำบลกาญจนา

(1.4) ได้รับการยอมรับจากชุมชนว่าเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา

วัฒนธรรมประเพณีในชุมชนตำบลกาญจนา

2) กลุ่มผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น

(2.1) มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป

(2.2) มีความเชี่ยวชาญด้านอาชีพเก่าแก่ของชุมชน ตำบลกาญจนา

(2.3) เป็นผู้ได้รับการยกย่องจากชุมชนว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีวัฒนธรรม

ท้องถิ่น

(2.4) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านภูมิปัญญาด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม

ความเชื่อ และพิธีกรรมล้านนา ตำบลกาญจนา

3) กลุ่มปราชญ์ท้องถิ่นมีเกณฑ์พิจารณาดังนี้

(3.1) มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป

(3.2) เป็นผู้ได้รับการยกย่องจากชุมชนว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาด้านศาสนา

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และความเชื่อ

(3.3) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านภูมิปัญญาด้านศิลปะ อาชีพชุมชนตำบลกาญจนา

(3.4) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น

4) กลุ่มผู้นำชุมชน

(4.1) เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น

(4.2) เป็นสนับสนุนด้านการถ่ายทอดในการเผยแพร่ผลงานของศูนย์การเรียนรู้

ชุมชนท้องถิ่น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเชิงคุณภาพ (Key Informant) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเจาะจง (Purposive Sampling Selection) ตามความสำคัญของประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) มุ่งเน้นสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จากผู้นำคณะสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ จำนวน 9 หมู่บ้านๆละ 2 คน ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.กลุ่มผู้นำพระสงฆ์				
ที่	ชื่อ-ฉายา-นามสกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่	หน่วยงาน
1.	พระครูกาญจนธรรมสุนทร	เจ้าอาวาสวัดกาญจนาราม	เลขที่ 1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	คณะสงฆ์จังหวัดแพร่
2.	พระครูไพจิตรธีรวัฒน์	เจ้าอาวาสวัดหนองบ่อ	เลขที่ 1 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	คณะสงฆ์จังหวัดแพร่
3.	พระครูโกศลบุญเขต	เจ้าอาวาสวัดดอนดี	เลขที่ 1 หมู่ 1 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	คณะสงฆ์จังหวัดแพร่
2.กลุ่มผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น				
1.	นางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์	นายก อบต.กาญจนา	บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
2.	นายจำรัส น้อยปลุก	อบต.กาญจนา จังหวัดแพร่	บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
3.	นางทิพรัตน์ วงค์เงิน	ประธานสภา อบต.กาญจนา	บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
3.กลุ่มประชาชนชาวบ้าน				

1.	นางสมเพชร เสนาป่า	เลขานุการ อบต กาญจนา	บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
2.	นางวงเดือน วงศ์แพทย์	ปราชญ์ชาวบ้านด้าน ศิลปะท้องถิ่นล้านนา	บ้านเลขที่ 144 หมู่ 4 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
3.	นางมณฑา สิริธิชยาพร กุล	ปราชญ์ชาวบ้านด้าน ประเพณี วรรณกรรม พิธีกรรม ความเชื่อของ ล้านนา	บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบล กาญจนา จังหวัดแพร่	
4.	นายไพศาล นิรันดร์	ปราชญ์ชาวบ้านด้าน วรรณกรรมล้านนา	บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
5.	นายอนุพงศ์ คำวาง	ปราชญ์ชาวบ้านด้าน ประเพณี วรรณกรรม พิธีกรรม ความเชื่อของ ล้านนา	บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อ. เมือง จ.แพร่	
4.กลุ่มผู้นำชุมชน				
1.	นายสุตสาคร สายาจักร	ผู้ใหญ่บ้าน	บ้านเลขที่ 92 หมู่ 3 บ้านทุ่งอ่วน ตำบลกาญจนา จ.แพร่	
2.	นายสุธรรม สนทยาน	ผู้ใหญ่บ้าน	บ้านเลขที่ 79/1 หมู่ 6 บ้านกาญจนา ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
3	นายประเสริฐ น้ำไหลทุ่ง	ปราชญ์ชาวบ้าน	บ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	

4	นายบรรจง ศรีธิยศ	นักวิชาการ	บ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
---	------------------	------------	---	--

นอกจากนี้ ยังมีการสนทนาเฉพาะกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน จำนวน 10 รูป/คน จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนใน 9 หมู่บ้าน ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ให้ได้กระบวนการสร้างศรัทธาการเรียนรู้ชุมชน ตำบลกาญจนา ดังนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงผู้ร่วมสนทนาเฉพาะกลุ่มย่อย

ที่	ชื่อ-ฉายา-นามสกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่	หน่วยงาน
1.	พระครูกาญจนธรรม สุนทร	เจ้าอาวาสวัดกาญจนาราม	เลขที่ 1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	คณะสงฆ์จังหวัดแพร่
2.	นางมณฑา สิทธิยาพร กุล	ประชาชนชาวบ้านด้าน ประเพณี วรรณกรรม พิธีกรรม ความเชื่อของ ล้านนา	บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบล กาญจนา จังหวัด แพร่	
3.	นายไพศาล นิรันดร์	ประชาชนชาวบ้านด้าน วรรณกรรมล้านนา	บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
4.	นายอนุพงศ์ คำวาง	ผู้นำชุมชน	บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อ. เมือง จ.แพร่	
5.	นางสาวสายสุณี อ่อน จันทร์	นายก อบต.กาญจนา	บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
6.	นายจำรัส น้อยปาปลุก	อบต.กาญจนา จังหวัด แพร่	บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5	

			ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
7.	นางทิพรรัตน์ วงศ์เงิน	ประธานสภา อบต. กาญจนา	บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
8.	นายประเสริฐ น้ำไหลทุ่ง	นักวิชาการ	บ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	
9.	นายบรรจง ศรีริยศ	ผู้ใหญ่บ้าน/มัคทายก	บ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่	

3.3 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

1. ศึกษาเอกสาร โดยคณะวิจัยได้ทำการสังเคราะห์เอกสารจากประชาชนชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของตำบลกาญจนา

2. แบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) โดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับคณะสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชนจังหวัดแพร่ที่เกี่ยวข้องกับประวัติและความเป็นมาของตำบลกาญจนาและศูนย์เรียนรู้กาญจนา

3. การจัดสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยดำเนินการสนทนากลุ่มย่อยกับผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชนตำบลกาญจนาจังหวัดแพร่ที่มีส่วนร่วมกระบวนการสร้าง ศูนย์การเรียนรู้ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ โดยมีประเด็นสนทนาได้แก่ การศึกษากระบวนการสร้างและการยกระดับพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตำบลกาญจนาจังหวัดแพร่

ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. กำหนดเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดตัวแปรการวิจัยและเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์

2. ออกแบบเครื่องมือการวิจัยแบบสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดให้ครอบคลุมทุกตอน

3. นำเครื่องมือการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

4. แก้ไขเครื่องมือการวิจัยตามคำแนะนำ

5. ปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยและจัดทำเครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการวิจัยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ทดสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเรียนปรึกษากับที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

- 1) พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์แพร่
- 2) พระราชเชษฐภคินี, รศ. ดร. รองอธิการบดี มจร.วิทยาเขตแพร่
- 3) พระครูโสภณกิตติบัณฑิต

2. ปรับปรุงแบบสอบถามให้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์สำหรับการนำไปใช้จริงต่อไป

ดังนั้น จึงมีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Interview Guideline)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. นำหนังสือขออนุญาตเข้าทำการศึกษาวิจัยจาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ไปยังผู้นำท้องถิ่น และบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อนัดหมายในการสัมภาษณ์ การสนทนาเฉพาะกลุ่ม และการเข้าศึกษาในพื้นที่

2. การเข้าศึกษาในพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม โดยมีกิจกรรมดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากท้องถิ่นในด้านประวัติและผลงานของศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

2.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับคณะสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนจังหวัดแพร่ และผู้เกี่ยวข้องกับประวัติและผลงานของศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ เป็นต้น

2.3 การสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษากระบวนการสร้าง ศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ และการยกระดับการพัฒนาความรู้ของศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ และวิเคราะห์ศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

3. ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์และเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง

4. สรุปประเมินผลการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกกระบวนการ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้มีการศึกษาในพื้นที่ทั้ง 9 หมู่บ้าน โดยการลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร มุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์ประวัติและผลงานศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์

1) กระบวนการสร้างศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

2) กระบวนการยกระดับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

3. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นกระบวนการสร้างและการยกระดับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

3.6 สถิติที่ใช้

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นกระบวนการสร้างและการยกระดับพัฒนาศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา

3.7 สรุปกระบวนการวิจัย

การศึกษาวิจัย “การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เชื่อมโยงข้อมูลความคิดเห็น และกระบวนการสร้างและการยกระดับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ท้องถิ่นเข้าด้วยกัน โดยใช้ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และการสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยมาวิเคราะห์ เพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาแล้วทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ เพื่ออธิบายผลการวิจัยตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์การวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ร่วมกระบวนการสร้างการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโดยกระบวนการวิจัยทั้งเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ กระบวนการสร้างและการยกระดับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ท้องถิ่น ตำบลกาญจนา จากนั้น ทำการเก็บข้อมูลโดยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่การสนทนากลุ่มในแต่ละพื้นที่ที่ทำการลงเก็บข้อมูลและ

การพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างกระบวนการสร้าง และการยกระดับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ท้องถิ่น ของตำบลกาญจนา อันเป็นการส่งเสริมพัฒนาศูนย์เรียนรู้ท้องถิ่นให้เข้มแข็งต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 2. เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การวิจัยทั้งเชิงเอกสาร (Documentary Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากปฐมภูมิจากการสังเกตเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย โดยการนำผลการศึกษาจากเชิงคุณภาพ และข้อมูลจากทุติยภูมิจากเอกสารที่ได้รับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จึงได้ผลการวิจัย ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

4.1.1 จากการศึกษาเอกสารและทำการสัมภาษณ์จากผู้นำสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน สามารถนำเสนอผลการศึกษาได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้การสัมภาษณ์ 18 รูป/คน

ที่	รายการ	ร้อยละ
1	อายุ	
	40-05	3.50
	46-60	40.00
	61-80	6.50
	80 ปีขึ้นไป	-
2	สถานภาพทั่วไป	
	บรรพชิต	25.00
	ประชาชนท้องถิ่น	20.00
	นักการเมือง	5.00

	นักวิชาการ	5.00
	วัฒนธรรมท้องถิ่น	5.00
3	วุฒิการศึกษา	
	ประถมศึกษา	2.50
	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	4.50
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	2.50
	อนุปริญญา	-
	ระดับปริญญาตรี	11.50
	สูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป	25.00
4	อาชีพ	
	ราชการ	20.00
	พนักงานบริษัท	-
	ค้าขาย	10.00
	รับจ้าง	10.00
	กสิกรรม	3.50
5	บทบาทหรือสถานภาพในชุมชน	
	พระสงฆ์	15.00
	ปราชญ์ท้องถิ่น	15.00
	นักวิชาการ	15.00
	นักการเมือง	10.00
	มัคทายก	10.00
	กรรมการวัด	10.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นบรรพชิต คิดเป็นร้อยละ 25.00 เป็นปราชญ์ท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 20.00 ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5.00 ปราชญ์ท้องถิ่น 5.00 ผู้นำชุมชน 5.00 ข้อมูลระดับอายุ พบว่า อายุ 40-45 คิดเป็นร้อยละ 3.50 อายุ 46-60 คิดเป็นร้อยละ 40.00 อายุ 61-80 คิดเป็นร้อยละ 6.50 ข้อมูลระดับการศึกษา พบว่า ระดับประถมศึกษา คิดเป็น ร้อยละ 2.50 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 4.50 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็น ร้อยละ 2.50 ระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 2.50 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 11.5 และ สูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.00 ข้อมูลด้านอาชีพ พบว่า รับราชการ คิดเป็น

ร้อยละ 20.00 ค่าขาย คิดเป็นร้อยละ 10.00 รั้งจ้าง คิดเป็นร้อยละ 10.00 กสิกรรม คิดเป็นร้อยละ 7.50 ข้อมูลด้านบทบาทหรือสถานภาพในชุมชน เป็นพระสงฆ์ 15.00 ประชาชนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 15 นักวิชาการคิดเป็นร้อยละ 15 นักการเมือง คิดเป็นร้อยละ 10.00 มัคทายก คิดเป็นร้อยละ 10.00 และกรรมการวัด คิดเป็นร้อยละ 10.00

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เกี่ยวกับประวัติศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า สามารถแยกประเด็น ดังนี้

1. กระบวนการศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า

1.1 ประวัติความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนนา ศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนนา เกิดจาก การพัฒนาพื้นที่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนา จึงมีนโยบายที่จะนำพาชุมชน ใน 9 หมู่บ้าน ให้มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนตามแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยได้เตรียมโครงการเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้มีการสนับสนุน ให้ใช้ศาลาการเปรียญวัดแต่ละแห่ง ให้ใช้พื้นที่ศาลาการเปรียญแต่ละวัดเป็นศูนย์กิจกรรมการเรียนรู้ของชาวบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์การก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ร่วมกันดังนี้

- เพื่อการอบรมบรรยายให้ความรู้ด้านเกษตร
- เพื่อการอบรมบรรยายให้ความรู้ด้านส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี
- เพื่อการอบรมบรรยายให้ความรู้ด้านการสื่อสารมวลชน
- เพื่อการเสวนาและการจัดนิทรรศการ ของชุมชน
- เพื่อกิจกรรมความร่วมมือของเครือข่ายภาคีต่างๆ เป็นที่ประชุมหมู่บ้าน ในทุกกิจกรรม

ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเปิดตัวและได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายภาครัฐ และเอกชนด้วยดีในระดับหนึ่ง ตำบลกาญจนนา ตั้งใจมุ่งมั่นที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมโดยใช้พื้นที่ศูนย์ให้เกิดการเรียนรู้สำหรับประชาชนทุกชุมชน ภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2. กระบวนการจัดทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนนาจะจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนโดยผ่านโครงการของแต่ละหมู่บ้าน เป็นประจำทุกปี

3. แนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

3.1 มีการประชุมร่วมกันเพื่อการพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยความร่วมมือของ องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนาราม ร่วมกับกรรมการบริหารหมู่บ้าน และผู้อำนวยการโรงเรียน ตลอดถึงเจ้าอาวาสเพื่อ วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันทุกสิ้นปี งบประมาณ

4.2 กระบวนการมีส่วนร่วมในการตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนาราม อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการสัมภาษณ์ พระครูกาญจนธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดกาญจนารามท่านได้กล่าวว่า¹ การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนารามนี้ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ก่อให้เกิดชุมชนแห่ง เรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์การเรียนรู้ ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชนในตำบลกาญจนาราม อย่างแท้จริง ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน และก่อให้เกิดความสามัคคีที่ดีในชุมชน

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัฒนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจนาราม

จากการสัมภาษณ์ พระครูไพจิตรธีรวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดหนองบ่อท่านได้กล่าวว่า² อาตมาเห็นด้วยอย่างมากกับ การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนารามนี้เพื่อ และยินดีสนับสนุนอย่างเต็มที่ เพื่อ เป็นแหล่งเรียนรู้ทุกด้าน แก่ลูกหลานตลอดถึงชาวบ้าน ทุกรูปแบบ เป็นศูนย์กลางที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้ามาเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งการพบปะสังสรรค์ เพื่อสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือในการพัฒนาตนเองและชุมชน

จากการสัมภาษณ์ พระครูโกศลบุญเขต เจ้าอาวาสวัดดอนดี ท่านได้กล่าวว่า³ อาตมายินดีอย่างยิ่งในการส่งเสริมการสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนารามนี้เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน เชื่อมสัมพันธ์ส่งเสริมให้มีการ จัดให้มี

¹ พระครูกาญจนธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดกาญจนาราม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

² สัมภาษณ์ พระครูไพจิตรธีรวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดหนองบ่อ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

³ สัมภาษณ์ พระครูโกศลบุญเขต เจ้าอาวาสวัดดอนดี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

กิจกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ นางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่ได้กล่าวว่า⁴ การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนนาคือ เพื่อ เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชน ในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี และเอกลักษณ์ของชุมชน กาญจนนา อีกทั้งตำบลกาญจนนา เป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งด้านอาชีพ การเกษตร การทำอาชีพเสริมแก่ชุมชน การพัฒนาแหล่งน้ำ เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ นายจรัส น้อยปลุก อบต.กาญจนนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า⁵ การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนนาคือเพื่อเป็นศูนย์รวมของข้อมูล เช่น กลุ่มอาชีพ ต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการได้มาให้ความรู้ รวมทั้งข่าวสาร สาระความรู้ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เท่าทันสถานการณ์ในปัจจุบันตลอดถึงรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน องค์ความรู้ที่มีอยู่กระจัดกระจายในชุมชน และจัดการให้เป็นหมวดหมู่ มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ที่ประชาชนสามารถเข้าไปสืบค้นศึกษาและ เรียนรู้ได้ทุกเวลา ตามที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลกาญจนนา ได้จัดให้แก่ประชาชนเรื่อยมา

จากการสัมภาษณ์ นางทิพรัตน์ วงศ์เงิน ประธานสภา อบต.กาญจนนา บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า⁶ การส่งเสริมจัดการการสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนนาคือ เพื่อ เป็นศูนย์กลางในการจัดการความรู้ ที่ดำเนินการโดยประชาชนและเพื่อประชาชน เป็นศูนย์ประสานและบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน ภาคประชาชน ได้แก่ ผู้นำ กลุ่ม/องค์กร

⁴สัมภาษณ์ นางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

⁵สัมภาษณ์ นายจรัส น้อยปลุก อบต.กาญจนนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

⁶สัมภาษณ์ นางทิพรัตน์ วงศ์เงิน ประธานสภา อบต.กาญจนนา บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

เครือข่าย ภาคเอกชน และภาคีการพัฒนาภาครัฐ โดยเฉพาะการฝึกอาชีพแก่ประชาชนในท้องที่ตำบลกาญจนาแห่งนี้

จากการสัมภาษณ์ นางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า⁷ การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนานี้เพื่อเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน เป็นสถานที่ที่มีโครงสร้างเป็นอาคารหอประชุม พบปะจัดกิจกรรม สามารถให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่ต้องการความรู้ สามารถเข้าถึงได้ ในตำบลกาญจนาของเรา

จากการสัมภาษณ์ นางวงเดือน วงศ์แพทย์ ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 144 หมู่ 4 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่⁸ ท่านได้กล่าวว่า การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนานี้เพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชน ซึ่งเกิดขึ้นโดยความต้องการของประชาชนในชุมชนกาญจนา เพราะจะเป็นสมบัติของชุมชน จึงควรสนับสนุนนำแนวคิดประชาคมของหมู่บ้าน เผยแพร่ความคิด โน้มน้าวสร้างการยอมรับ และชี้ให้เห็นความสำคัญของการมีแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การจัดเก็บองค์ความรู้ ประวัติชุมชน และภูมิปัญญาของชุมชนอย่างเป็นระบบ ให้ตำบลกาญจนาของเรามีความเจริญต่อไป

จากการสัมภาษณ์ นางมณฑา สิทธิชยาพรกุล ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ท่านได้กล่าวว่า⁹ การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนานี้เพื่อการแสดงข้อมูลข่าวสารของชุมชนกาญจนาบ้านเรา ให้ได้เรียนรู้กันอย่างทั่วถึง รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สม่ำเสมอ โดยเริ่มจากการจัดระเบียบแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชน และให้เป็นไปตามกำลังที่ชุมชนจะสามารถดำเนินการได้ อีกทั้งให้มีขอบเขต และลักษณะตามความเห็นของชุมชน เน้นการพบปะสังสรรค์ ปกษาหาหรือ การพัฒนาชุมชนกาญจนา และแหล่งฝึกอบรมอาชีพ พัฒนาความเป็นอยู่ชาวบ้านให้ดีขึ้น

⁷สัมภาษณ์ นางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

⁸จากการสัมภาษณ์ นางวงเดือน วงศ์แพทย์ ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 144 หมู่ 4 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

⁹การสัมภาษณ์ นางมณฑา สิทธิชยาพรกุล ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

จากการสัมภาษณ์ นายไพศาล นิรันดร์ ปราชญ์ชาวบ้านด้านวรรณกรรม บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า¹⁰ การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนานี้เพื่อมีผู้แทนจากผู้นำชุมชน กลุ่มและองค์กร เครือข่ายองค์กรชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัคร โดยมาจากการคัดเลือกของชาวบ้านเอง และชาวบ้านให้การยอมรับ ซึ่งคณะกรรมการจะร่วมมือกันวางแผนและดำเนินตามแผนยุทธศาสตร์ที่ได้ร่วมกันกำหนดทิศทาง เพื่อระดมพลังให้เกิดการเรียนรู้และบริหารจัดการในศูนย์เรียนรู้ให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการสัมภาษณ์ นายจรัส น้อยปลูก อบต.กาญจนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ท่านได้กล่าวว่า¹¹ การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนานี้เพื่อ เป็นภาคีการพัฒนาภาครัฐ เช่น พัฒนาชุมชน การศึกษานอกโรงเรียน เกษตร สาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาให้คำปรึกษาทำให้การพัฒนา แก่ชาวบ้านตำบลกาญจนา

จากการสัมภาษณ์ อ.นายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อ.เมือง จ.แพร่ ท่านได้กล่าวว่า¹²การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนานี้เพื่อ จะได้จัดข้อมูลการพัฒนาชุมชนกาญจนานี้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารศูนย์ฯ จะอยู่ในบริเวณของอาคาร อบต. ซึ่งเป็นสถานที่ให้พบปะ ประชุม ทำงานกันได้ตลอดเวลา

จากการสัมภาษณ์ นายสุตสาคร สายจักรผู้ใหญ่บ้านบ้านเลขที่ 92 หมู่ 3 บ้านทุ่งอ่วน ตำบลกาญจนา จ.แพร่ท่านได้กล่าวว่า¹³การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนานี้เพื่อให้เป็นสถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์ของการรวมตัวกัน เพื่อการเรียนรู้ ไม่จำเป็นต้องหางบประมาณมาก่อสร้างศูนย์ใหม่แต่ คณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือก มีการบริหารจัดการเพื่อให้ศูนย์ฯร่วมกันพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นรูปธรรมใน อบต ของเรา

¹⁰สัมภาษณ์ นายไพศาล นิรันดร์ ปราชญ์ชาวบ้านด้านวรรณกรรม บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

¹¹ สัมภาษณ์ นายจรัส น้อยปลูก อบต.กาญจนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

¹²สัมภาษณ์ อ.นายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อ.เมือง จ.แพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

¹³ สัมภาษณ์ นายสุตสาคร สายจักรผู้ใหญ่บ้านบ้านเลขที่ 92 หมู่ 3 บ้านทุ่งอ่วน ตำบลกาญจนา จ.แพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

จากการสัมภาษณ์ นายสุธรรม สนทยาน ผู้ใหญ่บ้านบ้านเลขที่ 79/1 หมู่ 6 บ้านกาญจนา ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ท่านได้กล่าวว่า¹⁴ การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนานี้เพื่อ เพื่อพัฒนาคณะกรรมการของศูนย์เรียนรู้ชุมชนให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทางศูนย์ได้รับการสนับสนุน จาก อบต. กาญจนาดจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชน เพื่อพัฒนาต่อยอดให้เจริญต่อไป

จากการสัมภาษณ์ นายประเสริฐ น้ำไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า¹⁵ การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนานี้เพื่อ เพื่อพัฒนาตำบลกาญจนาให้มีแหล่งพบปะกันโดยศูนย์เรียนรู้ชุมชนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอบต. กาญจนาดจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

จากการสัมภาษณ์ นายบรรจง ศรีธิยศบ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า¹⁶ การสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชนในตำบลกาญจนานี้เพื่อให้มีข้อมูล ได้แก่ ทะเบียนผู้นำกลุ่ม/องค์กร ข้อมูลผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น อัตลักษณ์ของชุมชน แผนชุมชน โครงการกิจกรรม ฯลฯ สะดวกในการปรึกษาพัฒนาร่วมกันของชุมชนในตำบล

4.3 บทบาทของกลุ่มชุมชนที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

นางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ กล่าวว่า¹⁷ บทบาทชุมชนกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของประชาชน ในตำบลกาญจนา ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนในระยะที่ผ่านมา คือโครงการกองทุนหมู่บ้าน ที่รัฐบาลยุคหนึ่งได้จัดสรรเงินลงไปยังหมู่บ้าน ๆ ละ 1 ล้านบาท โดยให้หมู่บ้านแต่ละแห่งบริหารจัดการกับเงินกองทุนเพื่อประโยชน์ของคนในหมู่บ้าน ซึ่งโครงการดังกล่าวอาจประสบความสำเร็จ หรือไม่ประสบความสำเร็จก็ตาม แต่การดำเนินการดังกล่าวได้กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นภายในชุมชนกาญจนา

จากการสัมภาษณ์ นางมณฑา สิทธิชยาพรกุล ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2

¹⁴สัมภาษณ์ นายสุธรรม สนทยาน ผู้ใหญ่บ้านบ้านเลขที่ 79/1 หมู่ 6 บ้านกาญจนา ตำบลกาญจนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค. ๒๕๖๕

¹⁵สัมภาษณ์ นายประเสริฐ น้ำไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค. ๒๕๖๕

¹⁶สัมภาษณ์ นายบรรจง ศรีธิยศบ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค. ๒๕๖๕

¹⁷นางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค. ๒๕๖๕

ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่กล่าวว่า¹⁸ บทบาทของกลุ่มชุมชนทำให้ชาวบ้านรู้จักการวิเคราะห์ปัญหา วิจัยปัญหา วิเคราะห์ทางเลือก และตัดสินใจเลือกทางเลือกของตนเอง ส่งผลให้หมู่บ้านในตำบลกาญจนา มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ เป็นแหล่งสร้างและอนุรักษ์รากฐานทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับประโยชน์ข้อนี้ คงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ชุมชนแต่ละแห่งคือผู้สร้างและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ ทำให้ประเทศชาติมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์ พระครูโกศลบุญเขต เจ้าอาวาสวัดดอนตีกกล่าวว่า¹⁹ อาตมามองว่ากลุ่มชุมชน เป็นองค์กรท้องถิ่นที่มีบทบาทในการช่วยจัดระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เกิดความเหมาะสม รวมทั้ง ช่วยสร้างแบบแผนการมีปฏิสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชน ประโยชน์และความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียนกับชุมชน โดยสรุปแล้วการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนกับชุมชนมีประโยชน์และความจำเป็นช่วยทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน โดยมีศูนย์เรียนรู้เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนพัฒนาตำบลกาญจนา

จากการสัมภาษณ์ นายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนากล่าวว่า²⁰ บทบาทชุมชน ให้การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ การให้บริการแก่ชุมชน การให้ชุมชนเข้าเยี่ยมชมและ ร่วมกิจกรรม ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของชุมชนตามเหตุผลและปฏิบัติต่อประชาชนอย่างผู้ที่มี ฐานะเท่าเทียมกัน รวมทั้งเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่ชุมชนเป็นเพียงแหล่งทรัพยากร แต่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ตามศักยภาพในการพัฒนาตำบลกาญจนา

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัฒนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจนา

¹⁸สัมภาษณ์ นางมณฑา สิทธิชัยพรกุล ประชาญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

¹⁹ สัมภาษณ์ พระครูโกศลบุญเขต เจ้าอาวาสวัดดอนตีกสัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

²⁰ สัมภาษณ์ นายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนาสัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

4.3.1 ประโยชน์ที่เกิดจากการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของ ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการสัมภาษณ์ นายไพศาล นิรันดร์ บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่กล่าวว่า²¹ ประโยชน์ที่เกิดจากการส่งเสริมศูนย์เรียนรู้ชุมชนทำให้ เป็นแหล่งที่รวมขององค์ความรู้ อันหลากหลายพร้อมที่จะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน

พระครูกาญจนธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดกาญจนารามกล่าวว่า²² ประโยชน์ที่เกิดจากการส่งเสริมศูนย์เรียนรู้ชุมชนทำให้ เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ประชาชนเกิดการการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจไม่เกิดความเบื่อหน่าย ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้จากการได้คิดเองปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเองและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ทำให้ผู้เข้าร่วมแต่ละกิจกรรมของชุมชนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต

จากการสัมภาษณ์ นางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ กล่าวว่า²³ ประโยชน์ที่เกิดจากการส่งเสริมศูนย์เรียนรู้ชุมชนทำให้เกิด แหล่งการเรียนรู้ สามารถจำแนกเป็นประเภทต่างๆ ในการพัฒนาพื้นที่ตำบลกาญจนา ได้แก่ แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่อยู่ในชุมชนซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้สนใจได้ เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ ช่างฝีมือ พ่อค้า ข้าราชการ ภิษุสงฆ์ ศิลปิน นักกีฬา แหล่งการเรียนรู้ประเภทสร้างขึ้น เช่น สถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถานที่ราชการ สถาบันทางศาสนา ห้องสมุด ฝายทดน้ำ สวนสาธารณะ แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ เช่น

²¹สัมภาษณ์ นายไพศาล นิรันดร์ บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

²²อ้างแล้ว พระครูกาญจนธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดกาญจนาราม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

²³ อ้างแล้ว นางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๔ พ.ค ๒๕๖๕

ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน ห้วย หนอง คลอง บึง น้ำตก ทุ่งนา สัตว์ป่า สัตว์น้ำ แหล่งการเรียนรู้ประเภท กิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ เป็นต้น เป็นแหล่งให้ความรู้แก่ชุมชนได้หลากหลาย

จากการสัมภาษณ์ นายประเสริฐ น้ำไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ กล่าว²⁴ ประโยชน์ที่เกิดจากการส่งเสริมศูนย์เรียนรู้ชุมชนทำให้ เกิดการรักษา หวงแหน ชนบทธรรมนิยมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน ของชาวตำบลกาญจนา และมีบทบาทร่วมกันส่งเสริม แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยการเสียสละเงินทอง พัฒนา ห้องสมุดโรงเรียน มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเทอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์สื่อการเรียนการสอน สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ ในตำบลกาญจนา ร่วมกัน ทุกหมู่บ้าน อันเกิดจากการได้พบปะพูดคุยกันในศูนย์เรียนรู้ แล้วนำมาพัฒนาต่อยอดในแต่ละหมู่บ้าน เกิดการแข่งขันกันพัฒนา หมู่บ้านของตนเอง

จากการสัมภาษณ์ นางวงเดือน วงศ์แพทย์ บ้านเลขที่ 144 หมู่ 4 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่กล่าว²⁵ ประโยชน์ที่เกิดจากการส่งเสริมศูนย์เรียนรู้ชุมชนทำให้ เกิด แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เช่น ห้องสมุดประชาชน ศูนย์เยาวชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์หัตถกรรม วัด ครอบครั้ว ชุมชน แหล่งการเรียนรู้ สถานศึกษา ต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน

จากการสัมภาษณ์ นายจรัส น้อยปาปลุก อบต.กาญจนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่²⁶ กล่าว²⁶ ประโยชน์ที่เกิดจากการส่งเสริมศูนย์เรียนรู้ชุมชนทำให้ สามารถเลือกจัดแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะห้องต่างๆ เช่น ห้องสมุด มุมหนังสือ มุมกระจายข่าว ห้องพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ห้องศิลปะ ห้องดนตรี หรือห้องสื่อการเรียนการสอน เป็นต้น โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นำพาชาวบ้าน พัฒนาอย่างเต็มที่

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัฒนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจนา

²⁴ อังแล้ว นายประเสริฐ น้ำไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

²⁵ อังแล้ว นางวงเดือน วงศ์แพทย์ บ้านเลขที่ 144 หมู่ 4 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

²⁶ อังแล้ว นายจรัส น้อยปาปลุก อบต.กาญจนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

4.3.2 ความร่วมมือของชุมชนในพื้นที่ ที่มีต่อการในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการสัมภาษณ์ นายไพศาล นิรันดร์ บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ กล่าวว่า²⁷ ประชาชนในตำบลกาญจนาส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ให้เกิดความคิดริเริ่ม และเสริมสร้างท้องถิ่นให้ก้าวหน้า ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการดูแลตนเองตามระบอบประชาธิปไตย มีการพัฒนาชุมชน คือการเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ กล่าวคือเป็นการตั้งใจเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ในชุมชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่าง ๆ ในชุมชน จากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่ สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงชุมชนที่มีการวางแผนพัฒนา ร่วมกันของตำบลกาญจนา

พระครูไพจิตรธีรวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดหนองบ่อท่านได้กล่าวว่า กล่าวว่²⁸ ประชาชนในตำบลกาญจนาส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อย่างเต็มที่การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาคน และกลุ่ม คนในชุมชน ให้มีศักยภาพเพียงพอและร่วมมือกันปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชน ตามแผนและโครงการที่กำหนดไว้ ทั้งการใช้พลังของชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอก โดยในตำบลกาญจนา ทั้งพระทั้งโยมในหมู่บ้าน ทั้ง 9 หมู่บ้านมีความสามัคคี ร่วมคิดร่วมทำเพื่อความเจริญอย่างเต็มที่

สัมภาษณ์ พระครูโกศลบุญเขต เจ้าอาวาสวัดดอนดี ท่านได้กล่าวว่า²⁹ ประชาชนในตำบลกาญจนาส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตลอดมา ไม่เคยทอดทิ้ง ทั้งพระและโยม บ้านวัดโรงเรียน ช่วยกันตลอด จนมีการเปลี่ยนแปลง การสร้างสรรค์ปรับปรุงอย่างมีกระบวนการ โดยได้รับสนับสนุน ทั้งจากของภาครัฐ และภาคเอกชน หรือเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับเอกชน ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เช่น เศรษฐกิจ การศึกษาเรียนรู้ สุขภาพอนามัย วัฒนธรรมในตำบลกาญจนาตลอดมา

จากการสัมภาษณ์ นางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ได้กล่าวว่า³⁰การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ประชาชนในตำบลกาญจนาส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้มีความสามารถที่จะพึ่งตนเองได้ ในขณะเดียวกันยังมีการส่งเสริม ความรู้ที่มีมาตั้งแต่เดิม คือภูมิปัญญา ระบบนิเวศ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม ชาติ

²⁷ อ่างแล้ว นายไพศาล นิรันดร์ บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

²⁸ อ่างแล้วพระครูไพจิตรธีรวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดหนองบ่อ

²⁹ อ่างแล้วพระครูโกศลบุญเขต เจ้าอาวาสวัดดอนดี

³⁰ อ่างแล้วนางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

พันธุ์ ศาสนาและภาษา รวมถึงการพัฒนาชุมชน ให้ดีขึ้น โดยใช้พลังและความร่วมมือจากคนในชุมชน และ หน่วยงานของรัฐ และองค์กรในชุมชน เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิด ความก้าวหน้าทั้งในด้าน คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง โดยมุ่ง ยกระดับมาตรฐานการ ครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชน ในตำบลกาญจนนาให้มีความอยู่ดี กิน ดีตามลำดับมาทุก ๆ ปี

จากการสัมภาษณ์ นายจรัส น้อยปาปลุก อบต.กาญจนนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า³¹ ประชาชนในตำบลกาญจนนาส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนตลอดมาโดย การพัฒนาชุมชนกาญจนนานั้นเรามี การประชุมชุมชนด้วยวิธีการพัฒนาชุมชน เป็น สำคัญ มุ่งเน้นที่ตัวคนในชุมชนเท่านั้น ร่วมคิดร่วมทำ รับฟังความเห็นต่าง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการสัมภาษณ์ นายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา อ.เมือง จ. แพร่ ท่านได้กล่าวว่ากล่าว³² ประชาชนในตำบลกาญจนนาส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การพัฒนา ชุมชนเป็นวิธีการที่สามารถไปช่วยในการดำเนินงานพัฒนาในด้านอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่าการพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาคนให้มีความพร้อมที่จะรองรับ กิจกรรม พัฒนาในตำบล กาญจนนา โดยการพัฒนาชุมชน ชุมชนเรายึดหลักการแห่งธรรมชาติของมนุษย์ คือมนุษย์แต่ละคนมี ความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งรูปร่าง สมอง สติปัญญาและจิตใจ ทุกคนมีสิทธิและความเสมอภาคใน โอกาสที่จะกระทำการสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นเราจะรับฟังทุกความคิดเห็นของชุมชน และ กรรมการ ในการพัฒนาตำบลกาญจนนา ทุกกิจกรรมมีการประชุมเพื่อให้เกิดความโปร่งใส

จากการสัมภาษณ์ นางทิพรรัตน์ วงศ์เงิน ประธานสภา อบต.กาญจนนา บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า³³ ประชาชนในตำบลกาญจนนาส่งเสริมศูนย์การ เรียนรู้ชุมชน การพัฒนาชุมชนนั้นถือว่าคนเป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถและมีพลังงานซ่อน เร้นแฝงอยู่ ได้แก่ กำลังความคิด แรงงาน ฝีมือ ทักษะ ซึ่งพลังต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าได้รับการขุดค้นและ นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนก็จะสามารถ บันดาลความสำเร็จทั้งปวงให้แก่ชุมชนได้ ดังนั้นการ พัฒนาชุมชนจะสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับความสำเร็จ ในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ ทักษะ ความรู้และความสามารถของประชาชนในตำบลกาญจนนาเป็นสำคัญ แต่ละคนย่อมมีความสำคัญและมีความ เป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนกัน จึงมี สิทธิอันพึงได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมและอย่าง

³¹อ้างแล้วนายจรัส น้อยปาปลุก อบต.กาญจนนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่

³²อ้างแล้วนายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา อ.เมือง จ.แพร่

³³อ้างแล้วนางทิพรรัตน์ วงศ์เงิน ประธานสภา อบต.กาญจนนา บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่

บุคคลมีเกียรติในฐานะที่เป็นมนุษย์ปุถุชนคนหนึ่ง แต่ละคนมีสิทธิและสามารถที่จะกำหนดวิถีการดำรงชีวิตของตนไปใน ทิศทางที่ตน ต้องการ แต่ละคนถ้าหากมีโอกาสแล้วย่อมมีความสามารถที่จะเรียนรู้ เปลี่ยนแปลง ทักษะ ประพฤติและพัฒนาขีดความสามารถให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นได้ มนุษย์ทุกคนมีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำและความคิดใหม่ ๆ ดังนั้น ทุก ๆ กิจกรรมที่ทำ ในตำบลกาญจนา จึงต้องมีการประชุมบ่อยมาก เพื่อขอความร่วมมือสนับสนุน และร่วมพัฒนาไปด้วยกัน

จากการสัมภาษณ์ นางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ กล่าวว่า³⁴ ประชาชนในตำบลกาญจนาส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้นถือว่าพลังสำคัญที่จะบันดาลให้งานบรรลุผลสำเร็จสมความ มุ่งหมายมาจากประชาชน โดยเชื่อว่าประชาชนทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจน ตำด้อยหรือด้อยการศึกษา เพียงใด ก็ยังมีพลังและความปรารถนาที่จะปรับปรุงวิถีชีวิตของตนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น การกระตุ้น เตือนและการสะกิดพลังดังกล่าวจะเป็นผลให้มีการขุดค้นและนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนชนบท ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญ ให้แก่ชุมชนกาญจนาของเรา ในทุก ๆ ด้านพร้อมกัน การพัฒนาชุมชนจึงยึดถือว่า ถ้าเรายิ่งช่วยให้ประชาชน ได้บรรลุถึงความปรารถนาหรือความสุขในชีวิตได้มากเท่าใด ก็ยิ่งเป็นสิ่งที่ดีงามเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์ นายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อ.เมือง จ.แพร่ ท่านกล่าวว่า³⁵ ประชาชนในตำบลกาญจนาส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตลอดมา โดยเชื่อมั่นในตัวบุคคลว่าเป็น ทรัพยากร ที่มีความสำคัญที่สุด ในความสำเร็จของการดำเนินงานทั้งปวงและ เชื่ออย่างแน่วแน่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ตามขีดความสามารถทาง กายภาพของตน หากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกต้อง การพัฒนาชุมชนนั้นให้ความศรัทธาในเรื่องความยุติธรรมของสังคม มีความ ต้องการความยุติธรรมที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคม และต้องการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย ชุมชนในตำบลกาญจนาเราให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ จึงได้รับความร่วมมือในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

³⁴อ้างแล้วนางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

³⁵อ้างแล้วนายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อ.เมือง จ.แพร่

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัฒนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจนา
จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน
เกี่ยวกับประวัติศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่า สามารถแยกประเด็น ดังนี้

1.กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของ
ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2.กระบวนการจัดทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
แบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

3.แนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของ
ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

4.3.3 กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

มีการยกระดับศูนย์การเรียนรู้ มีการส่งเสริมชาวบ้านทำการเกษตรแบบมีรายได้เพิ่มขึ้น จาก
เดิมที่ทำเพื่อใช้ทานในครัวเรือน

ปกติจะปลูกไว้กินเอง กินที่ปลูก ปลูกที่กิน หากเหลือแล้วจึงขาย ถือเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกพืชผัก
ปลอดสารพิษ โดยจัดหาวิทยากรจากอำเภอเมืองแพร่มาให้ความรู้

จากการสัมภาษณ์ นายสุธรรม สนทยาน ผู้ใหญ่บ้านบ้านเลขที่ 79/1 หมู่ 6 บ้านกาญจนา
ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ท่านได้กล่าวว่า³⁶ กระบวนการสร้างเครือข่ายเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้
ตำบลกาญจนา มีการสร้างของเครือข่าย การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้มีลักษณะของการประสานสัมพันธ์
การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขยายการให้บริการทางการศึกษาตามอัธยาศัย ไป
ยังผู้ที่ต้องการอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุ่งเน้นให้เป็นชุมชนเกษตรปลอดสารพิษ เพื่อเป็น
อัตลักษณ์ของชุมชน และสนองตอบปัญหาความต้องการของแต่ละชุมชน

³⁶อ้างแล้วนายสุธรรม สนทยาน ผู้ใหญ่บ้านบ้านเลขที่ 79/1 หมู่ 6 บ้านกาญจนา ตำบลกาญจนา จังหวัด
แพร่

พระครูกาญจนธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดกาญจนารามกล่าวว่า³⁷ เครือข่ายการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นชุมชนเป็นหลัก เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกใช้ศักยภาพของตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนในการพึ่งพาตนเอง และจะกระจายความรับผิดชอบให้สมาชิกเครือข่าย

จากการสัมภาษณ์ นายบรรจง ศรีธิตยบ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านกล่าวว่า³⁸ ตำบลกาญจนาเราเน้นเครือข่ายการเรียนรู้โครงสร้างรวมศูนย์มีองค์กรกลางเป็นทั้งศูนย์ประสานงาน และเป็นแม่ข่ายรวบรวมอำนาจการจัดการความรู้ไว้ในศูนย์กลาง ใน อบต. กาญจนา โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน

จากการสัมภาษณ์ นางมณฑา สิทธิชัยพรกุล ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ท่านกล่าวว่า³⁹ ตำบลกาญจนาเรามีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โครงสร้างแบบผสม คือมีทั้งแบบรวมศูนย์และกระจายศูนย์พัฒนาร่วมกันทุกหมู่บ้านโดยอาศัยศูนย์การเรียนรู้ตำบลกาญจนาเป็นแม่ข่ายการให้ความรู้ทุกหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์ นายประเสริฐ น้ำไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า⁴⁰ เครือข่ายการเรียนรู้ เรามีทั้ง เครือข่ายวิชาชีพ เครือข่ายธุรกิจ เครือข่ายสื่อสารมวลชน เครือข่ายนักฝึกอบรม เครือข่ายวิชาการ เครือข่ายนโยบายองค์กรของรัฐ และ เครือข่ายผู้ทรงคุณวุฒิ และการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยตระหนักถึงปัญหาและ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสร้างเสริมประสบการณ์การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันจนทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทุกหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์ นางวงเดือน วงศ์แพทย์ ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 144 หมู่ 4 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่กล่าวว่า⁴¹ เรามีการกระตุ้นความคิด ความใฝ่แสวงหาความรู้จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา การถ่ายทอด แลกเปลี่ยน การกระจายความรู้ทั้งในส่วนของชุมชนและภูมิปัญญา ท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆตลอดถึงการแลกเปลี่ยนข่าวสารกับหน่วยงานต่างๆ ของทั้งในภาครัฐและเอกชน การระดมและประสานการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อการพัฒนาและลดความซ้ำซ้อน สูญเปล่าให้ มากที่สุด

³⁷ อ่างแล้วพระครูกาญจนธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดกาญจนาราม

³⁸ อ่างแล้วนายบรรจง ศรีธิตยบ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

³⁹ อ่างแล้วนางมณฑา สิทธิชัยพรกุล ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

⁴⁰ อ่างแล้วนายประเสริฐ น้ำไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

⁴¹ อ่างแล้วนางวงเดือน วงศ์แพทย์ ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 144 หมู่ 4 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

จากการสัมภาษณ์ นายไพศาล นรินทร์ ปราชญ์ชาวบ้านด้านวรรณกรรม บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่กล่าวว่า⁴² เครือข่ายการเรียนรู้ ตำบลกาญจนนาเราที่ประสบความสำเร็จก็คือ การที่แต่ละบุคคล สามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือ ข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหา และแสวงหาโอกาสในการ เรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ตลอด ทำให้สามารถแลกเปลี่ยน ความรู้ความคิด ข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร ตลอดจนส่งเสริมการภารกิจให้มีผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมาก

นางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่กล่าวว่า⁴³ การเสริมสร้างเครือข่ายตำบลกาญจนนาเรา ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาแบบพึ่งพาธรรมชาติต่อมาคนในหมู่บ้านได้ปลูกพืช เชิงเดี่ยว เช่นอ้อย และมันสำปะหลัง ดังนั้นหนึ่งปีมีรายได้ครั้งเดียวก่อให้เกิดการอพยพแรงงาน ทั้งลูกหลานกับคนแก่ จึงมีการอบรมอาชีพเช่นการทำข้าวกล้องของหมู่บ้าน เพื่อให้ลูกหลานอยู่ในชุมชนมากขึ้น โดยการสนับสนุนจาก อบต. กาญจนนา

จากการสัมภาษณ์ นายสุตสาคร สายจักรผู้ใหญ่บ้านบ้านเลขที่ 92 หมู่ 3 บ้านทุ่งอ่อน ตำบลกาญจนนา จ.แพร่ท่านได้กล่าวว่า⁴⁴ชุมชนของเรามีการพัฒนา กลุ่มเด็กรักถิ่น ให้ลูกหลานได้เรียนรู้โดย แทรกเข้ากลุ่มต่างๆ กลุ่ม อสม. ที่ดูแลเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ เช่น ไข้เลือดออก กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน และ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมาให้ความรู้แก่คนในหมู่บ้านและเป็นแกนกลาง สอนวิชาเครือข่ายการเรียนรู้กับการพัฒนาสังคม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายใช้รูปแบบการเล่าเรื่อง ในการถอดองค์ ความรู้และสรุปบทเรียน การเรียนรู้ขึ้นในชุมชน ส่งผลให้ลูกหลานที่ทำงานต่างถิ่นกลับมา เพราะเห็นหมู่บ้านสมบูรณ์สามารถสร้างเครือข่ายในระดับชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนได้

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัฒนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจนนา

⁴²อ้างแล้วนายไพศาล นรินทร์ ปราชญ์ชาวบ้านด้านวรรณกรรม บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่

⁴³อ้างแล้วนางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่

⁴⁴อ้างแล้วนายสุตสาคร สายจักรผู้ใหญ่บ้านบ้านเลขที่ 92 หมู่ 3 บ้านทุ่งอ่อน ตำบลกาญจนนา จ.แพร่

2.กระบวนการจัดทรัพยากรขององค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการสัมภาษณ์ พระครูกาญจนธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดกาญจนาราม ท่านกล่าวว่า⁴⁵ อาตมาได้ทราบ จากท่านรองนายก อบต. กาญจนาว่า กระบวนการสร้างข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อเป็นกลไกในการจัดการทรัพยากรร่วมของชุมชนในตำบลกาญจนา ได้จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ทั้งตำบลนั้น มีกระบวนการในการพัฒนา ให้ครอบคลุมทุกโครงการทุกหมู่บ้าน

การสัมภาษณ์ นายประเสริฐ น้าไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ กล่าวว่า⁴⁶ การจัดการทรัพยากรของท้องถิ่น ในตำบลกาญจนา เราจัดการให้ สอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ซึ่งการจัดทำ ข้อบัญญัติท้องถิ่นของชุมชน มีกระบวนการต่อรอง และสร้างการยอมรับจาก หน่วยงานราชการ พร้อมกับศึกษา รายละเอียดการใช้ประโยชน์ ซึ่งการจัดทำข้อมูลพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างมาก ในกระบวนการสร้าง ข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อใช้ต่อรองในกระบวนการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นให้มีการรับรองการใช้ประโยชน์ ตามสภาพที่เป็นจริงปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ นางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ กล่าวว่า⁴⁷ การขับเคลื่อนกระบวนการสร้างข้อบัญญัติ ท้องถิ่นที่ผ่านมา ประสบผลสำเร็จได้ส่วนหนึ่งมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเท่าเทียมกันในระดับชุมชนท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการปรึกษาหารือถึงเป้าหมาย และความสำคัญของข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยให้ ชุมชนร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ในการขับเคลื่อน ข้อบัญญัติท้องถิ่น และกำหนดยุทธศาสตร์ ภารกิจ บทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่าง ในชุมชน โดยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชุมชนท้องถิ่น จนตกผลึก จะทำให้ชุมชนมองข้อบัญญัติท้องถิ่นสัมพันธ์กับบริบททางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ จนนำไปสู่การสร้างความเป็นสถาบันสิทธิชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

จากการสัมภาษณ์ นายไพศาล นิรันดร์ รองนายก อบต. กาญจนา บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ⁴⁸ ท่านได้กล่าวว่าชุมชนท้องถิ่นกาญจนามีการเก็บข้อมูลร่วมกับเจ้าหน้าที่

⁴⁵อ้างแล้วนายไพศาล นิรันดร์ รองนายก อบต. กาญจนา บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

⁴⁶อ้างแล้วนายประเสริฐ น้าไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

⁴⁷อ้างแล้วนางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

⁴⁸อ้างแล้วพระครูกาญจนธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดกาญจนาราม

และเพื่อเป็นอำนาจต่อรองสิทธิชุมชนและสิทธิครัวเรือนให้เจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานราชการยอมรับ มีกระบวนการร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น ในการร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น เริ่มจาก กระบวนการชุมชน ยื่นเสนอผ่านการประสานงานกับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีการร่าง นำเสนอ อภิปรายอย่างกว้างขวาง เป็นประชาธิปไตยทางตรงที่มาหนุนเสริมประชาธิปไตยแบบตัวแทน ทั้งภายในสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กาญจนา และภายนอกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา และเมื่อเกิดการ ถกเถียงจนได้ข้อยุติแล้ว เป็นร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นที่ทุกฝ่ายในชุมชนและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยอมรับใน ร่างข้อบัญญัติ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา โดยประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กาญจนา ได้ส่ง ร่างฯ ดังกล่าวไปขอความเห็นชอบจากอำเภอ หน่วยงานดังกล่าว ยังต้องประสานเพื่อขอความเห็นไปยังหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้อง

จากการสัมภาษณ์ นายจรัส น้อยปาปลุก อบต.กาญจนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ กล่าวว่า⁴⁹ การรับรองกฎระเบียบ กติกาในการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยผ่านกลไกคณะกรรมการเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระดับชุมชนและระดับตำบลกาญจนา การออกข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้รับรองกลไกการทำงานและ แผนการจัดการที่ดินในเขตป่าอนุรักษ์ และที่ดินทำกินของครัวเรือน ที่ชุมชนได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ต่าง เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับชุมชนให้มีการปฏิสัมพันธ์กัน และเปลี่ยนแปลงไปสู่ ฐานคิดกฎหมายพหุนิยม คือ กฎเกณฑ์ร่วมกันของสังคมที่สังคมกลุ่มต่าง มีกฎเกณฑ์เชิงสถาบันของตนเอง ซึ่งภายใต้แนวทางกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น ได้ทำหน้าที่ยกระดับกฎหมายจารีตประเพณี โดย จะเห็นได้จากการใช้จารีตประเพณี ความเชื่อ เป็นเครื่องมือสำคัญในการออกกฎระเบียบในชุมชน หรือที่ ชาวบ้านเรียก “ฮีดฮอย” ซึ่งกระบวนการตรากฎหมายไม่ได้เกิดขึ้น จากฝ่ายนิติบัญญัติ หรือระบบรัฐ ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค แต่เกิดขึ้นจากความเชื่อในตัวผู้นำท้องถิ่น และคณะกรรมการเครือข่าย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน รวมถึงภาคประชาชน องค์กรภาคีต่างในตำบลกาญจนา

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัฒนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจนา

⁴⁹ อ่างแล้วนายจรัส น้อยปาปลุก อบต.กาญจนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

จากการสัมภาษณ์ นายบรรจง ศรีธิยศ อบต บ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านกล่าวว่า⁵⁰ การใช้อำนาจองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ซึ่งทั้งกฎประเพณี และกฎหมายใหม่ มีการเชื่อมโยงกฎต่าง ๆ อย่างบูรณาการโดยคงไว้ซึ่งความหลากหลาย และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของกฎเกณฑ์ ในระดับต่าง ๆ อย่างชัดเจน ขั้นตอนในการผลักดันข้อบัญญัติท้องถิ่น มีกระบวนการดังนี้ การทบทวนต้นทุน ระบบฐานข้อมูล การจัดการกลไกการทำงาน ทั้งต้นทุนที่มี อยู่เดิมกับต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ผ่านการจัดการทรัพยากรทั้งในระดับนโยบายและในระดับพื้นที่ ที่ผ่านมา ซึ่งมีฐานข้อมูลที่แสดงถึงการพัฒนาของการจัดการฐานทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการป่าชุมชน การจัดการไฟฟ้า การจัดการแหล่งน้ำ การจัดการ เหมืองฝาย และด้านต้นทุนกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน มีกลไก ที่สำคัญ 2 ส่วน คือ กลไกคณะกรรมการที่ดำเนินงานในระดับชุมชนและกลไกคณะกรรมการ ที่ดำเนินการในระดับตำบลและต้นทุนทางสังคม เป็นต้นทุนที่สำคัญในการทำให้กระบวนการทำงานในพื้นที่ดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีการการปรับปรุงระบบข้อมูลการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น แนวเขตป่าชุมชน ป่าอนุรักษ์ ป่าพิธีกรรม ป่าใช้สอยที่ดินทำกิน การจัดการเหมืองฝาย การจัดการไฟฟ้า โดยฐานข้อมูลดังกล่าว เป็นผลการทำงานของเครือข่าย ภายในตำบลกาญจนา

จากการสัมภาษณ์ นายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อ.เมือง จ.แพร่ ท่านได้กล่าวว่า⁵¹ การดำเนินการตามบัญญัติของกฎหมาย นอกจากต้องเรียนรู้ให้เข้าใจหลักการของกฎหมาย และการเชื่อมโยงของกฎหมาย เพื่อเป็นการตรวจสอบความ ชัดเจนของข้อมูลที่ได้จัดทำไป ในขั้นตอนแรก ก่อนที่จะทำการปรับปรุงแก้ไขในฐานข้อมูลระบบภูมิ สารสนเทศภูมิศาสตร์ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ และการใช้ประโยชน์หรือไม่ ประการสำคัญยังถือเป็นการตรวจสอบว่า กฎระเบียบ กติกาการใช้ ประโยชน์ได้ถูกละเมิดหรือไม่ กระบวนการยกร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น เป็นวิธีการ กระบวนการเชิงเทคนิค ที่ต้องเกี่ยวพันกับเงื่อนไขระยะเวลาในการเปิดประชุมสมัยสามัญขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย ด้านนิติศาสตร์ มีการเรียนรู้ ตั้งแต่หลักคิด หลักการของ ข้อบัญญัติ เนื้อหารายละเอียด กลไก วิธีการดำเนินการ ที่ต้องทำไปพร้อมกับการ เรียนรู้กฎหมายที่ให้อำนาจ บทบาทหน้าที่ต่อองค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่จัดทำประชาพิจารณ์ร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นและการ สนับสนุนร่างข้อบัญญัติของชุมชน ประเด็นการจัดการประชาพิจารณ์ร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเป็นการ กระทำเพื่อให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบรายละเอียด และได้แสดงความคิดเห็นในเนื้อหา ตรงนี้ อบต กาญจนาเราให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

⁵⁰อ้างแล้วนายบรรจง ศรีธิยศ อบต บ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

⁵¹อ้างแล้วนายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อ.เมือง จ.แพร่

จากการสัมภาษณ์ นางมณฑา สิทธิชัยพรกุล ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านกล่าวว่า⁵² ร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นตำบลกาญจนานั้น เราได้มีการ จัดเวทีสร้างความเข้าใจในระดับชุมชน ระดับตำบลในลักษณะเวที สัจจรมุขเวียนไปตามแต่ละหมู่บ้าน ในตำบลกาญจนา เพื่อให้ได้แนวทาง ข้อคิดเห็น ปรับปรุงเนื้อหาเชื่อมกับกฎกติกา ระเบียบการจัดการ ทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่เดิม การนำร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นเข้าสู่กระบวนการของสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบล ซึ่งปรากฏให้มีขั้นตอนดังนี้ การเสนอร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นขั้นตอนการเสนอร่างข้อบัญญัติ ท้องถิ่นยื่น เสนอต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การตรวจสอบรายชื่อ ทำการตรวจสอบความ ถูกต้องและจำนวนผู้เข้าชื่อ ว่ามีความถูกต้องครบถ้วน โดยมีเวลากำหนดไว้ภายใน 20 วัน เมื่อทำการ ตรวจสอบในกรอบเวลา ดังกล่าว หากมีผู้ร้องขอถอนรายชื่อสามารถกระทำได้ในระยะเวลาเช่นนี้ได้ เช่นกัน

จากการสัมภาษณ์ นางทิพรรัตน์ วงศ์เงิน ประธานสภา อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า⁵³ ร่างข้อบัญญัติท้องถิ่นดังกล่าวมีหลักการและเหตุผลที่เป็น ประโยชน์ต่อชุมชน วาระที่ 2 ขั้นตอนการแปรญัตติ เป็นการพิจารณาลงรายละเอียดตามร่าง ข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เสนอมา วาระที่ 3 การลงมติเห็นชอบให้ ความเห็นร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น กระบวนการและขั้นตอนการขออนุมัติต่อนายอำเภอ เจื่อนไชเชิงโครงสร้างทางกฎหมายและ การเมืองต่อการผลักดันข้อบัญญัติท้องถิ่น จึงทำให้การบริหารจัดการเชิงประเพณี วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม เดิม ที่ชุมชนมีการบริหารจัดการอยู่ก่อนแล้ว จึงมีอาจบริหารจัดการได้ เพราะไม่มี อำนาจเชิงรัฐศาสตร์ และอำนาจทางกฎหมาย ชุมชนจึงต้องอาศัยกฎหมายส่วนกลาง คือหลักการ กระจายอำนาจ เพื่อสร้าง อำนาจความชอบธรรมให้กับชุมชน บุคคลรวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชน ท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีต ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น และมี ส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะ รับรองสิทธิของชุมชนไว้ก็ตาม เนื่องจากเกิดสภาวะที่ขัดแย้งกันเองของระบบ กฎหมาย ซึ่งสะท้อนให้ เห็นถึงความชะงักของชุมชนท้องถิ่นในขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนที่ ไม่มีอำนาจต่อรองตกอยู่ ส่วนปัจจัยเจื่อนไชเชิงโครงสร้างทางการเมืองที่ส่งผลการผลักดัน ข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้น ส่วนหนึ่งมาจากแนวคิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น โดยมุ่งเน้น กระบวนการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสร้างรูปธรรม

⁵²อ้างแล้วนางมณฑา สิทธิชัยพรกุล ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

⁵³อ้างแล้วนางทิพรรัตน์ วงศ์เงิน ประธานสภา อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

ในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในท้องถิ่นให้เกิดพลังขับเคลื่อนการทำงาน เพื่อแก้ไขปัญหา ในท้องถิ่นอย่างจริงจัง อบต กาญจนารูทำให้ความสำคัญมาก ๆ

จากการสัมภาษณ์ นางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบตกาญจนารู บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนารู จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า⁵⁴ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการท้องถิ่น และที่สำคัญ คือ การสร้าง พื้นที่ให้ภาคประชาชน และภาคส่วนต่าง ในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น ในรูปแบบต่าง ๆ ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่อง ต่าง ๆ เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหว ความคืบหน้าของการบริหารจัดการประเทศ และร่วมแสดงความคิดเห็นให้ข้อมูลแก่ผู้ทำหน้าที่แทนตนเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงมีส่วนร่วม การตรวจสอบและถอดถอนผู้ทำหน้าที่แทนประชาชน ซึ่งขาดประสิทธิภาพและ บกพร่องต่อหน้าที่ สรุปร กระบวนการสร้างกลไกการจัดการทรัพยากรร่วมโดยใช้ข้อบัญญัติท้องถิ่นนั้น เป็นการปฏิรูป กลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมารัฐได้มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพียงฝ่ายเดียว โดยรัฐใช้กลไกทางกฎหมายและนโยบายจากส่วนกลาง เข้ามาบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม จึงทำให้การบริหารจัดการเชิงประเพณีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมเดิมที่ชุมชนมีการ บริหารจัดการอยู่จึงมีอาจจัดการได้ เพราะชุมชนไม่มีอำนาจเชิงรัฐศาสตร์ กฎหมาย ดังนั้น ชุมชนจึง ต้องอาศัยกฎหมายจากส่วนกลางได้แก่ หลักการกระจายอำนาจ เพื่อมอบอำนาจให้ชุมชน การดำเนินการให้เกิดกลไกการจัดการร่วม ที่นำไปสู่การจัดการปัญหาต่าง ๆ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากทุกภาคส่วนในการดำเนินกิจกรรมต่าง และสอดคล้องกับวิถีชีวิตและระบบนิเวศ โดยการเฝ้าระวังโดยชุมชนท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง ให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างสมดุลและยั่งยืน และไม่ขัดแย้งกับชุมชน

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัฒนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจนารู

⁵⁴ อ่างแล้วนางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบตกาญจนารู บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนารู จังหวัดแพร่

3.แบบมีแนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์

จากการสัมภาษณ์ พระครูกาญจนธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดกาญจนารามท่านได้กล่าวว่า⁵⁵ แนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่วนร่วมของตำบลกาญจนารามชุมชน ใช้แนวคิดการมีส่วนร่วม การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และ ร่วมรับประโยชน์ เชื่อมประสานการทำงานของทุนทางสังคมทั้งหมดในพื้นที่ บูรณาการการทำงาน โดยใช้ ปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นตัวตั้ง โดยมีเป้าหมายคือ การสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ให้กับประชาชน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ได้แก่ การเรียนรู้ของแกนนำ สมาชิกผู้ได้รับผลประโยชน์ การ เกิดแหล่งเรียนรู้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง การลดปัจจัยเสี่ยงด้านกายภาพและด้านคุณภาพ การตอบสนองต่อภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลกระทบที่ปรากฏเป็นนามธรรม ได้แก่ ความเป็น เจ้าของงาน กิจกรรม และผลความเชื่อมั่นในแกนนำ กลุ่มทางสังคม องค์กรชุมชน การมีส่วนร่วมของสมาชิก และผู้ได้รับประโยชน์ความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกัน และการสร้างผลกระทบร่วมกัน ตลอดถึง วิเคราะห์ปัญหาหมู่บ้านและผู้ที่ได้รับผลกระทบและการแก้ปัญหาในระดับชุมชน เป็นการเรียนรู้สถานการณ์ โดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันของแกนนำผู้นำ ประชาชนชาวบ้านแกนนำ กลุ่มทางสังคม และองค์กรชุมชน เป็นการทบทวนศักยภาพการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ นางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร์ได้กล่าวว่า⁵⁶แนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่วนร่วมของตำบลกาญจนา เรามีการศึกษาประเด็นปัญหาของพื้นที่ ปัจจัยหรือสาเหตุของการเกิดปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา ประชากรที่ได้รับผลกระทบ ผลลัพธ์ที่เกิดจากการ แก้ไขปัญหา เพื่อให้แกนนำและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้ทางออกและแนวทางการจัดการกับสถานการณ์และ ปัจจัยต่างๆ เรียนรู้วิธีการทำงานแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน กลุ่มทางสังคม องค์กรชุมชน หมู่บ้าน ชุมชนจัดการตนเอง หน่วยงานทั้งในพื้นที่และองค์กรสนับสนุนจากนอกพื้นที่ ความเชี่ยวชาญของ พื้นที่ในการนำทุนทางสังคมและ ศักยภาพที่มีในตำบลจัดการปัญหาหรือเงื่อนไขต่างๆ รวมถึงศักยภาพและ ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการเป็นกลไกขับเคลื่อนให้ระบบการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง มีการ วิเคราะห์ศักยภาพ และความพร้อมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้เป็น ศักยภาพของทุนทางสังคม ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน วิเคราะห์ได้จาก ศักยภาพในการพัฒนางานต่อเนื่องและ ขยายผล จากงานและกิจกรรมของทุนทางสังคมที่ดำเนินการอยู่ เช่น การพัฒนางานต่อเนื่องและขยายพื้นที่ การพัฒนางานต่อเนื่องในลักษณะการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย

⁵⁵อ้างแล้วพระครูกาญจนธรรมสุนทร เจ้าอาวาสวัดกาญจนาราม

⁵⁶อ้างแล้วนางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร์

มากขึ้น การพัฒนางานต่อเนื่อง ในลักษณะการบูรณาการกับหลายภาคส่วน การพัฒนางานใหม่แต่ทำเฉพาะเรื่องเฉพาะประเด็นที่ประชาชนตำบลกาญจนาดต้องการ

จากการสัมภาษณ์ นายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนาดกล่าว⁵⁷ แนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่วนร่วมของตำบลกาญจนาดนั้น เราทำในลักษณะการบูรณาการกับหลายภาคส่วน ศักยภาพในการสร้างการเรียนรู้วิเคราะห์ที่ได้จาก งานกิจกรรมของทุนทางสังคมในชุมชนที่ดำเนินไป เช่น การประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูล การถอดบทเรียนตนเอง การเพิ่มความรู้ทักษะ การเพิ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลง การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสื่อสาร การจัด กระบวนการเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มเครือข่าย การสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือจัดการกับเงื่อนไข ต่างๆ เป็นต้น และ การมี ส่วนร่วมของทุนทางสังคมในการพัฒนางานของชุมชนท้องถิ่น การพัฒนานวัตกรรมและการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง การสร้างและพัฒนา นวัตกรรมโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง เป็นกระบวนการนำใช้ความคิด แนวทางวิธีการ กระบวนการทำงาน เครื่องมือการทำงานรวมทั้งกระบวนการสร้างการเรียนรู้ใหม่ในการขับเคลื่อนการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น โดยใช้ทุนทางสังคมที่มีอยู่ทั้งหมดในชุมชน ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่มทางสังคม องค์กร ชุมชน ระดับ หน่วยงาน แหล่งประโยชน์และระดับหมู่บ้าน จัดการตนเอง ร่วมกับการใช้ความรู้หลาย ชุดทั้ง ทางหลักวิชาการ หลักสังคมวัฒนธรรม หลักประสบการณ์ เพื่อให้กระบวนการจัดการตนเอง ของชุมชน ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง ต่อเนื่องและยั่งยืน

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัฒนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจนาด

จากการสัมภาษณ์ นายสุธรรม สนทยาน ผู้ใหญ่บ้านบ้านเลขที่ 79/1 หมู่ 6 บ้านกาญจนาด ตำบลกาญจนาด จังหวัดแพร่ท่านได้กล่าว⁵⁸แนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่วนร่วมของตำบลกาญจนาด มีการรับวัฒนธรรมจากหลากหลายแห่ง โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เพราะเกี่ยวข้องกับดำรงชีพคือ อาหาร แสดงถึงอัตลักษณ์ของอาหาร ท้องถิ่น ที่อยู่อาศัย การสร้างที่อยู่อาศัยมีทั้งแบบดั้งเดิมและแบบทันสมัย เครื่องนุ่งห่ม ความนิยมใน เรื่องของการแต่ง

⁵⁷อ้างแล้วนายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนาด

⁵⁸อ้างแล้วนายสุธรรม สนทยาน ผู้ใหญ่บ้านบ้านเลขที่ 79/1 หมู่ 6 บ้านกาญจนาด ตำบลกาญจนาด จังหวัดแพร่

กายเป็นแบบเรียบง่ายมีทั้งการแต่งกายแบบพื้นบ้านและแบบเสื้อผ้าแฟชั่น ซึ่งขึ้นอยู่กับ ลักษณะของ กิจกรรมและงานบุญเทศกาลต่างๆ ยารักษาโรค ชาวตำบลกาญจนายังคงสนใจในการอนุรักษ์ ภูมิ ปัญญาท้องถิ่นไว้ การยกระดับแหล่งทุนชุมชนตามศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการ ตอบสนองความ ต้องการและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนได้อย่างสอดคล้องกับภูมิสังคมและเกิดผล สัมฤทธิ์ ซึ่งพบว่าสภาพ ทั่วไปและแหล่งทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของตำบลกาญจน่า สัมพันธ์กับการ ประกอบอาชีพด้านการเกษตร พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรม

จากการสัมภาษณ์ นางมณฑา สิทธิชยาพรกุล ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจน่า จังหวัดแพร่ท่านได้กล่าวว่า⁵⁹แนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การ เรียนรู้ชุมชนส่วนร่วมของตำบลกาญจน่า ชุมชนส่วนใหญ่ทุกหมู่บ้านจัดการตนเอง เพื่อยกระดับแหล่ง ทุนชุมชนตามศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนให้เป็นพฤติกรรมการใช้วิถีชีวิตตามวิถีชุมชน การ สร้างเครือข่ายแหล่งทุนชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น เมื่อบริบทของชุมชนมีพื้นฐานการทำ เกษตรกรรมที่สืบทอดต่อกันมา แต่อย่างยิ่งขาดองค์ความรู้ในด้านวิถีพอเพียง ขาดกระบวนการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ที่จะยกระดับแหล่งทุนให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน จึงนำเสนอการสร้าง เครือข่ายแหล่งทุนคือ การ สร้างเครือข่ายและหน้าที่ของเครือข่ายชุมชนวิถีพอเพียง แนวคิดการ เรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง นอกจากทำตามหน้าที่ของเครือข่ายชุมชนก็ยังมีกิจกรรม ทางพระพุทธศาสนาผนวกเข้ามา เพื่อ ขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบน ฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม สื่อและ แหล่งการเรียนรู้ชุมชน ถือเป็นเครื่องมือหรือช่องทางที่ สำคัญสำหรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาต่อๆ กันไป

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัฒนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจน่า

จากการสัมภาษณ์ นายอนุพงศ์ คำวาง พิธีกรรม ความเชื่อของล้านนาบ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจน่า อ.เมือง จ.แพร่ ท่านได้กล่าวว่า⁶⁰แนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การ

⁵⁹ อ่างแล้วนางมณฑา สิทธิชยาพรกุล ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจน่า จังหวัด แพร่

⁶⁰ อ่างแล้วนายอนุพงศ์ คำวาง พิธีกรรม ความเชื่อของล้านนาบ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจน่า อ.เมือง จ.แพร่

เรียนรู้ชุมชนส่วนร่วมของตำบลกาญจนา เราจัดให้มีความเชื่อมโยงแหล่งทุนชุมชนเชิง บูรณาการที่เชื่อมโยงเครือข่าย จากศึกษาและค้นหาปัญหาสำคัญเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมแก้ปัญหาไปด้วยกัน เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา และส่งเสริมคุณภาพชีวิตเชิงรูปธรรม ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น มีภูมิปัญญาที่หลากหลาย จนนำมาสู่องค์ความรู้สร้าง เป็นแผนที่ท่องเที่ยว และสร้างความเข้าใจในการรับผลประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีการสนทนาเฉพาะกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน จำนวน 9 รูป/คน จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนใน 9 หมู่บ้าน ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในประเด็น การให้ได้กระบวนการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ตำบลกาญจนา ดังนี้

พระครูกาญจนธรรมสุนทรเจ้าอาวาสวัดกาญจนารามเลขที่ 1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

นางมณฑา สิทธิขยาพรกุลราษฎร์ชาวบ้านด้านประเพณี วรรณกรรม พิธีกรรม ความเชื่อของล้านนาบ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

นายไพศาล นิรันดร์ราษฎร์ชาวบ้านด้านวรรณกรรมล้านนาบ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

นายอนุพงศ์ คำวางราษฎร์ชาวบ้านด้านประเพณี วรรณกรรม พิธีกรรม ความเชื่อของล้านนาบ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อ.เมือง จ.แพร่

นางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์นายก อบต.กาญจนาบ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

นายจรัส น้อยปาปลุก อบต.กาญจนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

นางทิพรัตน์ วงศ์เงินประธานสภา อบต.กาญจนาบ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

นายประเสริฐ น้ำไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

นายบรรจง ศรีธัญย์บ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

พระครูกาญจนธรรมสุนทรเจ้าอาวาสวัดกาญจนารามเลขที่ 1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ท่านได้กล่าวว่า⁶¹กระบวนการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ตำบลกาญจนา ผู้นำในท้องถิ่นเน้นการสร้างและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการจัดให้มีการศึกษาที่เกื้อหนุนให้บุคคลใน

⁶¹อ้างแล้วพระครูกาญจนธรรมสุนทรเจ้าอาวาสวัดกาญจนารามเลขที่ 1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

ชุมชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต โดยการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ภายใต้อะไรที่มีอยู่ในสังคมรอบ ๆ ตัว ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เช่น จากประสบการณ์ของวิทยากรหรือ ปราชญ์ชาวบ้าน จากแปลงสาธิต จากศูนย์เรียนรู้ ฯลฯ โดยมุ่งหวังให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัฒนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจนา

นางมณฑา สิทธิชัยพรกุล บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ท่านได้กล่าวว่า⁶² กระบวนการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ตำบลกาญจนา เรามีการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชนจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะก่อ ประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพจากประสบการณ์ตรง ซึ่งสัมผัสและ จับต้องได้ทั้งนี้ ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ไม่ได้มีเฉพาะต่อสมาชิกในชุมชนเท่านั้น แต่ ยังรวมถึงบุคคลทั่วไปและผู้ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เพื่อดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และก่อให้เกิดการจารึกข้อมูลชุมชนที่เป็นระบบด้วย เช่น ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมทั้งที่มีในตำราเรียนและที่ไม่มีในตำราเรียน ใช้เป็นสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรม ใช้เป็นสถานที่พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็น ใช้เป็นแหล่งสถานที่ศึกษาดูงาน ฝึกฝน ใช้เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารทั่ว ๆ ไป รวมทั้งเป็นสถานที่ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ หรือแจ้งข้อมูลที่ต้องการสื่อไปถึงคนในชุมชน ใช้เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ ไม่ให้ลบล้างสำหรับสืบต่อไปยังชนรุ่นหลัง ใช้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ อาทิ เป็นศูนย์จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นจุดรวบรวมผลผลิต พื้นที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมของแม่บ้าน เป็นต้น

นายไพศาล นิรันดร์ปราชญ์ชาวบ้านบ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ท่านได้กล่าวว่า⁶³กระบวนการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ตำบลกาญจนา เรามีกระบวนการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ตำบลกาญจนา แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน จะประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ แหล่งที่มาของความรู้และเนื้อหาความรู้ หรือเนื้อหาความรู้ เพื่อเป็นหลักประกันความ

⁶² อ่างแล้วนางมณฑา สิทธิชัยพรกุล บ้านเลขที่ 158/21 หมู่ 2 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

⁶³ อ่างแล้วนายไพศาล นิรันดร์ บ้านเลขที่ 62 หมู่ 8 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

ยั่งยืนยาวนานและสามารถสืบ ทอดขยายผลได้ เนื้อหาความรู้คือ ข้อมูล หรือเรื่องราว หรือสิ่งที่ จัดเก็บได้จากแหล่งที่มาของความรู้ในชุมชนกาญจนนาที่ถูกนำมาเรียบเรียงให้เป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ สามารถทำความเข้าใจได้และพร้อมต่อการนำไปใช้ ประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์

นายอนุพงศ์ คำวางปราชญ์ชาวบ้านบ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา อ.เมือง จ.แพร่ ท่าน กล่าวว่⁶⁴ กระบวนการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ตำบลกาญจนนา เรามีการเก็บข้อมูล จากแหล่งความรู้ บันทึกประสบการณ์หรือความรู้ที่มีอยู่ในรูปแบบ ของประเพณี เผยแพร่ ถ่ายทอด ให้กับผู้ที่สนใจ เช่น การ การจัดทำแปลงสาธิต อุปกรณ์สาธิต ส่วนใหญ่ใช้บริเวณแหล่งที่มาของความรู้ เป็นสถานที่จัดการเรียนรู้เพราะ จะสามารถเรียนรู้ได้จากสถานที่จริง ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านของผู้รู้ แปลง เกษตร ฟาร์ม วัต ป่า ฯลฯ โดย มีการปรับสภาพแวดล้อมของแหล่งเรียนรู้ให้เป็นห้องเรียนธรรมชาติไม่ จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียน กระบวนการเรียนรู้ในที่นี้จะเน้นให้ชุมชนเป็นผู้มี บทบาทสำคัญในการ ดำเนินงานทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มา ของความรู้ ไปจนถึง การประเมินและติดตามผลการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนจะต้องเป็นกำลัง หลักในการถ่ายทอด ความรู้ให้ผู้ที่สนใจ ถ่ายทอดความรู้ได้อย่างชัดเจนมากที่สุด

นางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์นายก อบต.กาญจนนาบ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่ท่านกล่าวว่⁶⁵ กระบวนการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ตำบลกาญจนนา เรามี การพัฒนา ห้องสมุดต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดวัด เครือข่ายการ เรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานีอนามัย สำนักงาน เกษตรอำเภอ ที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน แหล่งความรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือตามวิถีชาวบ้าน เช่น วนอุทยาน สวนพืช สมุนไพร เป็นต้น เข้าถึงประชาชนทุกเพศทุกวัยอย่างรวดเร็ว รวมถึงภูมิ ปัญญาชาวบ้าน ได้แก่ ความรู้ ที่ทำสืบทอดกันมาในอดีต ปราชญ์ชาวบ้าน วัฒนธรรม และถือเป็นวิทยาการที่มีคุณค่าต่อชุมชน

นายจรัส น้อยปาปลุกอบต.กาญจนนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่⁶⁶ การเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นแหล่งวิทยาการที่มีคุณค่าต่อบุคคล และสังคมเป็นอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาของผู้รู้วัฒนธรรมและความรู้ของชุมชน ซึ่งได้รับการสั่งสมและ ถ่ายทอดสืบ กันมาเป็นการจัดการศึกษาตามสภาพปัญหา ความต้องการและความ สนใจที่แตกต่างกัน ของแต่ละบุคคล เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และ เป็นการยกระดับ

⁶⁴อ้างแล้วนายอนุพงศ์ คำวางปราชญ์ชาวบ้านบ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา อ.เมือง จ.แพร่

⁶⁵อ้างแล้วนางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์นายก อบต.กาญจนนาบ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่

⁶⁶อ้างแล้วนายจรัส น้อยปาปลุกอบต.กาญจนนา จังหวัดแพร่บ้านเลขที่ 28 หมู่ที่ 5 ตำบลกาญจนนา จังหวัดแพร่

คุณภาพชีวิตด้วย นอกจากนี้กิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรม เป็นรูปแบบพิธีการที่กระทำสืบทอดจากบรรพบุรุษมาเป็นเวลานาน จนกลายเป็นจารีตประเพณีและอนุรักษ์ต่อกันไป เช่น การรดน้ำดำหัวใน ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น พ่อแม่สอนลูก เป็นรูปแบบการเรียนรู้ตามอภยาศัยที่ชัดเจนที่สุด เกิดขึ้นตาม ธรรมชาติและจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้จากประสบการณ์ของกลุ่มอาชีพ เช่น การทำแชมพูสมุนไพรจาก ผู้ชำนาญการ เป็นต้น เป็นการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งยั่งยืน

นางทิพรรัตน์ วงศ์เงินประธานสภา อบต.กาญจนาบ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า⁶⁷การให้บริการในชุมชนกาญจนา มีทั้งที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นแหล่งบริการข่าวสารข้อมูล ที่เป็นปัจจุบัน เพื่อสร้างนิสัยการอ่าน และเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองแก่ประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ เป็นสถานที่จัดกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วย ตนเองจากสื่อการสอนหลายรูปแบบ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งกลางทำหน้าที่ประสานงานกับแหล่ง วิทยากร ความรู้ข่าวสารแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชน และมีนิทรรศการ เป็นการนำเนื้อหาทางวิชาการ มาจัดในรูปของสิ่งแสดงซึ่งอาจจะเป็นของ จริง ของจำลอง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จึงเป็นสถานที่ ที่เป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนรู้ เป็นอีกรูปแบบ หนึ่งของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ที่ปัจจุบันนิยมจัดตั้งขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้าง โอกาสในการเรียนรู้ถ่ายทอด แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ของประชาชนในชุมชน เป็นจุดถ่ายทอด ความรู้ไปยังผู้ที่สนใจภายนอกชุมชน และเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เน้นถ่ายทอดความรู้และเรื่องราวเกี่ยวกับวิถีชีวิตและ กิจกรรมการพัฒนาของชุมชนกาญจนา

นายประเสริฐ น้ำไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ท่านได้กล่าวว่า⁶⁸ ตำบลกาญจนาเรามีการพัฒนา ห้องแสดงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นส่วนที่แสดงถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะ จารีต ประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งมีอัตลักษณ์ และความเชื่อประเพณีเป็นของท้องถิ่น ซึ่งห้องแสดงวัฒนธรรมมีการจัดแสดง เครื่องมือ เครื่องใช้ใน การดำรงชีวิต วัฒนธรรมเครื่องแต่งกาย หรือประกอบอาชีพของคนในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ส่งเสริมเครือข่ายแห่งการเรียนรู้และพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้เสมือนจริง จัดบริการให้สืบค้นข้อมูล ที่เป็นความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่บุคคลในชุมชนสนใจ ผ่านเครือข่าย อินเทอร์เน็ต เช่น ข้อมูลด้านวัฒนธรรม โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่มีข้อมูลด้านวัฒนธรรม ในจังหวัดแพร่ ห้องวิชาการชุมชน เป็นสถานที่จัดประชุมสัมมนา ฝึกอบรมหัวข้อต่าง ๆ เช่น เรื่องภาษา การเลี้ยงลูกแนวทางการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา มุมพัฒนาการศึกษาด้วยตนเอง เช่น

⁶⁷อ้างแล้วนางทิพรรัตน์ วงศ์เงินประธานสภา อบต.กาญจนาบ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

⁶⁸อ้างแล้วนายประเสริฐ น้ำไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

มุขสายสามัญของการศึกษานอกโรงเรียน มุมจากการสัมภาษณ์ เป็นต้น

ประเสริฐ น้ำไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ท่านได้กล่าว⁶⁹ กิจกรรมกลุ่มพัฒนาความรู้ในชุมชน และเป็นห้องถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ในตำบลกาญจนานั้นเราได้พัฒนา จัดบริการแก่ชุมชน บุคคล หรือหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ยังเป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชน และประชาชนในชุมชน พัฒนาห้องเรียนรู้กลุ่มอาชีพชุมชน เป็นส่วนเผยแพร่ผลงานกลุ่มอาชีพ การดำเนินงาน การ รวมกลุ่ม การฝึกและพัฒนาอาชีพ และเป็นการเปิดโอกาสทางการตลาดของกลุ่มอาชีพในชุมชน จะ ได้สัมผัสกับการทำงานกลุ่มอาชีพอย่างแท้จริง ผู้บริโภคในชุมชน และเป็นศูนย์จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากชุมชน หรือสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสินค้า ของชุมชนแต่ยังไม่แพร่หลายมากนัก

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัฒนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจนา

นายบรรจง ศรีธิยศบ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าว⁷⁰ ชุมชนเรามีการพัฒนา ลานกิจกรรมชุมชน เป็นสถานที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ให้มีการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน บริการเครื่องเล่นสำหรับเด็ก มีการจัดกิจกรรมเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และสานสายใยครอบครัว เช่น กิจกรรมศิลปะ การร้องเพลง การเล่นเกมต่าง ๆ เวทีสำหรับปราชญ์ชุมชน ห้องสมุดชุมชน/ห้องสมุดประชาชน เป็นรูปแบบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การดำเนินงานห้องสมุด ประชาชนตำบล ได้มีการถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเราจัดตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายให้มีการจัดการ เรียนรู้และจัดกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นตามความต้องการของประชาชนเพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้ ตลอดชีวิตและตอบสนองต่อความต้องการการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชน ให้บริการหนังสือทุก ประเภทตั้งแต่พัฒนาการของเด็กเล็ก เยาวชนผู้สนใจเฉพาะด้าน มีบริการสื่อวารสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ มีความทันสมัย จัดให้มีสื่อซึ่งสามารถก่อให้เกิดลักษณะของการเรียนรู้ที่รื่นรมย์และมี ชีวิตชีวา เช่น วิทยุทัศน์เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียงแผ่นเสียง ภาพสไลด์รวมถึงอินเทอร์เน็ตด้วย แหล่งที่มาของหนังสือและสื่อประเภทต่าง ๆ

⁶⁹อ้างแล้วนายประเสริฐ น้ำไหลทุ่งบ้านเลขที่ 32/2 หมู่ 3 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

⁷⁰อ้างแล้วนายบรรจง ศรีธิยศ บ้านเลขที่ 13 หมู่ 5 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

นอกเหนือจากงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานเอกชน และประชาชนทั่วไป ที่ต้องการเห็นคนมีการอ่านหนังสือและมีความรู้มากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ พระครูไพจิตรธีรวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดหนองบ่อ ท่านได้กล่าวว่า⁷¹ ชุมชนมีความร่วมมือกันในการพัฒนา ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอีกประเภทหนึ่งที่ได้มีการ ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงาน เป็นที่ให้ประชาชนได้รับทราบข่าวสาร และความรู้ต่างๆ ส่งเสริมการอ่านหนังสือและป้องกันการเล่นหนังสือรวมทั้งเพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านหนังสือของประชาชน การดำเนินงานในพื้นที่ประเภทนี้ ก็คือการทำให้เกิดจุดเรียนรู้ ในตำบลกาญจนนาทุกหมู่บ้าน นำอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง

จากการสัมภาษณ์ นายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนากล่าวว่า⁷² ตำบลกาญจนนาเราได้ จัดทำแผนที่จุดเรียนรู้ของหมู่บ้าน พื้นที่ที่มีจุดเรียนรู้ หมายถึง พื้นที่ที่ไม่มีศูนย์เรียนรู้แต่สามารถระบุได้ว่า คนแก่ ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ อยู่ที่ไหน ข้อมูลปัจจุบันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหมู่บ้านเท่าที่มีอยู่ นั้นอยู่ที่ใด มีแผนที่แสดงเป็นจุดเรียนรู้แสดงไว้ในสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมของหมู่บ้าน อาจเป็นบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน วัด โรงเรียน ศาลาประชาคม มีบันทึกประวัติหมู่บ้านอย่างละเอียด ครอบคลุมอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ มีการบันทึก เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน วิถีชีวิตของชุมชนในอดีตถึงปัจจุบัน อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทุกหมู่บ้าน ในตำบลกาญจนนา ขั้นตอนการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกาญจนนานั้นเราให้มีการ จัดเวทีประชาคมเพื่อชี้แจงให้เห็นความสำคัญของศูนย์เรียนรู้ชุมชนและกำหนด หัวข้อ ความรู้ที่จำเป็นเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน หาอาสาสมัครบันทึกความรู้ภูมิปัญญา และให้ อาสาสมัครวางแผนปฏิบัติการจัดการความรู้ของชุมชน คือการจัดเก็บข้อมูล ประวัติหมู่บ้าน จัดการความรู้ของจุดเรียนรู้ให้เป็นลายลักษณ์อักษรและปรับข้อมูลของหมู่บ้าน อาสาสมัครสืบค้น บันทึก ประวัติหมู่บ้านและวิถีชีวิตของชุมชนในอดีต อาสาสมัครจัดการความรู้ของจุดเรียนรู้ให้เป็นลายลักษณ์อักษร วิทยากรของชุมชนของชุมชนเป็นผู้ให้การถ่ายทอดความรู้นั้น ๆ

จากการสัมภาษณ์ พระครูโกศลบุญเขต เจ้าอาวาสวัดดอนดี ท่านได้กล่าวว่า⁷³ศูนย์เรียนรู้ชุมชนจะใช้อาคารที่มีอยู่ใน ชุมชน สํารวจแหล่งงบประมาณ ศึกษาระเบียบของแหล่งงบประมาณ เขียนโครงการ เสนอขอรับการสนับสนุน ปรับปรุงอาคาร แล้วบรรจุข้อมูลข่าวสารความรู้ไว้ในอาคาร

⁷¹อ้างแล้วพระครูไพจิตรธีรวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดหนองบ่อ

⁷²อ้างแล้วนายอนุพงศ์ คำวาง บ้านเลขที่ 25 หมู่ 7 ตำบลกาญจนนา

⁷³อ้างแล้วพระครูโกศลบุญเขต เจ้าอาวาสวัดดอนดี

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ภายในชุมชน คณะกรรมการบริหารศูนย์กำหนดระเบียบการบริหารศูนย์เรียนรู้ชุมชน โดยให้มี ประเด็นสำคัญอย่างน้อย 2 เรื่อง คือ การดูแลบำรุงรักษาอาคารศูนย์จะอย่างไร และการใช้อาคาร จัดกิจกรรมและมีการส่งเสริมการเรียนรู้ภายในชุมชน อย่างต่อเนื่อง

ภาพกิจกรรม ช่วงวัด ช่วงโรงเรียน พื้นที่สาธารณะ วัดนธรรมประเพณี ในตำบลกาญจนา

จากการสัมภาษณ์ นางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ได้กล่าวว่า⁷⁴ วัตถุประสงค์ เราให้มีการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ชุมชนสมบูรณ์แบบ ซึ่งมีรูปแบบ พื้นที่เก็บข้อมูลข่าวสารความรู้ พื้นที่ บริการความรู้ ชุมชน และ ประชาชน มีการจัดทำทะเบียนประชาชนชาวบ้าน มีบทเรียนที่จัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ประชาชนแสดงตนชัดเจน มีศักยภาพในการถ่ายทอดสาระ มีข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ครบถ้วน หลายรูปแบบ มีกรรมการ มีวาระการดำรงตำแหน่ง มีแผนงาน มีระเบียบ กติกา กิจกรรม มีกิจกรรมจัดการความรู้ครบวงจร มีกิจกรรมจัดการเรียนรู้ รูปแบบกิจกรรม มีส่วนจัดแสดงความรู้แบบถาวร บางส่วนอาจจัดแสดงความรู้เป็นครั้ง คราว มีการฝึกอบรม มีการนำทัศนศึกษา มีการเสวนา/อภิปราย/สัมมนา เพียงพอ หรือการพัฒนา อาชีพ การแก้ปัญหาของครอบครัวและชุมชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการ เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น จัดกิจกรรมสร้างองค์ความรู้ใหม่ของชุมชน วางแผนเพิ่มค่าองค์ความรู้ของชุมชน ตารางเวลาชัดเจน รวมทั้งการจัดกิจกรรมฝึกอบรมที่ต้องไม่มีการเก็บค่าลงทะเบียนจากบุคคลภายนอกชุมชน กำหนดระเบียบการให้บริการบุคคลภายนอกชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเป็น ส่วนตัวและคนในชุมชนสามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติรวมทั้งเพื่อให้การศูนย์เรียนรู้ ชุมชนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะกรรมการกำหนดระเบียบการให้บริการบุคคลภายนอกไว้เป็น ลายลักษณ์อักษรว่า จะเปิดบริการ การเรียนรู้สำหรับบุคคลภายนอกชุมชนในวันใด การขอเข้าอบรม หรือมาศึกษาดูงานจะต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรบ้าง ผู้มาอบรมหรือมาศึกษาดูงานจะต้องประพฤติปฏิบัติ อย่างไรในหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์ นางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1

⁷⁴ อ่างแล้วนางสาวสายสุณี อ่อนจันทร์ บ้านเลขที่ 41 หมู่ 7 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่ ท่านได้กล่าวว่า⁷⁵ศูนย์เรียนรู้ชุมชนเรามีการกำหนดให้มีประเด็นการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนในการประชุมคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และนำเสนอประเด็นดังกล่าวเพื่อสอบถาม ข้อคิดเห็นของประชาชนผ่านเวทีประชาคม การจัดทำแผนเพื่อพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนามาเป็นแผนพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดตั้งงบประมาณ โดยมีการกำหนดขั้นตอนการจัดทำแผน ศึกษาความต้องการของประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับการใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตลอดจนการวิเคราะห์โครงสร้างและทิศทางการเจริญเติบโตของชุมชน จำนวนประชากร อัตราการเจริญเติบโต ลักษณะการใช้เวลว่าง ประเมินปัญหาและความต้องการ และศึกษาแหล่งการเรียนรู้ใน ชุมชน เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้สอดคล้องกับ ศักยภาพของประชาชนพื้นที่ ปัญหาและความต้องการของชุมชน จัดลำดับความสำคัญของความต้องการของประชาชน เพื่อกำหนดประเภทของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และกิจกรรมตามความต้องการและความสนใจของประชาชน โดยพิจารณาขีดความสามารถด้านงบประมาณและบุคลากร การดำเนินการตามแผน นำกิจกรรมที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนซึ่งกำหนดไว้ในแผนพัฒนา มาจัดทำแผนพัฒนาประจำปีและจัดทำโครงการเพื่อบรรจุในข้อบัญญัติงบประมาณประจำปีเพื่อดำเนินการต่อไป

⁷⁵ อ่างแก้วนางสมเพชร เสนาป่า เลขานุการ อบต.กาญจนา บ้านเลขที่ 193 หมู่ 1 ตำบลกาญจนา จังหวัดแพร่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 2. เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยทั้งเชิงเอกสาร (Documentary Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากปฐมภูมิจากการศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และข้อมูลจากการสนทนากลุ่มย่อย มีวิธีการดังนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา

2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อทราบถึงประวัติศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา และทำการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อศึกษาเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกวัด ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลกาญจนา 8 หมู่บ้าน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จำนวน 9 หมู่บ้าน ได้แก่ 1.บ้านดอนดี หมู่ 1 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 2.บ้านดอนแก้ว หมู่ 2 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 3.บ้านหัวฝาย หมู่ 3 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัด จำนวน 2 คน 4.บ้านหนองบ่อ หมู่ 4 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 5.บ้านกวาว หมู่ 5 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 6.บ้านทุ่งอ่วน หมู่ 6 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 7.บ้านดอนดี หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 8.บ้านหัวฝาย หมู่ 8

ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน 9.บ้านกาญจนา หมู่ 9 ตำบลกาญจน
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 2 คน จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็น ตัวแทน
ใน 9 หมู่บ้าน

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย
ร่วมกับคณะสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องทั้ง 9 หมู่บ้าน

(3) ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด หลักการ รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน
กาญจนา ในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการ
ดำเนินการวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้รับทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสาร และ
ภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ ประวัติศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนกาญจนาแพร่
ในมิติต่าง ๆ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้คณะสงฆ์ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ

(5) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาผู้นำคณะสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน
ชาวบ้าน และผู้นำชุมชนตำบลกาญจนา ที่มีบทบาทในกระบวนการยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
แบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 9 หมู่บ้าน ได้แก่

- 1.บ้านดอนดี หมู่ 1 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. บ้านดอนแก้ว หมู่ 2 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
3. บ้านหัวฝาย หมู่ 3 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัด
4. บ้านหนองบ่อ หมู่ 4 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
5. บ้านกวาว หมู่ 5 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
6. บ้านทุ่งอ่อน หมู่ 6 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
7. บ้านดอนดี หมู่ 7 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

8. บ้านหัวฝาย หมู่ 8 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

9. บ้านกาญจนา หมู่ 9 ตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ในการวิจัยการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัด

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมาของศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา

2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อทราบศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา

3) การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) เพื่อวิเคราะห์ผลงานศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การใช้ศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา

2.2 การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) สำหรับผู้นำคณะสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน เกี่ยวกับประวัติและผลงานศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา

2.3 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) วิเคราะห์เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา

3. ชั้นสร้างเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยคณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองโดยใช้วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเป็นหลัก มีทั้งหมด 2 ชนิดประกอบด้วย แบบการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือตามหลักการ

4. ชั้นเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย โดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม จากนั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

5. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของวิจัย ในบทนี้มีหัวข้อหลัก 2 หัวข้อ คือ 1. เพื่อศึกษาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมือง

แพร่ จังหวัดแพร่ ๒. เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ข้อมูลศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการศึกษาเอกสารและทำการสัมภาษณ์จากผู้นำสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน และผู้นำชุมชน สามารถนำเสนอผลการศึกษาได้ดังนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้การสัมภาษณ์ 18 รูป/คน

ที่	รายการ	ร้อยละ
1	อายุ	
	40-05	3.50
	46-60	40.00
	61-80	6.50
	80 ปีขึ้นไป	-
2	สถานภาพทั่วไป	
	บรรพชิต	25.00
	ประชาชนท้องถิ่น	20.00
	นักการเมือง	5.00
	นักวิชาการ	5.00
	วัฒนธรรมท้องถิ่น	5.00
3	วุฒิการศึกษา	
	ประถมศึกษา	2.50
	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	4.50
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	2.50
	อนุปริญญา	-
	ระดับปริญญาตรี	11.50
	สูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป	25.00

4	อาชีพ	
	ราชการ	20.00
	พนักงานบริษัท	-
	ค้าขาย	10.00
	รับจ้าง	10.00
	กสิกรรม	3.50
5	บทบาทหรือสถานภาพในชุมชน	
	พระสงฆ์	15.00
	ปราชญ์ท้องถิ่น	15.00
	นักวิชาการ	15.00
	นักการเมือง	10.00
	มัคทายก	10.00
	กรรมการวัด	10.00

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นบรรพชิต คิดเป็นร้อยละคิดเป็นร้อยละ 25.00 เป็นปราชญ์ชาวบ้าน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5.00 นักวิชาการ 5.00 ผู้นำชุมชน 5.00 ข้อมูลระดับอายุ พบว่า อายุ 40-45 คิดเป็นร้อยละ 3.50 อายุ 46-60 คิดเป็นร้อยละ 40.00 อายุ 61-80 คิดเป็นร้อยละ 6.50 ข้อมูลระดับการศึกษา พบว่า ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 2.50 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 4.50 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 2.50 ระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 2.50 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 11.5 และสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 25.00 ข้อมูลด้านอาชีพ พบว่า รับราชการ คิดเป็นร้อยละ 20.00 ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 10.00 รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 10.00 กสิกรรม คิดเป็นร้อยละ 7.50 ข้อมูลด้านบทบาทหรือสถานภาพใน ชุมชน เป็นพระสงฆ์ 15.00 ปราชญ์ท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 15.00 นักวิชาการคิดเป็นร้อยละ 15.00 นักการเมือง คิดเป็นร้อยละ 10.00 มัคทายก คิดเป็นร้อยละ 10.00 และกรรมการวัด คิดเป็นร้อยละ 10.00

5. 2 เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เกี่ยวกับประวัติศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า สามารถแยกประเด็น ดังนี้

- 1.ความร่วมมือในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่
- 2.บทบาทของกลุ่มชุมชนที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่
- 3.ประโยชน์ที่เกิดจากการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่
- 4.ความร่วมมือของชุมชนในพื้นที่ที่มีต่อการในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่
- 5.เพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่

ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เกี่ยวกับประวัติศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่า สามารถแยกประเด็น ดังนี้

- 1.กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่
- 2.กระบวนการจัดทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่
- 3.แนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่

ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่มย่อย การยกระดับซึ่งศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนาสรุปความสำคัญในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

กระบวนการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ตำบลกาญจนา เรามีการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในชุมชนจึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะก่อ ประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพจากประสบการณ์ตรง ซึ่งสัมผัสและ จับต้องได้ทั้งนี้ ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ไม่ได้มีเฉพาะต่อสมาชิกในชุมชนเท่านั้น แต่ ยังรวมถึงบุคคลทั่วไปและผู้ que ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้เพื่อดำเนิน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และก่อให้เกิดการจรรีกรข้อมูลชุมชนที่เป็นระบบด้วย เช่น ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมทั้งที่มีในตำราเรียนและที่ไม่มีในตำราเรียน ใช้เป็นสถานที่ในการจัดการเรียนการสอน การ

ฝึกอบรม ใช้เป็นสถานที่พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ความคิดเห็น ใช้เป็นแหล่งสถานที่ศึกษาดูงาน ฝึกฝน ใช้เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ข้อมูล ข่าวสารทั่ว ๆ ไป รวมทั้งเป็นสถานที่ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ หรือแจ้งข้อมูลที่ต้องการสื่อไปถึงคนในชุมชน ใช้เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ ไม่ให้ลบล้างสำหรับสืบต่อไปยังชนรุ่นหลัง ใช้เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมอื่น ๆ อาทิ เป็นศูนย์จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นจุดรวบรวมผลผลิต พื้นที่รวมกลุ่มทำกิจกรรมของแม่บ้าน เป็นต้น

กระบวนการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ตำบลกาญจนา เรามีกระบวนการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ตำบลกาญจนา แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน จะประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ แหล่งที่มาของความรู้และเนื้อหาความรู้ หรือเนื้อหาความรู้ เพื่อเป็นหลักประกันความยั่งยืนยาวนานและสามารถสืบ ทอดขยายผลได้ เนื้อหาความรู้คือ ข้อมูล หรือเรื่องราว หรือสิ่งที่จัดเก็บได้จากแหล่งที่มาของความรู้ที่ถูก นำมาเรียบเรียงให้เป็นระบบ เป็นหมวดหมู่ สามารถทำความเข้าใจได้และพร้อมต่อการนำไปใช้ ประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์

กระบวนการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ตำบลกาญจนา เรามีการเก็บข้อมูลจากแหล่งความรู้ บันทึกประสบการณ์หรือความรู้ที่มีอยู่ในรูปแบบ ของประเพณี เผยแพร่ ถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจ เช่น การจัดทำแปลงสาธิต อุปรณ์สาธิต ส่วนใหญ่ใช้บริเวณแหล่งที่มาของความรู้เป็นสถานที่จัดการเรียนรู้เพราะ จะสามารถเรียนรู้ได้จากสถานที่จริง ไม่ว่าจะเป็นที่บ้านของผู้รู้ แปลงเกษตร ฟาร์ม ไร่ ป่า ฯลฯ โดย มีการปรับสภาพแวดล้อมของแหล่งเรียนรู้ให้เป็นห้องเรียนธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องเรียนในห้องเรียน กระบวนการเรียนรู้ในที่นี้จะเน้นให้ชุมชนเป็นผู้มี บทบาทสำคัญในการดำเนินงานทุกขั้นตอนตั้งแต่การวางแผน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มา ของความรู้ ไปจนถึงการประเมินและติดตามผลการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนจะต้องเป็นกำลัง หลักในการถ่ายทอดความรู้ให้ผู้สนใจ ถ่ายทอดความรู้ได้อย่างชัดเจนมากที่สุด

5.2 อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ สรุปได้ว่า 1.ความร่วมมือในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ 2.บทบาทของกลุ่มชุมชนที่มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ 3.ประโยชน์ที่เกิดจากการส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ 4.ความร่วมมือของชุมชนในพื้นที่ที่มีต่อการในการเสริมสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร์ 5.ยกระดับศูนย์การ

เรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 6.กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 7.กระบวนการจัดทรัพยากรขององค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 8.แนวทางเสริมสร้างความยั่งยืนเพื่อยกระดับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรารวิน ชินวงศ์ และคณะ¹ ได้วิจัยศึกษาแนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตำบลบางปลา จังหวัดสมุทรปราการที่ตรงกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ประชากรของการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูในโรงเรียน และครูในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คณะกรรมการชุมชนและประชาชนในตำบลบางปลา จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 15 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 379 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วนและกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จของเครซีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบหาค่าความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแยกตามรายด้านทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุและอาคารสถานที่ และด้านการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก ส่วนแนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านบุคลากร ควรให้เจ้าหน้าที่เป็นบุคคลในตำบลบางปลา จังหวัดสมุทรปราการและมีการพัฒนาบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ด้านงบประมาณ ควรได้รับการจัดสรรจากภาครัฐและจากท้องถิ่นอย่างเหมาะสม ด้านวัสดุและอาคารสถานที่ ควรจัดให้เพียงพอต่อการใช้งาน เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยในชุมชนบางปลา และด้านการบริหารจัดการ ควรเป็นรูปแบบคณะกรรมการที่ได้รับคัดเลือกจากชุมชน และมีการแบ่งโครงการการดำเนินงานอย่างชัดเจนและเป็นระบบ

อนึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่สร้างชุมชนให้มีการยกระดับพัฒนาอย่างยั่งยืน ของ วรธรธรรม กาญจนสุวรรณ (2553, 119) ศึกษากระบวนการจัดการชุมชนเข้มแข็งรูปแบบ ปัจจัยและตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง โดยศึกษาความเป็นมา กระบวนการจัดการ รูปแบบ ปัจจัย และตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งของไทย และนำเสนอแนวทางและองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับ กระบวนการเสริมสร้างตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็งของไทย อันนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งที่ยั่งยืน อาศัยแนวทางผสมผสานทั้งการศึกษาในเชิงเอกสาร (documentary study) การศึกษาวิจัยใน ภาคสนามโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณ (quantitative research) และเชิงคุณภาพ (qualitative research)

¹ศรารวิน ชินวงศ์ และคณะ ศึกษาแนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตำบลบางปลา จังหวัดสมุทรปราการ 2018 หน้า บทคัดย่อ

ผลการศึกษาระบบการจัดการชุมชนเข้มแข็งในสังคมไทย พบว่ามีกระบวนการ จัดการที่สำคัญ 7 ประการที่ก่อให้เกิดศักยภาพของการพัฒนาชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง คือ 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) กระบวนการการ ฟื้นฟู ผลิตซ้ำและสร้างใหม่ 4) กระบวนการใช้สิทธิชุมชนและข้อบัญญัติของชุมชน 5) กระบวนการตัดสินใจร่วมกันของชุมชน 6) กระบวนการของเครือข่ายการพัฒนา และ 7) กระบวนการค้ำจุน การจัดการตนเอง นอกจากนี้ประเด็น ผลการศึกษาเพื่อสร้างตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ คือ มิติทางด้านเศรษฐกิจ มิติ ทางด้านสังคมและองค์กรชุมชน มิติทางด้านวัฒนธรรมการเรียนรู้ และมิติ ทางด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ มีตัวชี้วัดย่อย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ การผลิตและการบริโภคในชุมชน กลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน การจัดสรร ทรัพยากร ทางเศรษฐกิจ และความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจของชุมชน 2) ด้านสังคมและ องค์กรชุมชน มีตัวชี้วัดย่อย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การจัดการและการบริหารองค์กรชุมชน ความสัมพันธ์ ภายใน องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน 3) ด้านวัฒนธรรมและการเรียนรู้ มีตัวชี้วัดร่วม 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ใน ชุมชน การจัดการตนเองทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา 4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มี ตัวชี้วัด 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัฒนธรรมจังหวัด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สามารถนำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปเป็นกรอบในการกำหนดแนวนโยบาย ในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ ชุมชนในจังหวัดแพร่ได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

การดำเนินการเชิงปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งสำคัญรองลงมาจากดำเนินการทางนโยบาย เนื่องจากความสำเร็จแบบมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นไม่ได้เกิดจากการดำเนินการทางนโยบาย อย่างเดียวเท่านั้น ต้องอาศัยการดำเนินการเชิงปฏิบัติด้วยจึงจะสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถของศูนย์เรียนรู้ในชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดแพร่ให้เปิดกว้างทันสถานการณ์ ในการพัฒนาที่สามารถทำให้สร้างเสริมศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. ควรเร่งส่งเสริมภาคีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการถึงข้อมูลข่าวสารและเสริมสร้างศูนย์เรียนรู้จังหวัดแพร่ให้มากยิ่งขึ้น

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของตำบลกาญจนา อำเภอมือแพ้ว จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงวิชาการดังนี้

ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ “ศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น: การพัฒนาศักยภาพและการเสริมสร้างเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเขตล้านนา”

บรรณานุกรม

- สุนน อมรวีวัฒน์ “การจัดการเรียนรู้” ออนไลน์ <https://www.kansuksa.com/> ๒๕๓๓:๔๖๐.
- ชิราวุธ โถษาภิ “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ๒๕๕๓
- นงนภัส คู่ขวัญ เทียงกมล “การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม” ; กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- สุภางค์ จันทวานิช “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบ”. สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย:กรุงเทพฯ.
- ทวีศักดิ์ นพเกษร “วิจัยเชิงปฏิบัติการ” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : กลุ่มงานระบบองค์การแห่งการการเรียนรู้ สำนักพัฒนาองค์การและระบบ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, ๒๕๕๙.
- ชอบ เข้มกลัด และโกวิท พวงงาม “การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์.” กรุงเทพฯ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๕๗
- อลิศรา ชูชาติ “กระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม” ในอมรวิช นาคทรพร และดวงแก้ว จันทรสระแก้ว, ๒๕๕๑
- วิลาสินี จินตลิขิตดี และคณะ “ข้อมูลทุนทางสังคม” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถ. อุทงนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ
- ชลดา บุญอยู่ “ทุนทางสังคม” พิมพ์ลักษณ์, นครปฐม : สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖.
- ชนิษฐา นนทบุตร และคณะ “ทุนทางสังคมและศักยภาพชุมชน” ผอ.ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันพระปกเกล้า “ทุนทางสังคม” สถาบันวิชาการชั้นนำด้านการพัฒนาประชาธิปไตย ธรรมมาภิบาล และสันติวิธี มุ่งนำความรู้สู่สังคม เพื่อประโยชน์ส่วนรวม.๒๕๕๔
- ดาเรศ ชูยก “ทุนทางสังคม” วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- Keywords: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- ประเวศ วะสี “ทุนทางสังคม” . กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด
- ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ “ทฤษฎีทุนทางสังคม” อาจารย์ สาขาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- เอนก นาคะบุตร “ทุนทางสังคม” นักพัฒนาท้องถิ่นชุมชนผู้รู้ท้องถิ่นแห่งธรรม.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ “ทุนทางสังคม” ออนไลน์ : มติชนสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ ๔ - ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๔.
- สุวิทย์ อิศาศวัต “ศักยภาพชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, [ขอนแก่น] : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๙.
- ชลดา สมัครเกษตรการ “ศูนย์การเรียนรู้” ครูชำนาญการพิเศษกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีโรงเรียนลาดยาววิทยาคม อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

สามารถ รอดสำราญ “ศูนย์การเรียนรู้” โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย ๑๑๗/๒ ถนนเทศบาล ต.พระปฐมเจดีย์ อ.

เมืองนครปฐม จ.นครปฐม

ชาติรี สุกเสถียร “ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” การจัดระบบและพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อ

การศึกษาของ โรงเรียนบ้านแหลมเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ “ศูนย์การเรียนรู้” การพัฒนารูปแบบการศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน . จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย/กรุงเทพฯ. ๒๕๕๒

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ “ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์, ๒๕๔๕.

เนาวรัตน์ ลิขิตวัฒน์เศรษฐ “ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” วารสารวิชาการ. ๗๘,๕

อมรา ปฐภิญโญบุรณ “ศูนย์การเรียนรู้” จัดการฝ่ายแผนงานและนโยบาย (TK Park,

OKMD)/ผู้อำนวยการ รร. เล็กโกเมคอนุสรณ์ นนทบุรี

รุ่ง แก้วแดง “ศูนย์การเรียนรู้” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : กองทุนรวมรางวัลเกียรติยศแห่งวิชาชีพครู สำนัก

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๓๒. เลขเรียก, ๓๗๑.๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. “ศูนย์การเรียนรู้” กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

แห่งประเทศไทยจำกัด. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (๒๕๕๓). พระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติพ.ศ.๒๕๔๒.

ชัยวัฒน์ วรรณพงษ์ “ศูนย์การเรียนรู้” ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

๒๕๔๑.

โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ “คุณค่าของศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

สวัสดิ์ สุวรรณอักษร “คุณค่าของการใช้ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : เจริญพัฒนา,

๒๕๓๕

มนัส รัตนดิถก ณ ภูเก็ต “ประเภทของศูนย์ความรู้” วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหาร.

การศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. มนัส รัตนดิถก ณ ภูเก็ต. (๒๕๔๔).

ชาติรี สุกเสถียร “ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” การจัดระบบและพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อ

การศึกษาของ โรงเรียนบ้านแหลมเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.๒๕๕๒

สุนน อมรวินวัฒน์ “ประโยชน์ของการใช้ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. “สุดยอดของหมู่บ้าน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม “ชุมชนเข้มแข็ง” สำนักไทยที่พึ่งปรารถนา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เดือนตุลา. วีรยุทธ

มาฆะศิริรานนท์ และเสาวลักษณ์ อัครเทววิช. (๒๕๕๑).

ประเวศ วะสี. “ความเข้มแข็งของชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน, ๒๕๖๑.

ขึ้นฤทัย กาญจนะจิตรา “ความเข้มแข็งของชุมชน” พิมพ์ลักษณ์, นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม

มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๘.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเพื่อการวิจัย

คำชี้แจง ขอทุกท่านตอบคำถามตามความเป็นจริง การตอบคำถามของท่านไม่มีผลกระทบต่อส่วนตัวแต่ประการใด แต่จะนำผลไปพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกาญจนนาต่อไป

แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มเพื่อการวิจัย

โครงการวิจัย เรื่องการการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ /นามสกุล /ฉายา.....ตำแหน่ง.....

สถานที่.....วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑) ด้านการมีส่วนร่วมก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกาญจนนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

.....

๒) ด้านการมีส่วนร่วมในการศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกาญจนนา

.....

๓) ด้านการการมีส่วนร่วมในการยกระดับนำข้อมูลไปใช้เพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชนเชิงสร้างสรรค์

ขอขอบคุณ/อนุโมทนาในความเอื้อเฟื้อในการตอบคำถามเพื่อการพัฒนา

คณะผู้วิจัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักวิชาการวิทยาเขตแพร่

อว ๘๐๔๓.๔.๓ (๓) / ๙

วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๖๕

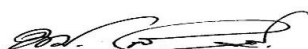
การอนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายกองค้การบริหารส่วนตำบลกาญจนา

เนื่องด้วย ด้วย ผศ.ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์แพร่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ กำลังดำเนินการวิจัย เรื่อง "เรื่อง ศึกษาการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่" เพื่อพัฒนางานด้านวิจัยและด้านวิชาการให้กับบุคลากรของมหาวิทยาลัย

ดังนั้น ทางมหาวิทยาลัยจึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้อนุญาต ผศ.ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากแบบสอบถามในครั้งนี้ ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ และจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในต่อไป

เจริญพรมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

(พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

โทร. 0-๕๕๖๔-๖๕๘๕ ต่อ ๔๐๔

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักวิชาการวิทยาเขตแพร่

อว ๘๐๔๓.๔.๓ (๓) / ๙

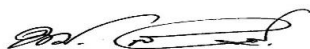
เรื่อง การขออนุญาตเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร กำนันตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

เนื่องด้วย ผศ.ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์แพร่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ กำลังดำเนินการวิจัย เรื่อง "เรื่อง ศึกษาการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกาญจนา อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่" เพื่อพัฒนางานด้านวิชาการให้กับบุคลากรของมหาวิทยาลัย

ดังนั้น ทางมหาวิทยาลัยจึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้อนุญาต ผศ.ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์แพร่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากแบบสอบถามในครั้งนี ตามเอกสารแนบ และจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

(พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ ดร.)

ผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

โทร. 0-๕๕๖๔-๖๕๘๕ ต่อ ๔๐๔

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรมในการลงพื้นที่

ภาคผนวก ง

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วันที่ 20 ตุลาคม 2565

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์ของผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

กราบনমসকর ฝูอำนวयरการสำนักรวชการรพทยาเขตแพร

เข้าพเจ้า ตำแหน่ง รองประธานสภาองค์การบรหารส่วนตำบลกาญจนนา

ชื่อหน่วยงาน/องค์กร/ชุมชน

พื้นที่ตำบลกาญจนนา อำเภอมืองแพร จังหวัดนพร

ที่อยู่..... ตำบลกาญจนนา อำเภอมืองแพร .จังหวัดแพร

โทรศัพท์ ... 054 651 071 โทรสาร

ขอรับรองว่าได้มีการนำผลการวิจัย/งานสร้างสรรค์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง "เรื่อง ศึกษาการก่อตั้งศูนย์เรียนรู้ชุมชนตำบลกาญจนนา อำเภอมืองแพร จังหวัดแพร" ซึ่งเป็นผลงานวิจัย ของ ผศ.ดร.นวัชโรจน์ อินเต็ม โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

-การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทศศาสนา

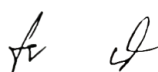
-การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของงานวิจัย/งานสร้างสรรค์

ช่วงเวลาทีนำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่ ..12..ตุลาคม.2565.... จนถึง .30.ตุลาคม .2565... ซึ่งการนำผลงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ เพื่อนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

-ทำให้ชุมชนกาญจนนามีศูนย์เรียนรู้ชุมชนทีสามารถพัฒนาได้อย่างเหมาะสมก่ให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองตาม ศาสตร์พระราชา

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ

(นายประเสริฐ น้าไหลทุ่ง)

ตำแหน่ง รองประธานสภาองค์การบรหารส่วนตำบลกาญจนนา

ภาคผนวก จ

ผลผลิต ผลลัพธ์และผลกระทบจากการวิจัย (Output/Outcome/Impact)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ	รายละเอียดของผลผลิต	จำนวนนับ	รวม	หน่วยนับ	ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ	ผลกระทบที่คาดว่าจะได้รับ
1.องค์ความรู้ใหม่	การจัดการในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนาเหมาะสมกับพื้นที่ในตำบลกาญจนาอำเภอเมืองแพร่จังหวัดแพร่	1	1	เรื่อง	ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำข้อมูลไปเป็นฐานในการต่อยอดปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่	ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดการนำข้อมูลที่มีนำไปต่อยอดสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ต่อไป
2.การจัดการและการจัดเก็บข้อมูล	เกิดการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบมีความเหมาะสมและง่ายต่อการค้นคว้าในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนา	1	1	เรื่อง	ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลในการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ตำบลกาญจนาจัดการข้อมูลรวมทั้งมีระบบที่จัดเก็บข้อมูลที่มีความเหมาะสมต่อการศึกษาค้นคว้า	เกิดระบบที่มีความสะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูลของชุมชนนำไปใช้และต่อยอดได้อย่างเหมาะสม

ภาคผนวก ฉ

ประวัตินักวิจัย

ก. ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

1. ชื่อ ผศ.ดร.นวัชรโรจน์ อินเต็ม

Asst.Prof.Dr. Nawatrose Intem

2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 356030769008

3. ตำแหน่งปัจจุบัน

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

4. ประวัติการศึกษา

- ป.ธ. 6

- พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา)มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

- กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนเรศวร

5. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่” 2561

สถานภาพ หัวหน้าโครงการวิจัย

ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองจังหวัดแพร่”2562

สถานภาพ หัวหน้าโครงการวิจัย

การประยุกต์หลักธรรมในพระพุทธศาสนาในการครองเรือนของประชาชน ในจังหวัดแพร่ 2563

สถานภาพ หัวหน้าโครงการวิจัย

การใช้หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาการเล่นพนันในชุมชน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองจังหวัดแพร่ 2564

สถานภาพ หัวหน้าโครงการวิจัย

การเสริมสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชน ตำบลกาญจนาราม อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 2565

สถานภาพ หัวหน้าโครงการวิจัย